חמישי כה כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ
עֲנָבִים כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל־כֶּלְיְךָ לֹא
תִתֵּן׃ ס כו כִּי תָבֹא בְּקָמַת רֵעֶךָ
וְקָטַפְתָּ מְלִילֹת בְּיָדֶךָ וְחֶרְמֵשׁ לֹא
תָנִיף עַל קָמַת רֵעֶךָ׃ ס כד א כִּי־יִקַּח
אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־לֹא
תִמְצָא־חֵן בְּעֵינָיו כִּי־מָצָא בָהּ עֶרְוַת

בְּפוּמָךְ׃ כה אֲרֵי תִתְּגַר בְּכַרְמָא
דְּחַבְרָךְ וְתֵיכוֹל עִנְבִין כְּנַפְשָׁךְ
שְׂבְעָךְ וְלְמָאנָךְ לָא תִתֵּן׃ כו אֲרֵי
תִתְּגַר בְּקַמְתָּא דְּחַבְרָךְ וְתִקְטוֹף
מְלִילָן בִּידָךְ וּמַגְלָא לָא תְרִים עַל
קַמְתָּא דְּחַבְרָךְ׃ א אֲרֵי יִסַּב גְּבַר
אִתְּתָא וְיִבְעֻלִנַּהּ וִיהֵי אִם לָא
תִשְׁכַּח רַחֲמִין בְּעֵינוֹהִי אֲרֵי
אַשְׁכַּח בַּהּ עֲבֵרַת פִּתְגָם

לקט בהיר

וכן יהיה בב׳ לאוין (מ״ל): מא) פשוט שכן הוא, וכי הפקר הוא שכל דכפין ייתי ויאכול, אבל גם מהכתוב נשמע זאת, ואל כליך לא תתן אבל אתה נותן לכליו של בעל הבית, ולזה סמך רש״י מאמר הסמוך לכאן הגם שאינו על סדר הכתוב (מ״ל), וזה לפי פשט הכתוב, ובגמ׳ למדו זאת מג״ש: מב) דבר ידוע הוא וכבר אמרנוהו כמה פעמים שאם שינה הכתוב להקדים תיבה הצריכה להיות מאוחר לא לחנם הוא, אלא רצונו להדגים את התיבה כדי שיוכן ממנה הפוכה, וכן הוא דרך דיבור בני אדם, ושורת הדיבור כאן לומר ולא תתן אל כליך, כמו לא תסגיר עבד, לא יהיה קדש, לזה בא להדגים שדוקא אל כליך אבל אתה נותן לכליו של בעל הכרם, וכן בפסוק הסמוך וחרמש לא תניף (מלבי״ם):

רש״י

(כה) **כי תבא בכרם רעך.** בפועל הכתוב מדבר[מא] (לוקה׳ - ב״מ פ״ז:): **ואל כליך לא תתן.** מכאן[מב] שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית (ספרי), אבל אם בא* לעדור ולקשקש[מג] אינו אוכל (ב״מ פ״ט:): **כנפשך.** כמה שתרצה[מד]: **שבעך.** ולא אכילה גסה[מה] (ב״מ פ״ז:): (כו) **כי תבא בקמת רעך.** אף זו בפועל הכתוב מדבר (שם): (א) **כי מצא בה ערות דבר (וגו׳).** מצוה (עליו לגרשה (גיטין ל״:)), שלא* תמצא אן בעיניו[א]:

שינוי נוסחאות • שכרו. • שאם לא.

מג) לעדור פי׳ לחרוש סביב הגפן (ולא כש״ח) לקשקש פי׳ לכסות שרשי הגפן בארמה, כלומר שאר עבודות חוץ לקיטת ענביס: מד) תיבת נפש משמע לפעמים לשון רצון כידוע, ור״ל אפילו יותר משכרו (נח״י): מה) פי׳ אכילה יותר מכדי שביעה: א) כמה מיני גרסאות במאמר זה יש גורסין „וגו׳״, יש שאין גורסין „עליו לגרשה״, ויש גורסין שאם לא תמצא אן, ובגמ׳ מצוה מן התורה דכתיב כי מצא בה ערות דבר וכתב לה, והכל הולך למקום אחד, ופי׳ דברי רבינו הס: שמאחר שערות דבר גרם לשלילת מציאת אן מצוה עליו לגרשה תיכף ומיד שאם ישהנה ולא יגרשנה חייבין שסוף תמצא אן בעיניו והתורה הק׳ לא רצתה בכך, ואסר מן דברי רבינו „כדי״ שלא תמצא, והכתוב שאמר „וכתב לה״ אין פירושו אם יכתוב לה אלא מצוה שיכתוב לה, ובשום אופן אין פירוש דברי רבינו שמצוה לשנאותה ושלא תמצא אן בעיניו, אמת שאדם הישר והשלם נאלצו שונא את בעל עבירה אבל לא שייך לצוות על זה - וההכרח לדברי רבינו הוא, שאם אין וכתב לה מצוה אלא הגזירה בפסוק ד׳ לא יוכל בעלה וגו׳ א״כ למה לכל הקדמה הזאת העיקר שאם גירשה בעלה ונשאה לאיש אחר לא יכול בעלה הראשון חוזר לקחתה, עוד יש הוכחה ממיצת „והיה״ שפירושו המשכת דבר מדבר שאם ימצא בה ערות דבר ימשוך מזה שיכתוב לה ספר כריתות, שאל״כ היל״ל כי יקח וגו׳ ולא תמצא אן

אור החיים

כה. ואל כליך לא תתן. אומרו ואל כליך מצוה אחרת והוא שלא יאכל אכילה גסה, והוא מה בתוספת ואל״ו[קכג], להעיר שקדמה שדייק באומרו שבעך ודרשו ז״ל (ב״מ פ״ז:) ולא

אור בהיר

קכג) והיל״ל אבל אל כליך וגו׳.

דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ: ב וְיָצְאָה מִבֵּיתוֹ וְהָלְכָה וְהָיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר: ג וּשְׂנֵאָהּ הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתֻת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשִׁלְּחָהּ מִבֵּיתוֹ אוֹ כִי יָמוּת הָאִישׁ הָאַחֲרוֹן אֲשֶׁר־לְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: ד לֹא־יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר־שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמְּאָה כִּי־תוֹעֵבָה הִוא לִפְנֵי יְהוָה וְלֹא תַחֲטִיא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה: ס ששי ה כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בַּצָּבָא וְלֹא־יַעֲבֹר עָלָיו

אונקלוס

וְיִכְתּוֹב לַהּ גֵּט פְּטוּרִין וְיִתֵּן בִּידַהּ וְיִפְטְרִנַּהּ מִבֵּיתֵהּ: ב וְתִפּוֹק מִבֵּיתֵהּ וּתְהַךְ וּתְהֵי לְגֻבַר אָחֳרָן: ג וְיִסְנְנַהּ גַּבְרָא בַתְרָאָה וְיִכְתּוֹב לַהּ גֵּט פְּטוּרִין וְיִתֵּן בִּידַהּ וְיִפְטְרִנַּהּ מִבֵּיתֵהּ אוֹ אֲרֵי יְמוּת גַּבְרָא בַתְרָאָה דְּנָסְבַהּ לֵהּ לְאִנְתּוּ: ד לֵית לֵהּ רְשׁוּ לְבַעְלַהּ קַדְמָאָה דִּי פְטָרַהּ לְמִתָּב לְמִסְבַּהּ לְמֶהֱוֵי לֵהּ לְאִנְתּוּ בָּתַר דִּי אִסְתְּאֲבַת אֲרֵי מְרָחֲקָא הִיא קֳדָם יְיָ וְלָא תְחַיֵּב יָת אַרְעָא דִּי יְיָ אֱלָהָךְ יָהֵב לָךְ אַחֲסָנָא: ה אֲרֵי יִסַּב גְּבַר אִתְּתָא חַדְתָּא לָא יִפּוֹק

רש"י

(ב) (**לאיש אחר.** שיגרשנה ולא ישאנה:) **לאיש אחר.** אין זה בן זוגו של ראשון[ב] הוא הוליא ראשה מתוך ביתו וזה הכניסה (פס): (ג) **ושנאה האיש האחרון.** הכתוב מבשרו שסופו לשנאותה[ג] ואם לאו קובראו שנאמר או כי ימות (ספרי - גיטין שם): (ד) **אחרי אשר הוטמאה.** לרבות סוטה שנסתרה*[ד] (ספרי - יבמות י"ח): (ה) **אשה חדשה.** שהיא חדשה לו[ה] ואפילו היא אלמנה, פרט למחזיר גרושתו (ספרי - סוטה מ"ד.): **ולא יעבור עליו.** דבר הצבא[ו]:)

לקט בחיר

שינוי נוסחאות * הנסתרת (רמב"ן).

וגו', ועיין מזה ברים פרשה זו (כ"א י"ד) והיה אם לא חפצת בה, ובפ' שופטים (י"ז י"ח) - ומה זה ערות דבר עיין סוף מסכ' גיטין - ואם יקשה לך הלא בית הלל סברי אפי' הקדימה תבשילו, זה יצא להם מתיבת „דבר" מדלא אמר ומצא בה ערוה, ומז אין מצוה אלא רשות, אבל בערוה אה"נ שמצוה היא אפילו לב"ה (תוס'): ב) כלומר אחר הוא לגבי בעלה הראשון ואינם בהשואה, שאל"כ היה די לומר והיתה לאיש, אחר למה לי (רא"ם): ג) מדאמר לשון ודאי ושנאה ולא אמר אם שנאה, וגם כל הכתוב בכלל מיומר הוא שהיה די לומר והיתה לאיש אחר לא יוכל בעלה וגו' (מ"ל): ד) זו דעת חכמים ביבמות, ומסיק שם בגמ' ומאי נסתרה נבעלה ואמאי קרי ליה נסתרה לישנא מעליא נקיט, ופריך נבעלה טומאה בהדיא כתיב בה (במד' ה') ונסתרה והיא נטמאה (ולמה לומדה מכאן) ומשני למיקס עלה בלאו עכ"ל הגמ', ובתוס' שם וא"ת והיכי מפקי רבנן קרא מפשטיה דפשטיה דקרא במחזיר גרושתו כתיב, וי"ל דלא מסתבר להו למיקרי טומאה לנישואי גרושה כיון דבעילתה היתר הוא עכ"ל התוס', והנה הם שני לאוין יהיה במחזיר גרושתו משנשאת ויזהיר במחזיר אשתו שנטמאה בזנות (רמב"ן), פי' חסר וא"ו כאילו אמר ואחרי אשר הוטמאה: ה) פי' אל תפרש חדשה בתולה שהיא חדשה לכל העולם, שהרי כתיב אשה ומרבינן בה אפילו אלמנה וגרושה מדלא אמר בתולה (ובספרי מרבינן אלמנה וגרושה מדכתיב ושימה את „אשתו" מכל מקום) א"כ מה זו חדשה חדשה לו פרט למחזיר גרושתו (גמר'): ו) זה חסר מן הכתוב, כלומר מה שאמרנו לא יצא בצבא לא רק לצבא ממש שהוא המלחמה אלא דבר זה של צבא לא יעבור עליו על איש זה לכל שום דבר ואפילו טורח הצבא, וא"ת א"כ שאפילו כל

דאשה

נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים *נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף *בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים *בפרוטה ובשוה פרוטה יכמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל *היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה "בחליצה ובמיתת היבם : גמ' האשה נקנית מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קיחה קיחה משדה עפרון כתיב הכא °כי יקח איש אשה וכתיב התם °נתתי כסף השדה קח ממני וקיחה איכרי קנין דכתיב °השדה אשר קנה אברהם

האשה נקנית . הכא תני בס"ח וכן בכמה דוכתין גבי איש ותנא קמאי בה"ח כמו האשה שהלכה (יבמות דף קיב:) האשה שהלך בעולה (פס דף מז:) האשה שנתחללה (פרוטות דף מז:) האיש מקדש (נקמן דף מא.) ונקיט דבהאיש דתנן בעולה נעלמה (פרוטות דף ב.) אמאי לא תני הכתולה נעלמת וי"ל דהכא אקרא אקרא כלומר האשה המטורלת בספוק דאשכחת אשה מטורלת בקרא גבי נשואין דכתיב כי יקח איש אשה אבל בעולה לא קאי אקרא דלא אשכחת בשום דוכתא בעולה בקרא מפורש גבי נשואין אבל קשה לקמן (דף יד:) דתנן עבד עברי עבד כנעני (דף כב:) אמה עבריה (דף יד:) אמאי לא תני הכא ה' דהא מטורלין בספוק ניהו ומאי הכאי עבד ואמה אין טעל בהן לשון ה' שאין מטורלין כ"כ לפי שהולך לפרש בהן בהי מיעייהו אי בעבדי אי בכנעני אי בעבריה אי בכנעניה (ל) דהא גבי יבמה קתני היבמה ואין לשום כל כך שכ"מ שוה אחת לשון הראוה לו בפה לכן מלינו שיש מקומות שאינה המעשה קודם המנין כי האי דהכא וכן בעולה שאלת ליום הרביעי אחרונו שוה לאין בשאר דרכים והתורה נקנית במ"ח דברים (מנות פ"ו מ"ה) ויש מקומות שאינה המנין קודם כמו בעשרה מאמרות (פס פ"ה מ"ח) אור ל"ד בורקין (פסחים דף ב.) ז' ימים קודם יו"כ (יומא ל' ב.) בשבעה דרכים בורקין

נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים *נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף. *בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים *בפרוטה ובשוה פרוטה יכמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל *היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה "בחליצה ובמיתת היבם : גמ' האשה נקנית מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ"ל *גמר קיחה קיחה משדה עפרון כתיב הכא °כי יקח איש אשה וכתיב התם °נתתי כסף השדה קח ממני וקיחה איכרי קנין דכתיב °השדה אשר קנה אברהם

(ל) ד"ה אמה עבריה. ר"ל אמה כנעניה. ר"ל אמה עבריה. ר"ל אמה כנעניה. ר"ל אמה עבריה. ר"ל אמה כנעניה. ר"ל

ב: האשה נקנית פרק ראשון קידושין

אי נמי °שדות בכסף יקנו, תני האשה נקנית בכסף ונ״ת דאורייתא ולבסוף תני לישנא דרבנן ומאי לישנא דרבנן דאסר לה אב״ע כהקדש וניתני הבא האיש קונה משום דקא בעי למיתנא סיפא וקונה את עצמה ברידה תנא נמי רישא ברידה וניתני האיש קונה ומקנה משום דאיכא מיתת הבעל דלאו איהו קא מקני *מן שמיא הוא דמקני לה ואב״ע אי תנא קונה ה״א אפילו בע״ב תנא האשה נקנית *דמדעתה אין *שלא מדעתה לא ומאי אריא דתני שלש ליתני שלשה משום דקא בעי למיתני דרך ודרך לשון נקבה הוא דכתיב °והודעת להם את הדרך ילכו בה ואלא הא *דתניא *בשבעה דרכים בודקין את הוב ניתני שבע משום דקא בעי למיתני דרך ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר דכתיב °בדרך אחר יצאו אליך ובשבעה דרכים יונוסו לפניך אי הכי קשו קראי אהדדי וקשיא נמי מתני׳ אהדדי קראי אהדדי לא קשיין הכא דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב °תורת ה׳ תמימה משיבת נפש כתב לה בלשון נקבה התם דבמלחמה קאי דדרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתב לה בלשון זכר מתני׳ אהדדי לא קשיין הכא דלגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה החם דלגבי איש קאי דדרכו של איש ליבדק ואין דרכה של אשה ליבדק דהא אשה נמי באנום מיטמאה תני לשון זכר מ״מ תני שלש משום דרכים ניתני דברים וניתני שלשה משום דקבעי למיתני ביאה וביאה איקרי דרך דכתיב °ודרך גבר בעלמה כן דרך אשה מנאפת הא תינה ביאה כסף ושטר מאי איכא למימר משום ביאה ותני תרתי אמו חדא דגך נמי צורך ביאה נינהו ואב״א הא מני ר״ש היא דתניא ר״ש אומר מפני מה אמרה תורה °כי יקח איש אשה ולא כתב כי *תלקח אשה לאיש *מפני שדרכו של איש לחזר על אשה ואין דרכה של אשה לחזר על איש משל לאדם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי בעל אבידה מחזר על אבידתו והא דתנן * בו׳ דרכים בודקין את הוב ליתני דברים התם הא קמ״ל דדרכא דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה ודרכא דמישתיא יתירא לאתויי לידי זיבה והא דתנן * אתרוג שוה לאילן בג׳ דרכים ליתני דברים משום דבעינן מתני סיפא °ולירק בדרך אחר סיפא נמי ניתני דבר התם

ונ״ת דאורייתא. דכתיב לשון קנין בכסף. והא דתנן בשבעה וכו׳. בובין פרק ב מ״כן היא שנויה.

[ג״ל דהגן]

—◇◇◇—

מוסף רש״י

דמדעתה אין שלא מדעתה לא. והלכה והיתה לאיש אחר (דברים כד) מדעתה משמע (ינמות יט:) אי: דנקנין דעת המקנה (לקמן מד.).

שדרכו של איש לחזור על אשה. לדם פני מנקם ומחזר עד שנשא (נדה לא.).

אתרוג שוה לאילן בג׳ דרכים. לקן אחר מעשה לענין ערלה וכלאי הכרם (ר״ה יד:) אי: לערלה שנטע בו לאילן, וכן רבני נהנו בו, ולגבעיות לאוצרן בה לענין בגיעות בחר מעשה (סוכה נט:).

ולירק בדרך אחד. שבשעה לקיטתו עיטורו, אפס הנטוע בשדה ונלקטה בשלשים, מתעבר כלה שנה שלשים כירק, לפי שפף הוא דרכו ליגדל על כל מים (ר״ה יד:) אפס הנטע בשדה שדים, שמשבחומים מעבר לאשון ומעבר שני, ונלקט בשלשים בשמיטה, ומעבר לאשון ומעבר שני, מתעבר כלה שלשים, ואילו אפר אילנות שתנטו פירותיהן בשדה ונלקט בשלשים, מתעבר כדין שדה, ולענין מעבר הטוב אתרוג לירק, דמעבר פירות האילן ודקות דדגן ומעבר גוזן ויקב לתורומה, וכגוזן ויקב לענין ר״ש (יג.) שמתעבר אחר הטוב שהמלו אלים מקרנה, ואמנו דגן מעבר דבריהם מוגרן ויקב, מה גוזן ויקב מיוחדים שנלנים על רוב מים, דהיינו מי גשמים, ומתעבר לשנה שעברה, אף כל הנלנים עלילוב מים כגון פירות האילן, מתעבר לשנה שעברה, ואלו ירקות שנלנים על כל מים שמתעבר לשנה הבאה, ואתרוג נמי גדל על כל מים כירק (סוכה נ:).

ה א מי׳ ס״ב מהלי׳ פרשת הל״מ סמג עשין מה טוש״ע אה״ע סי׳ מג סעי׳ ה:

ו ב מי׳ ס״ב מהלי׳ מעשה כפרה הל״ב:

ז בי׳ מי׳ ס״ב מהלי׳ מעשה הל״ב הלכה ה טוש״ע י״ד סי׳ קפב סעיף ה:

ח ג מי׳ ס״ה מהלי׳ מעבר שני הל״ג ופ״ד מהלי׳ שמיטה ויובל הל״ב [טוש״ע י״ד סי׳ שלח סעיף קטן]:

—◇◇◇—

תוס׳ ר״י הזקן

דאורייתא. דכתיב לשון קנין בכסף. והא דתנן בשבעה וכו׳. בובין פרק ב מ״כן היא שנויה.

[ג״ל דהגן]

—◇◇◇—

אי הגמ קונה ה״ח בע״כ. ותע״ג דתני כאיש מקדש ומשמע בע״כ הייט משום דכבר אמטעינן הכא דבע״כ לא והא דקתני סיבמה נקנית ולא קתני הכנס קונה בע״כ אידי דקתני האשה נקנית תני נמי סיפא הכנסה נקנית דנקנית משמע מדעתה ומשמע בע״כ:

ליתני שלשה. פירוש משום דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה: **קשו** קראי אהדדי. לע״ג דמלינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה דכתיב (יחזקאל ב) יד שלחה אלי והנה בו מגילת ספר וכן הבשר בחה (בראשית מו) אמנם יגלה (שם יט) המתנה האחת והנה (שם לג) וכן בלשון הכתוב מלינו (שבת דף כח.) נבי כי שכבתה אין זקוק לה כי שכבה (שם דף מד.) הלכה המורך מרפון (מנחות דף נג.) הנשכר לת המעבר והכריבה והליבה בהר (כ״מ דף מח.) לא הספיק בעל הבית למשוך את המעבר עד שמת המעבר (כתובות דף שו.) והבהמה רבות מיום הכא דאיכא לשנוי משמע ובקראי נמי יש שום דרשה לו נמי לפי שרבה המשניות שנוי לשום אחרי שני הפסוקים הם דומה לתת בהם טעם ודקדוק עליהם: **הבא** דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה. וא״ת מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב (שמואל ב יא) והבכר המלחמה אל שאול ותוסף (שוב) המלחמה (שם יח) ומה כי היכי דקתמר דרש אל אשה לעשות מלחמה ולא תשה ה״ל דרש אל איש ללמוד תורה ולא תשה וי״ל דלא דמי דהכא בתורה גופיה קאי דקרי בלומדיה וכתוב יגלה אליך (דברים מח) אחמשה מלחמה קאי והם האנשים דדרכם לעשות המלחמה: [מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו׳. פי׳ דמשמע בע״כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה] ת״י:

אתרוג שוה לאילן בג׳ דרכים. פי׳ בקונטרס לערלה ולרבעי ולבעיית לענין שבעיות הולכין בפירותיו אחר מגמה כאילן ולא כתר לקיטה כירק וא״ת הא דתנן אתרוג ג״כ קונה מהכא למ״ד מני כרם רבעי בדים מילד מברכין (ברכות דף לה.) דמשמע דלין רבעי הנה בשתר תלעות ו״ל דה״ק כרם רבעי כל הכא דמני לא למחני ולכתא דל״מ למחני לא פליגי עליה דלא פליגי הכם לומר שלא יסבור שום מגמ נטע רבעי דשמא בר מהכא דאתרוג ליכא פלוגתא דמגמ דבהיא בשום מקום ולא מחלקו אלא לסבוס המעבות דסוף מס׳ מעבר שני וכשאר דוכתין לי כמאן דסבר (שם) כרם רבעי לידע כמאן הלכתא וי״מ דלפי׳ מאן דתני כרם רבעי מוהם בשאר תלעות דמדרבנן הוא. והכא מדרבנן קאמר ויש לנו עפקותא בדבר דלפי מאן דתני כרם רבעי דוקא אבל בשנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן ואמרנו (שבת דף קלט.) כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחולה לארץ וא״כ מעכשיו כתי״ל אין דין רבעי הוא בתלעות ולא מדרבנן כ״ע מודו דטהר בשאר תלעות ה״ה כתי״ל דרבעי הוא בשבעיות (פ״ב מ״ח) תלינן בכר הנטוע כתלין ולא בכר לקיטה כירק משמע מסוף פירוסו דכירק תלינן בכר לקיטה לענין שבעיות ולא דק דמסוף שבעיות (פ״ב מ״ח) הנן כל הספיחים מותרין מן הספיחים בל ערב שבעיות שנכנסו בשבעיות דכיון שגדלו רובן בשבעיות הם בכל שבעיות ומותרין לקן לסחורה מן הספיחים מותרין מיירי בספיחים בל ערב שבעיות שנכנסו בשבעיות דכיון שגדלו רובן בשבעיות הם בכל שבעיות ומותרין לקן לסחורה בין יש לכל ספיחי בדוב שדרכו לגדל לאחרים אחרות ויש עלין שהם נדלים בשבעיות ומתי יקח מן העלין שהן אסורין ויאמר מן האחרות לקחתי והאמר דמקום שנהגו (שם) דקאמר כל הספיחים אסורים מיירי בספיחים שגדלו בשבעיות ואליבא דרבי עקיבא דדרש ומי מאחר

מתני׳ ג

מ״ח תקיה.

מה לא.

מיר סה: ומין ס״ב מ״ב

ר״ש יה: סוכה לא: בכורים פ״ב מ״ו

ההם הא קמ״ל. דטעם ל למילתא הוא: מפני שדרכו בנים שפוטין כירק הסייע ט ויקב כתיב גבי מעבר בדגן שנגלין על רוב מים הסייע ומתעברין אחרי הנטע: כדאמרינן בר״ה (דף יב:) אחר שהגיעו שלש ג אחר לקיטתו ולפיכן לה מקו כל שנגלין על רוב מים הסייע מתעברין לשנה ומע״ג ג דיהיו הדגנן הוא אמצעיהו יצאו יקבות שנגלין על כ מתעבר לשנה הבאה: כוי. מים פפק בהמה: יש לה כו׳. דכיון דמסקקא לן מ לומרמן: שוה לחיה. וטעו דס: ולבהמה. מלגו אמור: לבהמה וחיה. טעון שמיטה: שוה לא לחיה ולא לבהמה הרכבה עם בהמה ומיה: זו מן הדרכים. שהמגיע נגו לו ממדינה היס לריך שיאמר נכתב ונפני נחמס בפ״ק ז דאיכא פלוגתא. מלגו בדלכי זו הוא דומה לכלן ולדרך. דומה כגון ממני׳ בג׳ דרכים ל מופה לגה קנין וחד הכי הו אוגם לחיה ולא אוגם אחר בחלו שוה ולא בחומר מנו לאמשמי ומטר שמרוב זה לעבד לו לחדס שלא בחנוי: דיקא מגה לכל דבר: מוניגא דר וקונה אם עצמה בשמי דל לה אמיה לאופה לסס ק הוגא כו׳. לקמן בפ׳ מוכר: מה שדה מקנינא עגלו והחס שדה הוא: חליו דקי״ל בפרק הזהב (ב״מ דף מו:) אלא כל ס׳ וקנה דהרי אחרונ ל״ל דהא לאלינן ביה בחר ח כל מיס אין לנו לתלנו מדין ולקנות אחת ולא לאתרוג ו אחמי לא חשיב שהאחרונ שוה בחר חגנה ולירק בחר לקינו לקיטה כאחד דלענין פיאה ג (פסחים דף מו:) ובירק נמי אין כגון הלוג והגיבוכים הבטים ביבוריס (ג) אחין ביבוריס אלו בלבעה מעוס דמסקקא לן ס׳ אפילו מעוס דמסקקא לן ס׳ אפילו

ואשה בפעות מע״פ לא: בה ש״פ לא יהיב דגנאי הוא לה ח״כ אחמי לא לקמן (דף יא.) אחילוקה דב״ש דלקמן (דף ה.) בני בנמ׳ בב דלא בקפידת אנוס מולמת אלא שהקנה אחיה ואומת ה״ג בשב בשטר מגלן דלא נמרינן מגדה וכבי פירוסו ואומת ה״ג שהקנה המנר פרוסה כדאמרי׳ ניחוק (פרוקה וא״כ אינם מעטים כמן בחלפין דלא מלוט חלפין לעובר דיבראל בחדא ה״ק מדיבראל ב בכסף נקנה ואין נקנה בחוכה הרגאה ביד שובר טוכנים והיה בפרק [המקבל] דבכא מלינא (

[ג״ל בס״ד בעמוס יפ: ד״ה קחשן דעלמ]ולכה ומסקה לגים אחר מדשמה מגמה ומ״ש בס״ד לקמן מד. ד״ה קרהבון דמעמה דבמעלן דמת מקנה]

[לקמן מ.]

[שבת כ.]

[נדרים פ״ב מ״ב סיב סה:]

[ג״ל בס״ד בעמוס יפ: ד״ה קחשן דעלמ]ולכה ומסקה לגים אחר מדשמה ומ״ש בס״ד לקמן מד. ד״ה קרהבון דמעמה דבמעלן דמת מקנה]

[נדרים פ״ב מ״ב סיב סה:]

בכורים פ״ב מ״ה מעלין קו.

ניקון ס.

בשטות פכ: [ומ״ל] ומשום לא.

[ג״ל בס״ד בעמוס יפ: ד״ה קחשן דעלמ]ולכה ומסקה לגים אחר מדשמה ומ״ש בס״ד לקמן מד. ד״ה קרהבון דמעמה דבמעלן דמת מקנה]

[נדרים פ״ב מ״ב סיב סה:]

תוספות הב״ח

(ב) חוס׳ ד״ה (נמ״ל) אחרונ וכו׳ ר״ל דאחר דלא בלל. ומיהת דאכלא אחרון ב.: (ב) ה״ח. מה ומכ׳ מבמשנה מגיעים בלל דבר שאל מלכל מי׳ מחקון בפסחים מגיעים בלל בדול אחת ב: (ג) בא״ד לענין בכורים לענין אלין לא: (ד) ר״ה ומ׳ ומ׳ מ״ל מקומות לענין מ״ב:

חזמרי. בוטיניי"ש שעומדין על כדיל ומוזרין כרכה מהן כמוו אחד ושעדין מוחו כמין ענן ונוטפין בלומריהן לגמור. ומ"ש גורסין פתמיטא והן של זכומים כמין עגעגות דקים וקורין מוחו פוריל"ש ובלשון רבוחינו מוטטמיה: חד שובא. מלא מוט הענף: מיקדשת לי. בלשון שלילה: הב אשקי ושדי. דלא הוורה אור כפלגתיה לרבוהה: תנא דמלכא. בכתר המלך נמצא: והלכתא כר"א. דאמר (לעיל דף ח.) המקדשי לי במעה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת ודלמיה: כרבא אמר רב נחמן. דאמר לעיל (שם) מנה מן כאן ומנה מן כאן: בתך מקודשת לי. והיא נרקות מביה לקדשה כגון שלא בגרה: לשטר זביני. ומנלן דכי הלי בוחה הוי שטרא: מאי טעמא קרית ביה יקנו משום דכתיב ומכר. דממיה קרי ביה כי יקח ומתמא דאני הענרה אמר מיהא מקיחה לגעל ומשום דכתיב לא כמי נתמי: והלכתא ניהוו. למשה מסיני: התם נמי. גבי שטר זביני כתיב ומקח ומקח אם ספר המקנה אלמא המוכר נתנו לוקח דכתיב ומקח ולא כתיב ומתן וכדמיהו הוה קונה את השדה מיד המוכר אלמא מוכר מוכר שדי מכורה לך ונתן ליד לוקח אבל הכא כי יקח כתיב: בין ע"י עצמה. שקבלתה היא מדעתו שלא: מדעתה. שהיא אמרה לו לקבל. והא דבעינן דעתה דיקה והוא שנגרה: שלא לשמה. שנכתב לשם אשה אחרת ומתן:

לעזי רשי"

בוטיניי"ש [בוטונ"ש]. כפתורים.

פוריל"ש [פוחלי"ש]. סנרים. מכבנות.

אוטטניה [מרשטנתיא"ש]. ענקים. שרשורות.

מוסף רשי"

מגן לבעל הוב וקונה משכון. לכל יולי להתחייב בחוטיו ב"מ מב) כל יולי לוקח המשכון קנוי לו מגוף המשכון ולא כמוכר שכר פקונין בחוטין אלא ולו בקנוטו ובשמלתו ומה (בפסוק נ:). ולך תהיה צדקה. מעכב המעוט מחיב. ר' מנרש קונה משכון יכול לגרוס בכסף מכיר שכב בכולמה, בשמעלו מ"ר דבר הקטר ט, אם לית קונה לגרוס בכסף זו מעין. מל לו שכב (שם).

הגהות הב"ח

(א) חוס' ד"ה כל לא יכו' מחכו מלבר כמ"ר: (ב) ר"ה ולהלכה וכו' מלכות מדיכה • ר"ל מלי ליכבה לקמן דף נח ע"ב:

גליון השי"ם

חוס' ד"ה והלכתא וכו' ומ"ש מחמי מיקמיי ע' כרכות דף יב: בומנ"ד סם: באר"ד ד"ל בטלי בחרא • ובן דעת בד"י בקונטר ד' נב ע"ב ד"ה כמאן ומרי"ם מ"ב בכמה דף עו: בבמר"ד מ"ב בכל הוכמ דוכמ מ"ב בטוטיס • ומי' מבלב ד' בם ע"ב מ"ה והלכתא:

[לעיל ה:]

ע' א ב ג מי' פ"ד מה"ל מ"ש מלכה ב מנ מנן מם מ"ש מ"ם ע"ב מ"ו כם מ"ם ו:

עא ד מי' מם מ"ג מלכה ג מנ מם מ"ש מ"ש מ"ו לב מ"ם ג:

[ונכף קיה: ע"ם בטוס]

עב ה מי' מם [והלי יא] מנ מם מ"ש מ"ש מם מ"ם ה [ומי' מם הלי יב מ"ש מ"ה מ"ו לב מ"ר לא]:

ומי' מם הלי יב מ"ש מ"ה מ"ו לב מ"ר לא מ"ם ה:

[לעיל ה:]

הב אשקי ושדי היא מקודשת • ולא"ת מי גרע מתן משות לפלגי המקודשת" כ"ש כשאומרת מן לי ו"ל דשאני הכא דמשיקרא סתם שאלתא אלא בטוריא קידושין ומשום הכי איכא דאמרי כשאומרת הב תרעתא דמשקיה קלתמה: **כל** מאקי מאקיי מ"ו • אבל מלא מיכרי ליאסריך לאמשעינן דבשום דבר אין מועיל לא במדי דאמילה ומסיים ולא בשאר מלי:

והלכתא שיבלי לא נרוך שומא • ולא"ת אמאי אלמעלי לאסור לפסוק כרכה לגבי רב יוסף דאמר בשלמא הכא בכבא בתרא (דף קמג:) פסקינן הלכתא כרכה בר מגדה עגן ומתלה ו"מ הייט דוקא במלי דב"ב ולא בהולה "דע"ב בטלי גמרא הלכתא כרכה כדמוכח פרק מי שתמו (ביצה דף מד:) גבי הא דאמר ליה לגריסה כ"ע דלו מלמה ומקלו ביבעא מ' וקאמר ומחכבת דרבה כרבב"ג והא ק"ל הלכתא כרבה ובהא ק"ל אין הלכה כרבב"ג מעמע מדקאמר והא ק"ל הלכתא כרבה מעמע דבטלי גמרא הלכתא טוחיה ומתמ יש לדחות דהתם יש ספרים דגרסי בהא ק"ל הלכתא כרבה דמעמע בהא דוקא ולא בטלי גמרא מיהו קשיא אמאי לא קאמר בהדיא הלכתא כוותיה דרבה כדאמר הלכה כב' הלעור והלכתא כרבא אמר רב נחמן ואומר ר"ח דאמת לאמעטינן דדוקא שיבלי הוא דלא גריבי שומא לפי שמומן יהיו קלת ואין רגילין לעשות בו כל כך אבל אחר דבריס כגון אבנים טובות ומרגליות שיש אחיים טובות אלא מעט ורגילים לעשות בארבה יותר משוויים גריבי שומא מהם דלא סמכה דעתה ולפיכך נהגו העולם לקדש בפרבעת אחין בה אבן והא דאמר לקמן בפרק אמר (דף מחב) מהסיף לה טפך משלו יש לומר שאינו אומר לי מני הוא טפך כעין שיבלי שיהיו שווין קלת והוהו גבאת דקדש באבנא דומאלא (לקמן דף יב:) והוה רב חסדא משער לי לית ביה שום פרוטה אבנא דומאלא לא הוי כאמר אבנים טובות אלא כעין אבני שיש כדאמאמא פ"ב דשבת (דף נח:) בהורדוס דבנה לבהמ"ק בארבע דשיבא ומטלא ומרמרא דיבר והוי של משי וכיוצא בהם שהאשה מתאוה להן אם הוי שוים חמשים ה"ז מקודשת משמע לקמה לך אתים צריכים שומא בשוק ואח"כ הויה מקודשת כדי שחסמוך דעתה, אלא הואיל הם שוים כמו שאמר לה הרי היא מקודשת משעה ראשונה ואם אינם שוים אינה מקודשת. ע"כ. נראה דעתו דדוקא שיראי וכיוצא בהן שהיא מתאוה להן ומעכבן לעצמה ואינה רוצה למכרם אבל בסה דעתה, אבל בסה שאינה מתאוה להם שמא מסכא דעתה שמא דעתה לסברם ולא לא המצא שוין, ומשום הכי פסיק בגמ' והלכתא שיראי לא צריכי שומא, ולא אמר והלכתא אמאי לא צריכי שומא. ואיכא מ"ד ה"ה לכל מילי, הואי דנקט שיראי משום דעובדא דאיפליגו ביה רבה ורב יוסף שיראי הוו.

תוס' ר"י הזקן חומרי. בוטיניי"ש. שובא. קשר או אגודה.

לאו כלום הוא. שלא גתרצה ליקח לשם קידושין אלא לא השתוקק כי בדברים אלו. ומסתברא דוקא שלא אמר לה עוד דבר אלא נתן בידה, אבל אם אמר לה בשעת נתינה הרי את מקודשת לי בזה וקבלה, דאי האי הבה מיהבא דקאמרה רצוני הוא ומקודשת שקאילן) לא היה רצוני לא (והיה לוקח) [ויהה לוקחתן] מהשואנומן (לה שהרי אין לה בהן כלום.

הב אשקי (ושדי מהן). שלא בפלה הלשון, אי הוי ריצוי אז לאו.

תנא. עמרה, ולשון שבועה היא.

והלכתא שיראי לא צריכי שומא. כתב הרא"ם פ"ו [מאישות ה"ח] אמר לה הרי אתמקודשת לי בבגדים אלו שהם שוים חמשים מקודשת משמע לקמה בשוק ואח"כ הויה מקודשת כדי שחסמוך דעתה, אלא הואיל הם שוים כמו שאמר לה הרי היא מקודשת משעה ראשונה ואם אינם שוים אינה מקודשת. ע"כ. נראה דעתו דדוקא שיראי וכיוצא בהן שהיא מתאוה להן ומעכבן לעצמה ואינה רוצה למכרם אבל בסה דעתה, אבל בסה שאינה מתאוה להם שמא מסכא דעתה שמא דעתה לסברם ולא לא המצא שוין, ומשום הכי פסיק בגמ' והלכתא שיראי לא צריכי שומא, ולא אמר והלכתא אמאי לא צריכי שומא. ואיכא מ"ד ה"ה לכל מילי, הואי דנקט שיראי משום דעובדא דאיפליגו ביה רבה ורב יוסף שיראי הוו.

הן

והלכתא כר' אלעזר. דעת הר"ף והרא"ם [שם פ"ו הי"ז, עי"ש] לפי מה שנמצא ברוב ההלכות, דהאי והלכתא כר' אלעזר דאי אמר לה הקרשני לי כמנה סתם ונתן לה דינר, אפילו הכי מונה בעל הגמ' הוא דתיהבה הכי, ומשמע דרי אלעזר פ"ל כרב אשי, ואיכא מ"ד דהאי דתיהבא דוקא לאו ר' אלעזר הוא דתיהבה אלא רב אשי דמונה והולך דעתה אכולא מנה. מרבא א"ר נחמן. דמנה אין כאן ומשכון ליכא. ואע"ג דליכא מאן דפליג אדרב נחמן, כיון דאיכא כריתה דלכאורה משמע דפליג עליהו, איצטריך לאו כלום לפסוק כוותיה לאשמועינן דהתנו שיהא דשמי שיהא הן. על הנייר או על החרס. אע"פ שיכול הכתב להדייף בהנו, כיון דאיכא פרום בשנתן לה השטר בחותם הקודשין, וקדושי כלא סהדי הלי בידושין פ"ה ה"ד), בשטר קדושין ליכא חותם שאין שם אלא שם האיש ולא שם האשה ולא שם הקדשה, דאע"ג דבגיטין אם כתבו קודם התורף היא ספק מגורשת [עי' רמב"ם בפה שהוא ספק לא מדמינן קדושין לגיטין אלא בגט ואינו גט, אבל בספק לא איירי קרא, דליכא שפיקא קמי קדושה בדיך הוא. ואפילו תימא דמשום שהקישה הוראה הוייה ליצאה יש לנו לומר שמה הוא ספק בגרושין הכי נמי בקדושין, הא ליכא חותם בקדושין, הלכך הויא מקודשת דהאי. ומ"ש בעל השלמה] דמקודשת מספק אינו כמו שכתבנו. הלכתא ניהוו. כלומר שכן קבלו פי' מגן קדושין מסיני מפי משה רבינו. שלא בגרה. דהוא ברשות אביה. שלא לשמה. שכתבו לתתו לדהל תתנו ללאה.

[לעיל ה:]

חומרי "פתכייתא אתאי דהוא איתתא אמרה ליה הב לי חד *שובא אמר לה אי יהבינא ליך מיקדשת לי אמרה ליה הבה מיהבה אמר רב חמא "כל הבה מיהבה לאו כלום הוא ההוא גברא דהוה קא שתי חמרא בהנוותא אתאי אתא איתתא אמרה ליה הב לי חד כסא אמר לה אי יהיבנא ליך מיקדשת לי אמרה ליה אשקיי אשקיין אמר רב חמא "כל אשקיי אשקיין לאו כלום הוא ההוא גברא דהוה קא שדי חמרי מדקלא אתאי אתא איתתא א"ל שדי לי תרתי אמר לה אי שדינא ליך מיקדשת לי אמרה ליה שדי מישדא אמר רב זביר כל שדי מישדא לאו כלום הוא איבעיא להו הב אשקי ושדי מהו אמר רבינא מקודשת רב סמא בר רקתא אמר חנא דמלכא אינה מקודשת 'והלכתא אינה מקודשת והלכתא שדאי לא צריכי שומא והלכתא הב ר"א והלכתא כרבא אמר רב נחמן: ת"ר בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על תרסים אע"פ שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי בתך מאורסת לי בתך לי לאינתו 'הרי זו מקודשת מתקיף לה ר' זירא בר ממל הא לא דמי האי שטרא לשטר זביני התם מכר כותב לו שדי מכורה לך הרי זו מקודשת לי אמר רבא התם מעניינא דקרא והכא מעניינא דקרא התם כתיב "ומכר מארזתו במוכר חלה רחמנא הכא כתיב "כי יקח בבעל חלה רחמנא נמי כתיב "שדות בכסף יקנו קרי ביה יקנו מאי טעמא קרית ביה יקנו משום דכתיב ומכר הת"ל קרי ביה כי יקח דכתיב "את בתי נתתי לאיש הזה אלא אמר רבא הלכתא נינהו ואסמכינהו רבנן אקרא ואיבעית אימא התם נמי כתיב "ואקח את ספר המקנה "ואמר רבא אמר רב נחמן כתב לו על הנייר או על תרסים אע"פ שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי בתך מאורסת לי בתך לי לאינתו אביה בין ע"י עצמה "מקודשת מדעתו והוא שלא בגרה כתב לה על הנייר או על תרסים אע"פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי הרי את לי לאינתו הרי את מאורסת לי מקודשת בין ע"י אביה בין ע"י עצמה מדעתה והוא שבגרה: בעי ר' שמעון בן לקיש *שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה מהו הויות ליציאות מקשינן מה יציאה

ויקרא כה

ירמיה לב

דברים כב

ירמיה לב

לקמן מה:

ר"ל מ"ש מ"ש הכי אלעזר לאסור כרכה לגבי רב יוסף ומשום דרב יוסף הכיא לעיל (דף ח:) כמה ראיות לדבריו עוד ו"מ מ"ש לא קאמר הלכתא כרבה דלא פומא לפי זה לריכי שומא אבל אמר לה תמצי ומי ומסיק דבשום אחיכא דלא לריכי שומא דלא סמכה דעתה ולפיכך נהגו העולם לקדש בפרבעת אחין בה אבן והא דאמר לקמן בפרק אמר (דף מחב) מהסיף לה טפך משלו יש לומר שאינו אומר לי מני הוא טפך כעין שיבלי שיהיו שווין קלת והוהו גבאת דקדש באבנא דומאלא (לקמן דף יב:) והוה רב חסדא משער לי לית ביה שום פרוטה אבנא דומאלא לא הוי כאמר אבנים טובות אלא כעין אבני שיש כדאמאמא פ"ב דשבת (דף נח:) בהורדוס דבנה לבהמ"ק בארבע דשיבא ומטלא ומרמרא דיבר והוי של משי וכיוצא בהם שהאשה מתאוה להן אם הוי שוים חמשים ה"ז מקודשת משמע לקמה לך בשוק ואח"כ הויה מקודשת כדי שחסמוך דעתה, אלא הואיל הם שוים כמו שאמר לה הרי היא מקודשת משעה ראשונה ואם אינם שוים אינה מקודשת. ע"כ. נראה דעתו דדוקא שיראי וכיוצא בהן שהיא מתאוה להן ומעכבן לעצמה ואינה רוצה למכרם אבל בסה דעתה, אבל בסה שאינה מתאוה להם שמא מסכא דעתה שמא דעתה לסברם ולא לא המצא שוין, ומשום הכי פסיק בגמ' והלכתא שיראי לא צריכי שומא, ולא אמר והלכתא אמאי לא צריכי שומא. ואיכא מ"ד ה"ה לכל מילי, הואי דנקט שיראי משום דעובדא דאיפליגו ביה רבה ורב יוסף שיראי הוו.

ויקרא כה

ירמיה לב

דברים כב

ירמיה לב

לקמן מה:

הגהות הב"ח

(א) חוס' ד"ה כל לא יכו' מחכו מלבר כמ"ר: (ב) ר"ה ולהלכתא וכו' מלכות מדיכה • ר"ל מלי ליכבה לקמן דף נח ע"ב:

גליון השי"ם

חוס' ד"ה והלכתא וכו' ומ"ש מחמי מיקמיי ע' כרכות דף יב: בומנ"ד סם: באר"ד ד"ל בטלי בחרא • ובן דעת בד"י בקונטר ד' נב ע"ב ד"ה כמאן ומרי"ם מ"ב בכמה דף עו: בבמר"ד מ"ב בכל הוכמ דוכמ מ"ב בטוטיס • ומי' מבלב ד' בם ע"ב מ"ה והלכתא:

[עי' הגהות מהר"ם ד"ה הלכתא]

הן הן הדברים הנקנים בשטרי: תימה דבפ"ק מני דייני גזרות (כתובות קמ:) תנן הפוסק משנה לחבתו ופעמו ט לא הרגל תקב עד שתלבן רלתה ולתה תקב יפלתה ויקרא תנוו לרין כיון דהן הן הדברים הנקנין בחמירה ו"ל שהחתן אינו רולה לערות בכ"ד ולמיקם בדיעת ולקיים פ' דזוקא כשמעמיד המגלים עמנו וקבעו לו נקנים בחמירה ומתקדק מדקתני עמנו והכוא דפני דייני גזרות מייני בשלא קבעו מהון הדברים ומ"מ מאחר שהסכימו על כך תקב עד שתלבן רלתה ומיהו לין רלוה מלמון עמנו דאורחיה דגמרא בהכי כמו קטנה שלא מיאנה (והגדילה) ועמדה ונפלה ביבמות פ' ב"ש (דף קח:) ור"מ פי' דהא דאמר נקנים בחמירה בגישואין דלתנוים דוזקא שהאב מסיח לא כתו ויש לו קיבוב דעם גדול חלל חתנו אבל הסם מייני בשמים וכן היה אומר ר"מ לין נקנין בחמירה אלא בשהאב פוסק אבל אחיה ואמה לא : עד

היויה בעינן דעת מקנה מיתיבי *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שטרי אירוסין ונשואין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב *דאמר רב גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמרה :

ד דבביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא °בעולת בעל מלמד שנעשתה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן *בעורה זו ששנה רבי °ובעולה *מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מהקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום היא אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא בארד אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא *דתניא 'באו עליה ' אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומציא גומר ומכנים ור' יוחנן דאי ובעלה מאי עביד ליה הוא מיבעי ליה ר' בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומציא גומר ומכנים ור' יוחנן דאי ובעלה מאי עביד ליה הוא מיבעי ליה ר' בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר

*יציאה בעינן לשמה אף הוייה בעינן לשמה או דלמא *הוייה להדדי מקשינן מה הוייה דבסקה לא בעינן לשמה אף הוייה דשטר לא בעינן לשמה בתר דבעיא הדר פשטה 'הוייה ליציאה *מקשינן דאמר קרא °יציאה והיתה *אותר כתבו לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת אמר רב פפא אימא מעמא דידהו ואימא מעמא דידי אימא מעמא דידהו דכתיב ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה לשמה ושלא מדעתה אף הוייה נמי לשמה ושלא מדעתה ואימא מעמא דידי ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה בעינן דעת מקנה אף הוייה בעינן דעת מקנה מיתיבי *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שטרי אירוסין ונשואין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב *דאמר רב גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמרה :

ד דבביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא °בעולת בעל מלמד שנעשתה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן *בעורה זו ששנה רבי °ובעולה *מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מהקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום היא אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא בארד אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא *דתניא 'באו עליה ' אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומציא גומר ומכנים ור' יוחנן דאי ובעלה מאי עביד ליה הוא מיבעי ליה ר' בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר

[כתובות מה ע"ב]

[נעיל מי ומ"ע]

כתובות קכ: נקנין מה

כתובות קכ: כ"ב קמ:

כתובות קכ: שעד קנין יש:

כתובות מו: קס: נעיל ג: [שטפפא] תוספה עמ"ס

מה: יעמוס מו:

[נעיל ה:]

[נעיל ד:]

[פולין קמה קיח.]

תוס' ר"י הזקן הוה דבסף. שאינו צריך לצייר צורת הכסף או לחתיכו לשמה. [יציאה בעינן לשמה]. דכתיב וכתב לה לשמה. שלא מדעתה. שלא ידעה האשה כשבתבו ונתנו לה ונתרצה. דעת מקנה. בגט הייגו הבעל, ובקידושין האשה שהיא מקנה עצמה לו. פסיקתא. שפוסקין על עצמן לתת לחן. ואע"ג דהלכתא בלא מעמא, אין כותבין דגיהא לחו למיהוי מלוה על פה אלא הוהי מלוה בשטר. ופסקי הרי"ף והרא"ש ז"ל [אישות פ"ג ה"ד] דאינה מקודשת, דרב אשי אוקמה בס' הנושא (כתובות קב,ב) בשטרי אירוסין ממש, ומדעת שניהם מהאיש ומהאשה קאמר. וכתב רביעו חננאל וקי"ל כרב פפא ורב שרביא, ויש מי שפסק כרבא ורבינא דהבר צ"ב. ע"כ. והיא בעולה בעל. אית דגרסי, כי יקנא איש שוכב עם אשה בעולה בעל (ויקרא כ,כ). בעורה. כלומר וכי נמאסת חברייתא דתני רבי, מה צורך ללמד ממקום אחר. דקדיש. ובעל. דתרוייהו בבינון, דכתיב כי יקח והייגו קדושי כסף. בעולה היא. ובחנק היא.

ט מיתה דבפ"ק מני דייני גזרות (כתובות קמ:) תנן הפוסק משנה לחבתו ופעמו ט לא הרגל תקב עד שתלבן רלתה ולתה תקב יפלתה ויקרא תנוו לרין כיון דהן הן הדברים הנקנין בחמירה ו"ל שהחתן אינו רולה לערות בכ"ד ולמיקם בדיעת ולקיים פ' דזוקא כשמעמיד המגלים עמנו וקבעו לו נקנים בחמירה ומתקדק מדקתני עמנו והכוא דפני דייני גזרות מייני בשלא קבעו מהון הדברים ומ"מ מאחר שהסכימו על כך תקב עד שתלבן רלתה ומיהו לין רלוה מלמון עמנו דאורחיה דגמרא בהכי כמו קטנה שלא מיאנה (והגדילה) ועמדה ונפלה ביבמות פ' ב"ש (דף קח:) ור"מ פי' דהא דאמר נקנים בחמירה בגישואין דלתנוים דוזקא שהאב מסיח לא כתו ויש לו קיבוב דעם גדול חלל חתנו אבל הסם מייני בשמים וכן היה אומר ר"מ לין נקנין בחמירה אלא בשהאב פוסק אבל אחיה ואמה לא : עד

היויה בעינן דעת מקנה מיתיבי *אין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שטרי אירוסין ונשואין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב *דאמר רב גידל אמר רב *כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמרה :

ד דבביאה: מנא לן אמר ר' אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא °בעולת בעל מלמד שנעשתה לה בעל על ידי בעילה א"ל ר' זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן *בעורה זו ששנה רבי °ובעולה *מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מהקיף לה ר' אבא בר ממל אם כן נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום היא אמרוה רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא בארד אבל בעל דברי הכל אם בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא *דתניא 'באו עליה ' אנשים ועדיין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה בשטר הואיל וגומר ומציא גומר ומכנים ור' יוחנן דאי ובעלה מאי עביד ליה הוא מיבעי ליה ר' בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולן בחנק אמר

[כתובות מה ע"ב]

[נעיל מי ומ"ע]

כתובות קכ: נקנין מה

כתובות קכ: כ"ב קמ:

כתובות קכ: שעד קנין יש:

כתובות מו: קס: נעיל ג: [שטפפא] תוספה עמ"ס

מה: יעמוס מו:

[נעיל ה:]

[נעיל ד:]

[פולין קמה קיח.]

תוס' ר"י הזקן הוה דבסף. שאינו צריך לצייר צורת הכסף או לחתיכו לשמה. [יציאה בעינן לשמה]. דכתיב וכתב לה לשמה. שלא מדעתה. שלא ידעה האשה כשבתבו ונתנו לה ונתרצה. דעת מקנה. בגט הייגו הבעל, ובקידושין האשה שהיא מקנה עצמה לו. פסיקתא. שפוסקין על עצמן לתת לחן. ואע"ג דהלכתא בלא מעמא, אין כותבין דגיהא לחו למיהוי מלוה על פה אלא הוהי מלוה בשטר. ופסקי הרי"ף והרא"ש ז"ל [אישות פ"ג ה"ד] דאינה מקודשת, דרב אשי אוקמה בס' הנושא (כתובות קב,ב) בשטרי אירוסין ממש, ומדעת שניהם מהאיש ומהאשה קאמר. וכתב רביעו חננאל וקי"ל כרב פפא ורב שרביא, ויש מי שפסק כרבא ורבינא דהבר צ"ב. ע"כ. והיא בעולה בעל. אית דגרסי, כי יקנא איש שוכב עם אשה בעולה בעל (ויקרא כ,כ). בעורה. כלומר וכי נמאסת חברייתא דתני רבי, מה צורך ללמד ממקום אחר. דקדיש. ובעל. דתרוייהו בבינון, דכתיב כי יקח והייגו קדושי כסף. בעולה היא. ובחנק היא.

מסורת השס

מסכת קידושין

מוסף רש"י ראה בעמוד הבא

[נעיל יאמיתו]

[נעיל ד:]

[נעיל ה:]

[נעיל ד:]

[נעיל ה:]

[נעיל ד:]

[נעיל ה:

תורת חכם מקור חיים **ספר נשים** לסור ממוקשי מות

והוא

ספר רביעי

הלכותיו חמש. וזהו סדורן.

הלכות אישות. הלכות גירושין. הלכות יבום וחליצה. הלכות נערה בתולה. הלכות סוטה.
והמצות הנכללים בהם מפורשים בשמותם במקומותם:

הלכות אישות

יש בכללן ארבע מצות. שתי מצות עשה. ושתי מצות לא תעשה. וזה הוא פרטן:

א) לישא אשה בכתובה וקידושין. ב) שלא תבעל אשה בלא כתובה ובלא קידושין.
ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה: ד) לפרות ולרבות ממנה:

וביאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

מגיד משנה

פרק א א קודם מתן תורה וכו'. זה פשוט ומבואר בהרבה מקומות דלעכו"ם בייחוד בפלגת הוא לשמו וכיון שבא עליה לשם אישות הוא לה בשעת שנתנה תורה נצטוו ישראל כו'. זה פשוט בהרבה מקומות: וס"ס שהוא מצות עשה. ובכר מזכר בספר המצות בתרוסה:

ב ובאחר משלשה דברים וכו'. משנה (קידושין כ.) הלשה נקנית בכסף ובשטר ובביאה. וס"ז רבינו שהכסף הוא מדברי סופרים הוא מן הטרם השני שהגיע הרב בספר המצות שאין הדברים המדברים בגזירה שוה לו בלשון מי"ג מדות נקראים דבר תורה אלא דברי סופרים אלא"כ יאמרו כהם בביאור שהם מן התורה והוא ז"ל סובר כמו שפירשו קצת המפרשים דבשטר לאמרו שהוא מן התורה ולא בכסף. וכבר הגיב הוא ז"ל כן למי שטעלל ממנו מה שעשה לאמר שהכסף מדברי סופרים והרמב"ן ז"ל הארך להשיב עליו על זה בספר ההשגות שמיבר על ספר המצות והרבה מה דברים. ודע שלף לדברי רבינו אע"פ שהכסף מדברי סופרים הרי הוא נומר בה לכל דבר כמו השטר והביאה ובביאור כתב כאן שבין שנקנית הלשה בלאחד מהדברים אלו נעשית מקודשת והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתה

א קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לתוך ביתו ובועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה. כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואח"כ תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה: **ב** וליקוחין אלו אמצות עשה של תורה הם. ובאחר משלשה דברים אלו האשה נקנית. בכסף. או בשטר. או בביאה. בביאה ובשטר מהתורה. ובכסף מדברי סופרים. וליקוחין אלו הן הנקראין קידושין או אירוסין בכ"מ

א עוד אבן העזר סימן כ"ז סע"ג עפ"ין מ"ס:

כסף משנה

ד פ"א ב ובאחר משלשה דברים וכו' בביאה ובשטר מהתורה ובכסף מדברי סופרים. זה דבר קשה הילך כתב שהכסף מדברי סופרים שהרי למדו קידושי כסף קיימה קיימה משרה עפרון וכל דבר הנלמד בגמרא מי"ג מדות הוי דבר תורה. ומלאתי כתוב שהרמ"ך בהגהותיו העיד שרבינו עצמו הגיה בספרו ושלבתן דבר תורה וגם אני מצאתי כן בתשובות ה"ל שבריהם בו מכל מקום לי נראה שאין עדותו נכון ממ"ש רבינו עצמו בס"ג וממה שכתב בספר המצות שלו וכתו שכתב ה"ה, ומה שכתב רבינו שהכסף הוא מדברי סופרים הוא מן הטורם הנני שהגיה הרב בספר המצות וכו'. ודע שאני מצאתי קצת לדברי רבינו מדתנן בפרק האומנין (קהדרין דף פ"ח:) תומר בדברי סופרים מד"ת האומר אין תפילין כדי לעבור על דברי תורה פטור ממש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב (וגמרא) אמר ר' אלעזר אמר רבי אושעיא אינו חייב אלא על דבר שעיקרו מד"ת ופירוסו מד"ת ויש בו להוסיף ואם הוסיף גורע הרי דלמרבע טוטפות קרי דברי סופרים אע"פ שהם דאורייתא שהרי זקן ממרא אם הורה לעשות ממש טוטפות אלא אם כן הורה לעשות הפך הדבר שהוא מדאורייתא ואם כן ע"כ דדברי סופרים קרא לדבר שהוא דאורייתא אלא שאינו מפורש בתורה וקרינן ליה דברי סופרים כלומר דבר שאינו שקבלו סופרים פירוסו לא הייבו ממימין אומו והא פשיטא דאין ממימין אלא אם כן הורה לעשות הפך הדבר שהוא מדאורייתא ואם כן ע"כ דדברי סופרים קרא לדבר שהוא דאורייתא אלא שאינו מפורש בתורה וקרינן ליה דברי סופרים כלומר דבר שאינו שקבלו סופרים פירוסו לא הייבו מכניס אומו כך. ויש עוד ראיה לדבר מדתנן בפ"ו דמקואות (דף ק"ל) עירוב מקואות כשפופרת הנאד ספק כשפופרת הנאד ספק שאינה כשפופרת הנאד פסולה אפני שהיא מן התורה וכן מים מן המה ומים מן הבלה וכעדשה מן השרץ, ושנו כתוספתא מים מן הבלה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהם כשיעור ספק טמא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו

לחם משנה

ד פ"א ב ובכסף מדברי סופרים. נעשנו של רבינו ז"ל הוא משום דכל דבר הנלמד בהיקש לו בגזירה שוה לו כי"ג מדות הם נקראים דברי סופרים כמו שכתב בס' המצות. וא"ת שעד נמי נלמד מהיקש דויקהה והיכה וא"כ למה אמר שהוא מן התורה כבר נפלל מרבינו על זה בתשובה הביאה הרמב"ן ז"ל בתעין המצות ומירן דשעד ראיה בעל לא תלי למלף לה מובעלה משום דהוה אמינא הכא מרתי בעינן כסף וביאה כי שעד נפקא לן מנערה

משנה למלך

פ"א ב וכסף מד"ס כו'. (פ"ה מיין מ"ש ה"ה דאע"ג דכסף דברי סופרים קרי ליה מ"מ קידושי תורה מעכו. ועיין בס"ש הבא המאבר לקמן פ"ד מהלכות אלו דין ו' נגי המקדש בפמולי עדות יע"ש):

מגדל עוז

פ"א א קודם מתן תורה עד לו לאשה. פותר אני זה מקרא אלא דבר הכתוב למה אמרת אמותי היא ואקח אותה לי לאשה אלמא ביאה בלבד נקראת אשתו. גם להלכה זו כתבה רלויות בהלכות ובפרע פי' ד' משנה (דף מ) אמרו להדיא ובאיה הלכה דרוחא בעולה בעל יש לאם ומכשה לאופה ולא נבעלה אין לאם ובעד גרפינן הכא כי אמא כב דיחי ס"ר אלעזר ס"ל מעינא כן נא

ביאה שפתה לעבדו ובא עליה נהרג ובייליון מאיתה ומהגרינן מדקרא לה ביאה דאלמא אלמא בעלמא נקראת אשתו וכן דאיתי להרמב"ן ז"ל שכתב כן: כיון שנתנה תורה נצטוו עד כי יקח איש אשה. פרק אמא דקידושין (דף ד'): ב וליקוחין אלו עד לו מאורסת. ויש פרק אמא דקידושין (דף כ'):

וכיון

נשים. הלכות אישות פ"א

ושיעורו מדברי סופרים ספיקו טמא ויקשה על זה מה שאמרו בריש שירובין הלכה למשה מסיני *הלכך ר"כ לומר דדברי סופרים מיקרי כל דבר שאינו מפורש בתורה אע"פ שאומו פירוש מקובל מסיני והוא דבר תורה ומתיישבין עליו מיקרי דברי סופרים מהטעם שכתבתי. ועוד קצת דמיה מדמעיקר בפרק הבונה (גיטין מ"ב:) כגון עבד יוצא בן לחירות ונרץ גנו שחרור מדברי רבי רבי שמעון רבי מאיר אומר אינו נרץ ר"ש אומר נרץ ר"ע אומר אינו נרץ ר"ע אומר נרץ המכריעין לפני חכמים אומרים נרצו דברי רבי טרפון בן ועין הוא ותורה זכתה לו ודברי ר"ש בשאר פיגרים הוא קנס הא קנסי קנ הא קנסי קנ דרשינן אלא אימא אומר אינו ומדלא חכמים הוא. ופירש רש"י בגון ר"ד פיגרים בתורים בתקנת נגעים עבד יוצא בן לחירות דמוזמן שבנתי הם ואינם מחריב כשן ועין ואינתרבו בכולל ופרט בפרק קמא דקידושין ע"ל. ובהכי ניחא מאי דקשיא ליה לרש"י בריש בחומות (דף ג'.) על המפרשים הא דקאמר גמרא כל דמקדש מדעתא דרבנן מקדש ומקשה עליה מינה קדיש בכספא קדיש בכיסא מאי איכא למימר דהיינו לומר קדיש בכספא דקידושי דרבנן ניעבו והקשה עליהם דאי אפשר לומר כן מדא דבר אחר בגזירה שוה כמו שכתוב מפורש הוא ושוב דאי דרבנן ניעבו איתיר דקולקין על ידו ומגיאין מוזין לעובדה על שנגמו ולדרך רבינו ל"ק ולא מידי דהא דבר אחר אלמד בר"ש דבר תורה ממש הוא וקולקין על ידו ומגיאין קרבן על שנגמו כלל דברים המפורשים בתורה ולא קרי להו דרבנן אלא שאלמלא שהם קבלוהו כן מסיני לא היינו מפרשים אותו כך ומאחר שהוא כן שייך לומר כל דמקדש מדעתא דרבנן מקדש וכו'. L

כתב הר"מ בגו של רבינו שהקשו לו על מה שכתב רבינו מלות עשה של תורה לקדש אם המשה ממ"ש בפרק דף י"ח.) לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לחדש דאלא עכיד מצוה שאמור אלא אפילו לשם דקא עביד מצוה נמי אמור. ומיהו שבמנין המצות בתחלת ההלכה אמר שהמצוה לשם אשה בכתובה וקידושין ולא אמר לקדש אשה וזה שאמר וליקוחין אלו מלות עשה לפי שהיא תחלת מלות הנישואין אבל אירוסין בלא נישואין ודאי לא בהלכה המצות עדיין.

ד קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה וכו'. הקדים זה כדי לחתם מעשה לאם מנגדין למקדש בשוק או בלא שידוכים: **כתב** הרב המגיד ולדעת רבינו ודאי כך היא הגירסא פיגעים קידושין בלא כתובה ואין דבריו מכוונים שהרי רבינו עצמו כתב בפרק ד' מהלכות מלכים אבל המלך פיגעים בלא כתובה ובלא

*[נמי מ"ש רבינו בפירושו פי"ז דלאם משנה פ"ג ע"ש הטיבו]:

לחם משנה

מעצמה המאורסה ואם כן לכך נקרא דבר תורה זו היא משובחת ז"ל. ויש להקשות על זה דמבל מקום מהיקשא דיאלה והיתה שמעינן לה דאי בלא היקשא שמעינן לה אלא מעצה המאורסה לבד אם כן לשתוק קרא דיאלה והיתה וכי מיתא היקשא לשאר מילי הא לא משמע שם הכי בגמרא אלא דעיקר היקשא להכי אתא דהקשה שם (דף ה) לא לכתוב רחמנא בשאר ומיתי מהכן וכו' משמע שם שלהלן היקשא דיאלה והיתה קרי ליה יתורא אלא ע"כ נריכים אנו לומר דמ"ש בגמרא משמעא לה בשאר הוא ומוציא גומר ומכניס סייגו השתא דאית לן היקשא וא"כ כיון דבהיקשא נלמד הדרא קושיא לדוכתא מאי שנא מכסף דאע"ג דכתיב כי יקח משום דנלמד בגזירה שוה קרי ליה דברי סופרים. ואין לומר דלא מיצטריך היקשא אלא השתא דאיתא ג"כ דקיחה קיחה ומשום דלא ניחא שערה המאורסה הוי כסף לכך מיצטריך היקשא דלא ניחא שערה המאורסה הוי כסף אלא הוי שער וכסף לחודיה לא קני בלא כיסא אבל בלא בגזירה שוה דקיחה קיחה ובלא היקשא סוה ליה שער מעצה המאורסה הא ליתא דאם כן לא ליתא דאם כן לא ליתא דאמרא בגזירה שוה דקיחה קיחה ואתא דעבדא דאלא קיחה הוי כסף מדאיצטריך היקשא דיאלה והיתה משמע ע"כ איכא אחרינא שהוא כסף ומי אלא נעשה דבכי הך הוא דהוי שערה המאורסה לכך איצטריך היקשא דיאלה והיתה אלא ודאי עכ"פ מהיקשא דיאלה והיתה שמעינן שער וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ואפשר דבלאו היקשא ידעינן ודאי אמרת הקישא למה לי י"ל דלעולם מילי אתא וגמרא דקאמר לא לכתוב רחמנא בשאר היינו לומר דלמה ליה לבעל הבריתא לאיצטר שער מהיקשא דיאלה והיתה בלאו הכי ידעינן ליה דהא איצטריך לומר דבעינן לשמה שער אירוסין ונשאר מילי וחזו שדקדק רש"י ז"ל בלשון בגמרא שכתב הכי קשיא ליה הך מגא כו' דמשמע דלא מקשה אלא לאתא בדבריהנא. ע"ק לרבינו ז"ל דקאמר דבקף הוי מדברי סופרים היכי קאמר שם בגמרא גבי חופה קונה (דף ה.) דהא דלא אמר לה בממנינן משום דהגך דמתנינן כתיבי והך לא כתיבא והשתא לדברי רבינו ז"ל כיון דחופה נלמד ממה שהוא אתא מעלא עשרה מדות ש"כ הוי כמו כסף דנלמד בג"ש וכי היכי דחופה לא בחיבא כסף נמי לא בחיבא והוי מדברי סופרים ומ"מ אמי לה וכבר הקשה קושיא זו הרמב"ן ז"ל. ונראה לי לומר דמ"מ ג"ש מיקרי בחיבא עפי ממה אלינו דהא עונשין ומזהירין מגזירה שוה ומשום מה אלינו וקל ותומר אין עונשין ומזהירין ודא"כ בחיבא מיקרי בערך מה אלינו. ע"ק לרבינו ז"ל מ"ש בגמרא (דף יא) אמר רב אמי כל כסף האמור בתורה כסף לוי ושל דברים כסף מדינה והקשו שם (ע"ב) וכרי דקתני אשה דכתיב ביה כי יקח איש אשה ובעלה וגמר קיחה קיחה מאשה עפרון ואתן ביה הלל וכו' אלא מי איתמר וכו' והשתא לדברי רבינו ז"ל למה הדר ממיתרא קמייתא תרץ הכי מאי דקאמר רב אמי הוא כסף האמור בתורה דוקא אבל הך כסף הוי מדברי סופרים וכך הוי כסף מדינה לדעתו ז"ל כסף קידושי אשה מ"מ מיקרי דיש לומר דהכי עפרון מהיכי קא יליפא מכסף דעפרון וכסף דעפרון אמור בתורה הוא ולדידך

מעצה דרבנן מקדש ואם כן הוא הדין בשאר דאמרינן כל דמקדש וכו'. L

ד קודם מתן תורה וכו'. מ"ש ס"ה ז"ל ולדעת רבינו ז"ל כך היא הגירסא אין פסק שנעלם ממנו מ"ש רבינו ז"ל בהלכות מלכים פ"ד פיגעים בלא כתובה ובלא קידושין אלו גירסא אחרת היתה לו אם בדברי רבינו ז"ל וכבר הרגיש בזה הרב ב"י ז"ל. עוד כתב ונראה לי קיום לרבינו ז"ל וכו' קשה דהתם מרמי דאיתא אינה למשני בהו הרב נרגא משום דדעת רבינו ז"ל דהבועל אשה בלא קידושין עובר בעשה וכמ"ש ליקומין אלו וכו' וא"כ כיון שהוא אסור מן המורה בעלו אלו הראיות ולעולם אלמא ליתא ואפ"ש שנראה שכוונת ה"ה ז"ל במ"ש ואפשר לומר דבריו וכו' והבא על האשה וכו' שכוונתו בזה שאמר והבא וכו' לדמות אלו הראיות כדכתיבנא מ"מ עדיין אין דעתי נוחה אין אבל לבא לחיות קיום לרבינו ז"ל. ועוד לזה כתב ואפשר לומר דשאמרו זה הוא דבדברי המתרגם וכו') אם כוונתו לדמות דעת רבינו ז"ל לימא ואפשר לומר דדברי הרמב"ד ז"ל. ויש לדמות הראיות מעוה הבא על האשה אלא לשום איסור בעשה. ונראה שהקיום שהביא ה"ה ז"ל לדעתו הוא הגירסא היא פיגעים בקידושין ובלא כתובה אלא כדברי הרמב"ד ז"ל דהגירסא פיגעים בלא קידושין ובלא כתובה אמרו ע"כ לרץ אתה לומר דאפילו עשה אין כאן אלא לא כן לעזה הומרו הפיגעים וכי תימא הבא אשה אלו דאיכא קידושי דרבנן דלמה גזר על יחוד דפנויה לזה הומרו בבר מינן זה הריב"ש ז"ל בסימן אל"ה דלמה קודם אגור על

בכ"מ. ואשה שנקנית באחד מג' דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת: ן ג ⁸וכיון שנקנית האשה ונעשית מקודשת אע"פ שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה הרי היא אשת איש והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת ב"ד ואם רצה לגרש צריכה גט: ד *קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובועל אותה על אם הדרך והולך. וזו ²היא הנקראת קדשה. משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר לא תהיה קדשה מבנות ישראל. לפיכך

א עור לאן המזר סי' כ"ם סמ"ג עשין מ"ח: ב טור לאן המזר סי' כ"ו סמ"ג לאוין פ' ע"ש:

השגת הראב"ד

*קודם מתן תורה וכו'. כתב הרמב"ד ז"ל. אין קדשה אלא מזומנת והיא המוקצת לכל אדם אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה לא מלקות ולא איסור לאו והיא הפיגעה הכתובה בספרים ובעלי הלשון דורשין פיגעה מלה הפוכה ומורכבת פי שבל עומדת לפרקים למשבל ולמשמש אם הפיגעים למשכב. ר"מ שמעות הכם פיגעים כלי קידושין ע"כ:

מגיד משנה

פיגעים לרבינו ז"ל ממה שאמרו בהרבה מקומות ואם לא היתה הפגיעה אלינה מופקרת בלאיסור לאיסורא דרבנן כולהו אינסי לא הוי ביה ונו אלא לשום איסור עשה אזנה פירוש ונפקלה דלרבי אלעזר מכל מקום משמע דאיסור לא איכא אלא מן התורה היה מותר כיון אמר רב אלעזר דמקרא אזנה. ואפשר לומר שכתוב זה הוא כדברי המחברים שהוא מהרהב לשפחה והכל על הלשה אלא לשם איסור עובר בעשה דלאמנה אמר כי יקח איש אשה ובעלה והיתה לו לאשה כשילה לגמ עליה יהיה בלאיסור. ומכל מקום דע שאף לדעת רבינו אין בכלל לאו זה הבועל כו"ם שבפירוש אמר בכתוב בעבור דלאמנה ומבואר בדברי רבינו פרי שנים עשר מלכות איסורי ביאה ואל תמנו היאך מהיה הישראלית ביאתה בזנות אלא והבועל כו"ם מדברי סופרים לפי שאיסור הערות היא בגזירה ולכך שאין לו טעם כב פרעון והנה מראה שאם שמוחו היא בקלון ואם אמו מדברי סופרים בלבד ובגזות הי בישראלית מן הטורה בכרת ובעובדת כו"ם לא בגזות אלא מדברי סופרים. והולכמי לכמו זה מפני שראיתי ה"ר משה הכהן ז"ל שהב מדברי רבינו שאף הבועל כו"ם בכלל לאו ז והקשה עליו ממה שאמר בתמצית שבועות זר וכתב מתבאר פרק י"ב מהלכות איסורי ביאה מה שרבינו סוכר בזה:

ה כל שאסר ביאתו בתורה וכו'. זה מפור בהרבה מקומות:

ו ויש נשים אחרות וכו'. כל אלו הנשי שזכר רבינו מפורשות בתורה בפר כילה (דף כ"ב.) ובהלכות. ומ"ש רבינו שבלא נבו אמורה לפי שאין לה הפסק לעולם מבול שם. אבל מה שכתב וכמו כן בנו בלבד דמשמ

על יחוד הפנויה נשאן ולכך לא נרגן וכמו שב הומרו הפילגשים אלא ודאי לאיסור לתורייתא איכא לאיסור מן התורה וכיון שבן הגירסא קאמר דאפילו נאמר דהגירסא היא כדברי רבי הכמות בדברי המתרגם ואין כאן קיום דהכא חבו אומרו ואפשר ולא מזר לדעת הרמב"ד כתב ה"ה ז"ל פירוש ונפקלה מן הבהונה. ר' המתורה בתורה וקאמר דהיא פקולה מן הכו (דף מ"ב:) אזנה כשמה וכו' משמע דלפרש דרבנן אין לפוקלה מן הכהונה דהא נתין ה הפורה מוסר לדעת רבינו וכתב רבינו ז"ל בב זונה אלא ודאי שאני הכא אלא עשאה זונה כדפו

לפיכך כל הבועל אשה וכו'. כשהגדרין ועל הפגיעה והקשו יחוד לתורייתו כמו וכו'. ולדעת רבינו ז"ל קצת קשה דלמה להקשות מפגיעה שהוא בדבר כתובה לאו אלא שרצה להקשות ליתו

ו ויש נשים אחרות וכו'. הקשה הרב מעוה גזירה דערות. ונראה דמעוה מן המורה מנין שנאמר כי אם כל המוענבת אמרו שם דשלמה גזר עליהם ומעוה הא מעם שנות וכו'. שם אמרו בגרייתא מה הם שנו אמו ואמא אמי האב מן האם ואמא אמי ה שמנה. עוד שם (דף כ"ב.) אני דבי רבי חייא שנייה רבינא שבאמרו ואמרמונו שנייה ע"כ.

הגהות

ו (ג) הנה לא מצה אשת אחי אבי אביו בוו וכן פר"ח וכן שאלתות דרב אחאי וג נמי דבתב לאיסורא לאו מר בריה דרבינא דמתיא דחלמורא דלא בחי לקבן בפרק ד בגיא שלו מתוך דברי אפיפר בשמע דאין התם בוחר אדם באשת חבר אבל בירושלמ את בת אחיוך ואת נשי אחיוך בחיקך ר' יסבון באתר דלא הבמין להון כך בתב בפי דלא חישינן לטראית העין גבי הרמתא דג ר"ת לפעודתיה תופסות ודעת רבינו המרבו בת בתו כתב הרמב

ג וכיון שנקנית צריכה גט. משנה היא סוף פרק המקנין (דף פ"ט). ומקמיעגא פ"ק דקידושין ופ"ד מיבמות ופרק הנזקין: ד קודם מתן תורה עד שבעל קדשה. עיהדרין (פרק כ"ג): כתב הראב"ד ז"ל אין קדשה אלא מזומנת כו' ויש פגיעים שכתוב בהן פיגעים בלי קידושין ע"ל (מסר כאן) הפירוש שפי' הרמב"ד ז"ל בשלא פיגע הוא פירוש אלינו וכזה הדרן יהיו דברי שיטה כאחד מהם כל

ששלמו צריכין חשובה והרי הן פסולין עד שיודע שחזרו בהן מדרכן הרע: **ה** מאימתי חזרת מלוים ברבית משיקרעון שטרותיהן מעצמן. ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא ילוו ברבית אפילו [נ]לעבו"ם: **ו** מאימתי חזרת המשחקין בקוביא משישברו את פסיפסיהם. ויחזרו בהן חזרה גמורה שלא יעשו אפילו בחנם: **ז** מאימתי חזרת מפריחי יונים משישברו את הכלים שצדין בהן . ויחזרו בהן חזרה גמורה שאפילו במדבר לא יעשו: **ח** מאימתי חזרת סוחרי שביעית משתגיע שביעית ויבדקו. ולא חזרת דברים בלבד אלא כותב אני פלוני בן פלוני כנסתי מאתים וזז מפירות שביעית והרי הם נתונים במתנה לעניים: **ט** מאימתי חזרת המועל בשבועה משיבא לבית דין שאין מכירין אותו ויאמר להם חשוד אני או יתחייב שבועה בבית דין שאין מכירין אותו בממון חשוב ישלם ולא ירצה להשבע. וכן טבח שהיה בודק לעצמו ומוכר ויצאת טרפה מתחת ידו שהרי הוא בכלל אוכלי טרפה שהן פסולין לעדות. הרי זה פסול לעדות עד שיראה ממעשיו שניחם על רעתו. ויכבש שחורים ויכסה שחורים וילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבדה בממון חשוב. או יוציא טרפה מתחת ידו בדבר חשוב: **י** וכן עד וזומם שהלך למקום שאין מכירין אותו ונתנו לו ממון חשוב להעיד בשקר ולא רצה הרי זה עשה תשובה וחזר לכשרותו וכן כל כיוצא בזה:

פרק שלשה עשר

לא **א** **הקרובים** פסולים [א]לעדות מן התורה שנאמר לא יומתו אבות על בנים. מפי השמועה למדו שבכלל לאו זה שלא יומתו אבות על פי בנים ולא בנים על

א טוש"ע סי' ל"ג סמ"ג לאוין רע"ו:

מגדל עוז

ה ט מאימתי חזרת מלוי כו' עד ויחזיר אבידה בממון חשוב. כנ"ה הרין פרק זה כורל (דף כ"ה): י וכן עד זוממים שהלך למקום כו' עד סוף הפרק. בתוספות הגפ"ו ז"ל מן הירושלמי: פי"ג א ב הקרובין פסולין כו' עד לאיש בדין הקרובים בתוספות פרק זה כורל (דף כ"ז ה"מ) ולאוין ספרי

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. הכי איתא פ' ב' דיבמות מהעשה שכתב רבינו ואין זוקקין ליבום שאין ביניהם אמה כלל עד שתהא הורתן ולידתן בקדושה וכ"כ פ"ל מהלי יבום ומליקה:

ג **האחין** זה עם זה וכו'. פ' זה כורל מקשין ואמאי הוה ליה עליהי כדאמרן ואין שני בשני מקן ואמרינן נמי רב מכשר עליהי בשני ח"מ רש"י ורב דפסיל עליהי בראמרן כו' עליהי דאמר עליהי בשני פסול וכ"ם עליהי בראמרן ומיהו ליה לאכתה דוחיה דאמרינן הים ומלין דעליהי בראמרן כשר והלכתא דוחיה דרבא דמעכתלי הוא ואיתא מאן דפסק דעליהי פסול אבל עליהי בשני לכ"ע כשר דליכא מאן דפסק כר"מ ואע"ג דמעמא ביהמלמי דילן דאמר רבא דעליהי בראמרן פסול ממך רבינו אתלמודא דילן דאמר רבא דעליהי בראמרן כשר:

ה **ליפיכך** האב עם בן בנו וכו'. פרק יש ונלא קי"ל כוותיה ויש מי שפסל ו שאמר רבא דעליהי בראמרן כשר: **כשם** שאתה אמרינן מילתא אבל אתה אומרים קמ"ל דבר אחר יהיה לכם ולאו לאלי דרבא בלמוד פייסר דמ מעפע אחר יהיה לכם כללא דמילתא (דמלתא) ב

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. יבמות דאמור רבנן אין אמות לעכו"ם לא ולא מייבמין וכתב רבינו שנתגיירו וכלומר שהיפה בקדושה אם הורתם אלא בקדושה לאו אחים ניהו (גרים) הואיל ואתו לידן ניחא ניחא כהו מילתא אחים שנא מעניות (דאמרינן התם לאמורות) ערוה לכ ידעי דעבמא דגר משום דלקטון שנולד דמ

ג **האחין** זה עם זה וכו'. במלא פ' י"ג (דן הלכתא כמר בר רב אחי ע"כ בגמ' ואתיו שהם דאמרן בראמרן והוה ליה אמה דאמה לאמה דבן ירך אביו הוא ופסק רבינו כ

ו **כל** אשה שאתה פסול לה וכו'. מהלכין אשה כבעלה והני מרי ליפני לא פליני

לן מקרא דמשפט אחד יהיה. לכם זו אינה קושיא אלא כאם אינו ענין ומוהה בדיני ממונות לא נקרא הוי כאם אינו ענין ומוה מאי קא משני בתירוצא לא מהימני לאמה הוא הדין לאמה וכו' ומאן ליה הוי זכות לבד דמפקינן ליה כאם אינו ענין בדיני

הגהות מיימוניות

עיין בטמן י"ג ע"ב: [ב] צ"ע דרסיגן התם א קרא אבות אבות תרי זימני אם אינו ענין לק ד [נ] דלא כרב דתכא ודלא כר' אליעזר דאמר בפרק יש נוחלין דשלישי בראשון כשר. וכן פסק וכן ראב"ן וכ"כ ראב"ה אבל ר"ת פסק שאין משה מרו באשת פוטם א"ר יוחנן מותר לכה דלפוטם עפיה לא יעיד ומה שאין אומרין אשה ואין להקל בדבר מאחר שהיחשלמי ה"ג ו

אבל שאר הקרובים וכו'. וא"ת הא מלמוד ו האם מנלן ד"ק אבות אמות מרי זימני אם האם וכו' מסמע להדיא דקרובי האם פסולין מן מעמה דמשוה ולאו אלכתא היא אלא כר"ע דאמר לה וכ"כ הרב כפירוש המשנה ומנן אמי אם נוחלין ולא מנחלין וכיון שאינם דומיים לירושה אינם פסולים לעיד מה"מ וכן פירש"י ז"ל עלה דמתני' ולכל הדאלו ליורשו דהייני קרובי האב אבל קרובי האם כגון אמי אמו כשר לו דמנן אמי האם מנחלין ולא נוחלין אבל הוא פסול לאמי אמו שהרי מעיד זה לאו ליורשו ע"כ. ויש מוקיים עליו משום דקשיא לה כיון דמנן זו משנה ר"ע ומתני' לאמוקי קרוב מצד האם אמאי אינעריך למיתני הך ולכל הדאלו ליורשו ולדיני לא קשיא דלינעריך למיתני דתנא"ג דאמי אמו כשר לו הוא פסול לאמי אמו כיון שרמוי ליורשו ונעשה של דבר דעדות מלוי ביורשה ולא בקורבה שכל מדות מכמים כך הם:

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. הכי איתא פ' ב' דיבמות מהעשה שכתב רבינו ואין זוקקין ליבום שאין ביניהם אמה כלל עד שתהא הורתן ולידתן בקדושה וכ"כ פ"ל מהלי יבום ומליקה:

ג **האחין** זה עם זה וכו'. פ' זה כורל מקשין ואמאי הוה ליה עליהי כדאמרן ואין שני בשני מקן ואמרינן נמי רב מכשר עליהי בשני ח"מ רש"י ורב דפסיל עליהי בראמרן כו' עליהי דאמר עליהי בשני פסול וכ"ם עליהי בראמרן ומיהו ליה לאכתה דוחיה דאמרינן הים ומלין דעליהי בראמרן כשר והלכתא דוחיה דרבא דמעכתלי הוא ואיתא מאן דפסק דעליהי פסול אבל עליהי בשני לכ"ע כשר דליכא מאן דפסק כר"מ ואע"ג דמעמא ביהמלמי דילן דאמר רבא פסול ממך רבינו אתלמודא דילן דאמר רבא דעליהי בראמרן כשר: **כשם** שאתה אמרינן מילתא אבל אתה אומרים קמ"ל דבר אחר יהיה לכם ולאו לאלי דרבא בלמוד פייסר דמ מעפע אחר יהיה לכם כללא דמילתא (דמלתא) ב

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. יבמות דאמור רבנן אין אמות לעכו"ם לא ולא מייבמין וכתב רבינו שנתגיירו דאמר בקדושה אם הורתם אלא בקדושה לאו אחים ניהו (גרים) הואיל ואתו לידן ניחא ניחא כהו מילתא אחים שנא מעניות (דאמרינן התם לאמורות) ערוה לכ ידעי דעבמא דגר משום דלקטון שנולד דמ

ג **האחין** זה עם זה וכו'. במלא פ' י"ג (דן הלכתא כמר בר רב אחי ע"כ בגמ' ואתיו שהם דאמרן בראמרן והוה ליה אמה דאמה לאמה דבן ירך אביו הוא ופסק רבינו כ

ו **כל** אשה שאתה פסול לה וכו'. מהלכין אשה כבעלה והני מרי ליפני לא פליני

ה **ליפיכך** האב עם בן בנו וכו'. פרק יש ונלא קי"ל כוותיה ויש מי שפסל ו שאמר רבא דעליהי בראמרן כשר: **כשם** שאתה אמרינן מילתא אבל אתה אומרים קמ"ל דבר אחר יהיה לכם ולאו לאלי דרבא בלמוד פייסר דמ מעפע אחר יהיה לכם כללא דמילתא (דמלתא) ב

ד **אבל** שאר הקרובים וכו'. וא"ת הא מלמוד ו האם מנלן ד"ק אבות אמות מרי זימני אם האם וכו' מסמע להדיא דקרובי האם פסולין מן מעמה דמשוה ולאו אלכתא היא אלא כר"ע דאמר לה וכ"כ הרב כפירוש המשנה ומנן אמי אם נוחלין ולא מנחלין וכיון שאינם דומיים לירושה אינם פסולים לעיד מה"מ וכן פירש"י ז"ל עלה דמתני' ולכל הדאלו ליורשו דהייני קרובי האם כגון אמי אמו כשר לו דמנן אמי האם מנחלין ולא נוחלין אבל הוא פסול לאמי אמו שהרי מעיד זה לאו ליורשו ע"כ. ויש מוקיים עליו משום דקשיא לה כיון דמנן זו משנה ר"ע ומתני' לאמוקי קרוב מצד האם אמאי אינעריך למיתני הך ולכל הדאלו ליורשו ולדיני לא קשיא דלינעריך למיתני דתנא"ג דאמי אמו כשר לו הוא פסול לאמי אמו כיון שרמוי ליורשו ונעשה של דבר דעדות מלוי ביורשה ולא בקורבה שכל מדות מכמים כך הם:

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. הכי איתא פ' ב' דיבמות מהעשה שכתב רבינו ואין זוקקין ליבום שאין ביניהם אמה כלל עד שתהא הורתן ולידתן בקדושה וכ"כ פ"ל מהלי יבום ומליקה:

ג **האחין** זה עם זה וכו'. פ' זה כורל מקשין ואמאי הוה ליה עליהי כדאמרן ואין שני בשני מקן ואמרינן נמי רב מכשר עליהי בשני ח"מ רש"י ורב דפסיל עליהי בראמרן כו' עליהי דאמר עליהי בשני פסול וכ"ם עליהי בראמרן ומיהו ליה לאכתה דוחיה דאמרינן הים ומלין דעליהי בראמרן כשר והלכתא דוחיה דרבא דמעכתלי הוא ואיתא מאן דפסק דעליהי פסול אבל עליהי בשני לכ"ע כשר דליכא מאן דפסק כר"מ ואע"ג דמעמא ביהמלמי דילן דאמר רבא פסול ממך רבינו אתלמודא דילן דאמר רבא דעליהי בראמרן כשר: **כשם** שאתה אמרינן מילתא אבל אתה אומרים קמ"ל דבר אחר יהיה לכם ולאו לאלי דרבא בלמוד פייסר דמ מעפע אחר יהיה לכם כללא דמילתא (דמלתא) ב

ד **אבל** שאר הקרובים וכו'. וא"ת הא מלמוד ו האם מנלן ד"ק אבות אמות מרי זימני אם האם וכו' מסמע להדיא דקרובי האם פסולין מן מעמה דמשוה ולאו אלכתא היא אלא כר"ע דאמר לה וכ"כ הרב כפירוש המשנה ומנן אמי אם נוחלין ולא מנחלין וכיון שאינם דומיים לירושה אינם פסולים לעיד מה"מ וכן פירש"י ז"ל עלה דמתני' ולכל הדאלו ליורשו דהייני קרובי האם כגון אמי אמו כשר לו דמנן אמי האם מנחלין ולא נוחלין אבל הוא פסול לאמי אמו שהרי מעיד זה לאו ליורשו ע"כ. ויש מוקיים עליו משום דקשיא לה כיון דמנן זו משנה ר"ע ומתני' לאמוקי קרוב מצד האם אמאי אינעריך למיתני הך ולכל הדאלו ליורשו ולדיני לא קשיא דלינעריך למיתני דתנא"ג דאמי אמו כשר לו הוא פסול לאמי אמו כיון שרמוי ליורשו ונעשה של דבר דעדות מלוי ביורשה ולא בקורבה שכל מדות מכמים כך הם:

ב **הגרים** אינם בדין הקרובים וכו'. הכי איתא פ' ב' דיבמות מהעשה שכתב רבינו ואין זוקקין ליבום שאין ביניהם אמה כלל עד שתהא הורתן ולידתן בקדושה וכ"כ פ"ל מהלי יבום ומליקה:

ג **האחין** זה עם זה וכו'. פ' זה כורל מקשין ואמאי הוה ליה עליהי כדאמרן ואין שני בשני מקן ואמרינן נמי רב מכשר עליהי בשני ח"מ רש"י ורב דפסיל עליהי בראמרן כו' עליהי דאמר עליהי בשני פסול וכ"ם עליהי בראמרן ומיהו ליה לאכתה דוחיה דאמרינן הים ומלין דעליהי בראמרן כשר והלכתא דוחיה דרבא דמעכתלי הוא ואיתא מאן דפסק דעליהי פסול אבל עליהי בשני לכ"ע כשר דליכא מאן דפסק כר"מ ואע"ג דמעמא ביהמלמי דילן דאמר רבא פסול ממך רבינו אתלמודא דילן דאמר רבא דעליהי בראמרן כשר: **כשם** שאתה אמרינן מילתא אבל אתה אומרים קמ"ל דבר אחר יהיה לכם ולאו לאלי דרבא בלמוד פייסר דמ מעפע אחר יהיה לכם כללא דמילתא (דמלתא) ב

אבל שאר הקרובים וכו'. וא"ת הא מלמוד ערוך הוא שם משמעה קרובי האב קרובי האם מנלן ס"ק לעדות מהו"ת וכן פירש"י ז"ל עלה דמתני' וכל הראוי ליורשו הסיגו קרובי האב מכל קרובי האם כגון אחי אמו כשר לו דמנן אחי האם ממילין ולא נוחלין אבל הוא פסול לאחי אמו שהרי מעיד זה לאיי ליורשו ע"כ. ויש מוקיעים עליו מאוס דקשיא לו מין דמנן זו משנת ר"ע ואמרי לפפוקי קרוב מלד האם אמאי מיעטיך לאיעטיך הך וכל הראוי ליורשו ולאיי לא קשיא דאיעטיך לאיעטיך לאיעט"ג דאחי אמו כשר לו הוא פסול לאחי אמו מין דמנן מדאוריתא אבל לזכות ולחוב אמו מעיד זה לאיי ליורשו ע"כ. ויש מוקיעים עליו מאוס דקשיא לו מין דמנן זו משנת ר"ע ואמרי לפפוקי קרוב מלד האם אמאי מיעטיך לאיעטיך הך וכל הראוי ליורשו ולאיי לא קשיא ד

זימנין דלא אנים. והוי גיטא: וסברה. דלמא מיגם ומיגו גנו ומדלא לגיגסא: ומינסבא. וכשיבא ויאמר נתגרשתי ממלא גט בטל ובניה מן האחרון ממזרים לפיכך אמרו יהא גט: דמדאורייתא לא הוי גיטא. שמליגו טעמא אומם מן התורה שנאמר (דברים כב) ולעברה לא תעשה דבר: כל המקדש. כל המקדש אשה על דעת שהשיגו מכמי ישראל ביטרגל הוא מקדשה שיהיו קיימין לקדושין לפי דברי חכמים והיו בטילים לפי דברי חכמים על ידי גיטין שהכשירו חכמים: ואפקעוה רבנן לקידושין. כשיבא גט זה אמריסס: תינח. למימר דאפקעתא דקדשים בכספא דעמא גט זה עוקר הקידושין ועשה מעות תמנה מעיקרן: קדיש בביאה מאי. דאפקעתא מעיקרא מיכא. כשלמא על ידי גט כשר אע"פ שהקידושין קיימים עד עכשיו גזירת הכתוב היא שהגט כורתו ומתיר לאיסורו מכאן ולהבא אבל זה שאינו גט מן התורה ואתה מכשיר מפני דעתו אל זה שקדשה על דעת חכמים ושביטלו על פי חכמים לריך אתה לומר שמעיקרן לא יהו קידושין ולא קדיש בביאה ואתה עוקר קידושין למפרע מה תהא על ביאתו: שויוה רבנן לבעילתו. למפרע על ידי גט שהוא מדבריסס בעילת זנות הוא כהן הא לעשות כן שהרי הוא חלה בהן. שמעתי כל רבותי מפרשים דקדשים בכספא דקידושי דרבנן ניתנו ולא אפשר לומר כן חדא דגזירה שוה היא קיימה קיימה משהה עפרון (קידושין דף ב) וכל הלמד מגזירה שוה כמו שכתוב מפורש הוא לכל דבר ועוד לא דרבנן ניתנו היאך מוקלין על ידו ומביאין מולין לעורה על שגגתן וסוף סוף כי קא משמיע שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות על כרחך לריך אתה לפרש כמו שפירשתי שהקידושין נעקרין מעיקרן ולא מבלין ולהבא. והמפרש לומר שויוה רבנן לכל מקדשי בביאה בעילת זנות טעות גמור הוא וכא לאסור אשה לים המתקדשת בביאה בלא גט מן הטעם הזה ולא מליגו אלא בהתלמוד וכן לענין גיטין. אלפיכך קא"ל דטעמיה טעמא אומם בתנאי הגט להפקיעו: שבתי דיינין קבועין בכל יום. כלומר שקבועות כל הימים שוה: והא בעינן שקדו. שיהא עומד בקבועה שלשה ימים: דטריח ליה. אם מרחם לפני השבת ומיקן לורכי קבועה כומה בשבת או בשני בשבת: מתי

וסברה דאנים. ומן הדין ליה לן לאיתם דלמא אנים הוא דרבון לא אמיסי ולהכי קרי להו לטעות שמתמירים על עצמן אע"ג דמלי לאיסומי א) וגבי פרוטות לא גרסינן וסברה דלא אנים אלא ואמרה דלא אנים פי' אפילו כשיגא הקול דאנים אמרה דלא אנים או אפילו כשהבעל היא עצמה דאנים ואחריה לא יבא ואם תאמר מה תוך "ב תומך ממי יהא גט מהאי עצמא דזימנין דלא מת וסברה דמת ומיטנגא ויתבה ויש לומר דמיתה קלא אים לה:

אדעתא דרבנן מקדש. לכן אומריסבעת קדושין כדרך מקדש ויאמרלא:

ואפקעינהו רבנן לקידושין מיכה. כרש המולה (גיטין נ.) פירשתי:

תינח דקדים בכספא. דהפקר כ"ד היה הפקר והוו מעות מתנה וממילא יהו כל בעילותיו זנות קדים בביאה מאי איכא למימר איך יפקיעו ביאה של קידושין ואפי' לע"ד בהלאה רבה (יבמות פב: ומס) דיש כח לחכמים לעקור דבר מן התורה הייט כגון בלילת עבירה בהכרח דהאמר רבה דהדר למיבלע אבל סיכת דאיכא עבירה דמקודשת היא בביאה מאי איכא למימר ומאי שויוה רבנן בעילותיו בעילת זנות ואין כאן קידושין:

איכא דאמרי אמר רבא וכן לענין גיטין. פסק ר"מ כלישנא קמא דאין לוגס גיטין והביא ראיה מדקאמר סתמא הש"ס ברים המולה (גיטין לד.ומס) גבי ההיא דאמר אי לא כשיבא עד תלתן יומין ליהוי גיטא כו' ואי מגוס לוגס אין לוגס גיטין וכן נראה דאליבא דאיכא דאמרי הוו פירכי מכל הני דמייתי מיינתא לגיטא קמא ולא סמכינן אשייטי דחיקי וקשה לר"י דמסיק בפרק מי שאחזו (שם עב. ומס) דכין דאמר הרי זה גיטך אם מתי מתולי זה כין אם אמר אם לא אעמוד מתולי זה ונפל עליו הכיח או נשכו נחש או אכלו ארי דאלא הוי גט אלמא דיש לוגס גיטין וליכא למימר דהתם לא מגעשה דיש לוגס קאמר דלא הוי גט אלא מגוס דכין אם מתי מתולי זה כין אם לא אעמוד מגעשה שיעות מהתם זה המולי וכשנפל עליו הכיח לו נשכו נחש אינו גט דאין זה מחולי זה דהא מוכח בהדיא התם דמגעשה דיש לוגס הוא גבי ההוא גברא דזבין אדעת לחבריה ונקבל עליה כל לוגס מתי מחולי זה כין אם לא אעמוד דאיליבא בה כי' אמר רבא לוגס דלא שכיח הוא ומייתי רבא סיינתא מהא דאכלו ארי אינו גט אלמא לוגס דלא שכיח יש טענה לוגס לרבא והכא קאמר רבא גופיה בלישנא קמא שהוא עיקר דאין לוגס אפילו בלוגס דלא שכיח כדמוכח הסוגיא (לקמן דג') עמייני לוגס הן דאוגס דלא שכיח כלל כהיא דמי שאחזו אפי' לישנא קמא דרבא דהכא יש לוגס דלא שייך התם לתקן משום לטעות ומשום פרוטות דלטעם לא שכיחי לטעות דנפל עליו הבית או שהכישו נחש כיון דלא שכיח כלל ומשום פרוטות אמי ליכא לאיתויי כיון דלא שכיח דשכיח כגון ההיא דפסקיה מברא אפילו לאיכא דאמרי אין לוגס דאיכא לאיתויי אבל לוגס דשכיח ולא שכיח בהא פליגי תרי ליתני דרבא והלכתא כלישנא קמא דרבא כדפירשנו: **שברתי** דיינין קבועים בכל יום. ול"ת וכי תיקן עזרא שלא יהו בתי דיינין קבועים בכל יום אלא בכ' וכה' בלבד ועוד קשה דאמרינן בשבת (ד' קכט: ומס) מי שיש לו זמנות אבות יקרי בב' וכה' וכי קודם תקנת עזרא לא היו מקרין כל עיקר ואומר ר"ת דקודם תקנת עזרא לא היו קבועים בכל יום אלא כשהיו לריכין לשום דין היו יושבין בכל יום ויום ועזרא תיקן שיהו קבועין בב' וכה' וכל הרוצה לדון יבא ודון והיו יכולין להקיז בכל יום קודם תקנת עזרא כיון שלא היו קבועים ור"י פירש שלא היו קבועים תחלה אלא בעיר אחת ועזרא תיקן בכל עיר ועיר בב' וכה': **אשה** נכלתה בכל יום. קשה לרבב"ח אמאי נשאת בכל יום הא כאלמנה ומיבטל בשני לפי שאמר בו ברכה לאדם וי"ל דמשום ברכה לא היו קובעים יום כדפרישית לעיל ובאלמנה אמי לא קבעו שיבטל בשני משום ברכה גרידא אלא משום שקבו שיהא שמח עמה ג' ימים כדאמר לקמן (דף ה.) ובתולה דלא שייך ההוא טעמא דליכא למימר מצכים לאומנתו והולך לו לפי שיש בה שבעת ימי המשתה הלכך משום ברכה גרידא לא היו קובעים יום: **אי** איכא בתי דיינין כו'. נראה לר"י דמכל מקום אין נשאת בשני דהא אין דיין בשבת ועתה נוהגין לשאת אף בשני משום דאין כ"ד קבועין ואם יש לו טענת בתולין יכול לקבל בשבת בפני עלמה כמו בשאר ימות השבוע ועוד לפירוש הקונטרס דוקא בימיהם קבעו יום הגישואין משום שעל ידי כך יתברר הדבר ויבואו עדים מתוך שמתאספים הנה לב"ד ואין שייך לומר עכשיו כך: ובשני

תוספות רש"י

כל המקדש ארעתא דרבנן מקדש. תולה בדעת מכמים. דהא כתם מעה דאמרינן לקמן (יבמות ה:) לרוחם קדושין מנין כתם מעה דאמרינן שהשיגו מכמי ישראל, והרי הם אמרו שמקדש כל קדושין שבישראל על ידי גט קטן, אלא מקרי, שעל מנת כן קדשה (גיטין נ.).

תינח דקדיש בכספא איכא למימר אפקעינהו לקידושין ומהדר ליהוי מעות למפרע מתנה, ומתילא אקנו שהרי הקדשים על מנת כן קדשו (שם, וכעי"ן יבמות ה: וקי.) לו: דהפקר כ"ד הפקר גמי מתנן ומתילו קדשה בגזל ומתנת דמיה, דלא הוי קידושין (רשב"ם ב"מ מס.).

קדיש בביאה מאי איכא למימר. מאי אפקעתא איכא למימר, מאי איתא מאי שויוה (יבמות ה:) דקדשה לן בקידושין (ד.) מכי יקח איש אשה ובעלה, דאשה מתקדשת אמי בביאה, מאי אפקעתא איכא למימר בהא ביאה (גיטין נ.).

שויוה רבנן לבעילתו בעילת זנות. למפרע על ידי קידושין מיהא, דיש נתן לה לבד, שהרי בשקדש מעה מכח סוף דמס קדש (גיטין נ.). דיון דבמתנה דרבנן אלא ובכן אמרה דכי יהיב לה גט כי האי מבטל ביאה דמיהו בעילה זנות. ומתרי מינה קדש בכספא, דקידושי כסף דרבנן, קדש בביאה דקידושין דאורייתא מיהו מאי איכא למימר, ומעות גדול הוא בדם, דקידושי כסף דאורייתא מיהו ומגמרא שוה דקאמר קיימה משהה עפרון גמר לה בתפסה קידושין (ב) וגי"ס בפרק המדר וכל ר"ג מדם, ואי קידושי כסף מדרבנן מי קטלינן נפשה לעייהו, דנעל דאוקמה בשקילה, ומה מאי מעיתא דשני שויוה רבנן כו', הא קשיא ליה הייט מגו רבנן לאפקועי מידי דאוריתא ומשני ליה שויוה רבנן, הא נמי אפקעתא היא (יבמות ה:) וכעי"ן בתוספות ניטין נ. ובשב"ם ב"מ מס.).

ערוך השלחן

ח א מיי' פ"י מהל' אישות כל' מן סמב' עשין מת פוס"ע אה"ע סי' קד סעי' ג:

יבמות ה: קי. גיטין נ. עב. כתב בתוס' מה:

[עיי' תוס' כ"ב מה:]

גליון הש"ס

גמ' ואפקעינהו רבנן. עי' תשובת רשב"ל סי' תלוף סקב:

[נעיל נ. נקמן ה.]

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תד"ה ומבה דאלים וכו' וגבי פרוטות נ"ב וכו' עי' נדה יב ע"א תד"ה נטע וכו':

ירושתם קודמת למתנת שכיב מרע, ואין הדבור נוטל פי שנים. וזו לא שמענו, ולא מסתבר כלל. ועוד, כיון דירושת הבעל היא דאורייתא וכתובת בנין דיכרין היא דרבנן, אי איכא ספיקא במילתא מוקמינן אדאורייתא. וכן כתב הרב רבינו אפריים ז"ל על כיוצא בזה, כמו שכתב הרמב"ן ז"ל משמו בהלכות בכורות[38] ובחידושי בתרא[39], ובספר עיטור סופרים[40].

ענין קנא

ראובן קידש בת שמעון בחייו, ושלא בפניו, וקטנה היתה. והעדים היו קרובים זה לזה, כי אשתו של האחד היתה בת אחי אימו של האחר, והאחד העידו עליו שהוא מחלל שבתות בפרהסיא ועבירות אחרות. ונשאל הרב רבי יצחק בר ששת ז"ל המזכר[1] על זה[2], והתיר האשה משלושה טעמים. האחד, לפי שהקדשה שלא מדעת[3] אביה. והשני, מחמת קורבת העדים, ואף על פי שהרמב"ם[4] סובר שאין פסולן אלא מדרבנן, וסמך בזה על החולקים עליו[5] שפסולן הוא מן התורה. והשלישי, מפני פסול העד האחד מחמת עבירה.

ולפי שהמקודשת היא היתה קרובתו של הרב גר"ו המזכר, וחשש שמא לא יסמכו עליו בהיתר זה, על כן ביקש ממני שאחתום עימו בקונדריסו, והוספתי בו נופך משלי.

וזה אשר כתבתי בענין המזכר.

אך על פי שלגיטול הקידושין הטעם האחרון מספיק, כי אמת הדבר שאחד מהעדים הוא פסול לעדות מן התורה כפי מה שהעידו בו עדים, אפילו הכי להגדיל תורה הפליג לחקור בזה הרב גר"ו מפני טעמים אחרים, כדי להתלמד במקום אחר. ולאחוז דרכו אני מוסיף לומר בטעמו השני מצד פסול קורבת העדים זה לזה, שאפילו הרמב"ם ז"ל שסובר שפסולן אינו מן התורה יודה שעדותם בטילה, מפני שני טעמים.

האחד, שאפילו יאמר רבינו ז"ל שפסול זה אינו אלא[6] כפסול משחק בקוביא ושאר פסולין דרבנן, ויאמר גם כן שהמקדש בפסולי עדות דרבנן חוששין לקידושיו ולא אמרינן דאפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה[7], אפילו הכי יודה בנדון זה שהקידושין בטלים. שהרי כיון שזאת שנתקדשה קטנה היתה בשעת קידושין, כפי מה שהעידו בה העדים, ונתקדשה שלא לדעת אביה כפי מה שבא בשאלה, אם כן אין כאן חשש קידושי תורה כמו שהסכימו הפוסקים ז"ל לדחות ההיא דרב שמואל[8] דפרק האיש מקדש[9] ולסמוך אדרבינא דהוא בתרא[10]. ואין צריך לומר לדעתו של רבינו ז"ל[11] שאומר שאפילו נתרצה האב אחר שנתקדשה אין חוששין כלל, אלא אפילו לרש"י ז"ל[12] שכתב דדוקא מסתמא הוא דלא חיישינן אבל אם שמענו בפירוש שנתרצה חוששין, אפילו הכי אין כאן חשש קידושי תורה כלל, דמכל מקום אנו צריכין לשמוע מפיו שנתרצה, וכל[13] שלא שמענו מפיו אם[14] באנו לחוש שמא נתרצה הוה עבדינן כרב שמואל דאמרי חוששין שמא נתרצה האב, ואנן הא דחינן לה מדרבינא, אם כן לרבינא דקיימא לן כותיה עד שנשמע בפירוש מפיו ויבואו עדים שנתרצה האב אינה מקודשת. וכיון שבכאן לא שמענו שנתרצה האב, אם כן ליכא למיחש לקידושין כלל. וכיון שאין כאן קידושי תורה, אפילו יודה רבינו ז"ל לדברי הלכות גדולות[15] דתקינו רבנן קידושין לקטנה, אפילו הכי יאמר בכאן שאין אשה זו מקודשת, לפי שקידושין דרבנן בפסולי עדות דרבנן הם, וליכא מאן דאמר דחיישינן להו. דאפילו במקדש קידושי תורה בפסולין דרבנן, כמשחק בקוביא ומצריו, איכא מאן דאמר[16] דאין חוששין לקידושיו משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה, כל שכן למקדש קידושין דרבנן בפסולי עדות דרבנן דאין חוששין לקידושיו. ואפילו החולקים בזה[17] ואומרים דלאו בכל מילי אמרינן אפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה, אינן חולקין בזה אלא בקידושין דאורייתא, דכיון דמדאורייתא הוא לא אמרינן דרבנן אפקעינהו מיניה כיון דלא אשכחן דאיתמר בגמרא בפירוש, אבל כשהקידושין הם מדרבנן אין אנו צריכין לומר דרבנן אפקעינהו מיניה, אלא שאין כאן קידושין כלל כיון שלא הוא, שכיון שאלו העדים הם פסולים ובאו להעיד בדבר שאינו אלא מדבריהם אין עדותם כלום, שהרי חכמים פסלום מלהעיד כלל, והרי במה שהעידו הוא[18] כאילו לא העידו, ועדים אין כאן וקידושין אין כאן, ואין אנו צריכין להפקיען כלל שהרי לא הוא. דבשלמא בקידושי תורה, כיון שהתורה הכשירה עדים הללו ואשה זו מקודשת היא מן התורה, אלא שחכמים רוצים

38 סוף פרק שמיני, סה, ב בדפיו. 39 חידושי הרמב"ן לבבא בתרא קכה, ב ד"ה זה כתבתי תחילה. 40 אות כ כתובות בתחילתו.

קנא. 1 לעיל ריש סי' קנ. בכתה"י נשמט שמו של הריב"ש. 2 שו"ת הריב"ש סי' יד, ועיי"ש סיפור המעשה ביתר פירוט. 3 בכתה"י לדעת'. 4 הל' עדות פי"ג ה"א. 5 שו"ת הרשב"א ח"ב סי' רל. 6 התיבה נשמטה בכתה"י. 7 עי' בשיטות הפוסקים בזה ברמב"ם הלכות אישות פ"ד ה"ו ובמ"מ שם, ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קפה, ובטור אה"ע סי' מב ובשו"ע שם סעיף ה. 8 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: שמואל. 9 קידושין מד, ב. 10 עיין קידושין מה, ב תוד"ה בפירוש ובטור אה"ע סי' לז ובב"י שם. 11 הלכות אישות פ"ג הי"ג. 12 קידושין מה, ב ד"ה בפירוש. 13 כ"ה בכתה"י. בדפוסים בט"ס: וכ"ש. 14 כ"ה בכתה"י. בדפוסים בט"ס: ואם. 15 הלכות קידושין (מהד' מכון ירושלים עמ' תלה), הובא בתוספות קידושין מה, ב ד"ה בפירוש. 16 הרי"ף בתשובה שהובאה בשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קפה, וכן הזכירה הריב"ש בסי' יד הנ"ל. 17 עי' לעיל הערה 7. 18 התיבה נוספה ע"פ כתה"י.

תשובות רבינו שמשון בר צדוק נגד
מכון ירושלים

להפקיע קידושיה משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש, בזה יש לומר דאפשר דלא אלימו חכמים למילתייהו לבטולי קידושין דאורייתא, כיון דלא אשכחן הכי בפירוש, אבל בקידושין דידהו ופסולין דידהו אין כאן אפקעתא, שקודם עדות זה כבר חלה מקנתם של חכמים בפסול עדותן[19] של אלו, וכשבאים להעיד שייחס הוא בדבר שהוא מדבריהם ואין[20] כאן עדות, וכיון שאינן עדים הוה ליה כמקדש בלא עדים ואין כאן קידושין. ועוד, שהרי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, וכי היכי דקידושי תורה בפסולי עדות מן התורה אינן קידושין, הכי נמי קידושין דרבנן בפסולי עדות דרבנן אינן קידושין.

והטעם השני, שנראה שמה שסובר רבינו ז"ל דפסול קרובים הבא[21] מדרשא אינו מן התורה אלא מדרבנן, נראה שאינו סובר בזה כאותם גאונים ז"ל שהיו סוברים כן[22] מדאמרינן בפרק קמא דקידושין[23] נראין דברי רבי עקיבא בשאר איבריו הואיל ומדרש חכמים הוא, שהרי דחו אותה סברא הגאונים ז"ל אשר באו אחריהם[24], וכבר עמד רבינו ז"ל על דבריהם ולא סמך על סברות דחויות. ומה שהגריכו גם שמרור בשאר איברים משום דמדרש חכמים הוא, לאו משום דלאו דאורייתא נינהו, אלא כיון דמדרש חכמים הוא לא בקיאי בהו אינשי, ואם אינו כותב לו גם שמרור ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה, כן פירש ר"ת ז"ל[25]. ואין לתלות בוקי סריקי בדב ז"ל.

אבל נראה שהרב ז"ל כתב כן מפני דעתו בכל מדרשי חכמים שאינן קרויין דאורייתא אלא דרבנן, וכמו שכתב בספר המצוות שלו בעיקר שני. וכיון שמפני טעם זה הוא אומר דפסולי עדות מפני קורבה מצד האם או מצד האישות אינו אלא[26] מדבריהם כיון שבא ממדרש חכמים, אם כן יש לומר שאפילו לדעתו המקדש בפניהם אפילו קידושין דאורייתא אינן קידושין כלל, אפילו אם נחוש לפסולין דרבנן ממש כגון משחק בקוביא וחבריו. שאין[27] אומר רבינו ז"ל שכל מה שבא במדרש חכמים הוא מדרבנן ולא מדאורייתא, חס ליה לרבינו ז"ל לאימא הכי, שאם אמר כן[28] הוא עוקר הרים גדולים ומפיל חומות בצורות, אבל אומר שהם קרויין דרבנן לענין שאינן נכללים בדברי רבי שמלאי[29] שאומר תרי"ג מצות נאמרו לו למשה בסיני. ואומר רבינו ז"ל שמדקדוק זה הלשון משמע שאין למנות אלא מה שנאמר למשה בסיני, אבל מה שנדרש אחר סיני אף על פי שהוא מן התורה אינו קרוי מן התורה לענין מנין[30] תרי"ג מצות.

וכן מוכיח לשונו בעיקר[31] הזה, שהוא כתב זה לשונו שם[32], הנה כבר נתבאר כי תרי"ג מצות שנאמרו לו למשה בסיני לא יימנה בהם כל מה שילמד בשלוש עשרה מידות, ואפילו בזמנו עליו השלום, כל שכן שלא יימנה בהם מה שהוציאו אותו באחרית הזמן, אבל אמנם יימנה מה שהוא פירוש מקובל ממנו, והוא שיבארו המעתיקים ויאמרו שזה הדבר אסור לעשותו ואיסורו דאורייתא, או יאמרו שהוא גוף תורה, הנה הוא נמנה אותו, כי הוא נודע בקבלה לא בהיקש. עד כאן. הנה ביאר לנו מה כוונתו לקרותן דרבנן, לא שיהא להם דין של דבריהם לענין לילך בספיקן לקולא, אלא לענין זה בלבד שאינן בכלל דברי רבי שמלאי, ובין שיקראו מן התורה בין שיקראו מדבריהם לא תשתנה סברתו מסברת זולתו בדינן של אלו כלל, שאין[33] כוונתו לחלוק אלא על המונין אותם בכלל תרי"ג מצות, וזה דבריו נכונים.

ומה שהביאני לפרש כן בדבריו הוא שראיתי מפורש בדעתו שהוא כן, שהרי הוא כתב בפרק ג' מהלכות אישות[34] שקידושי כסף הם דרבנן וקידושי ביאה ושטר דאורייתא, ופירש דעתו במשובה[35] שהוא מפני זה העיקר השני, אלא שהביא ראיה למה חילק בין שטר לכסף ששניהם מדרש חכמים הם וראייתו מפורשת בתשובתו, אף על פי שסמך אותה[36] הרמב"ן ז"ל בספר המצות שלו[37]. ואף על פי שכתב כן, אפילו הכי כתב בפרק ז' מהלכות אישות[38] בלשון הזה, ובאחד משלושה דברים האשה נקנית בכסף או בשטר או בביאה ושלושתן דין תורה. עד כאן. ולכאורה היה נראה שדבריו סותרין זה את זה, ואינו כן, שאף על פי שהוא אומר שהם מדברי סופרים אינו רוצה לומר שיהא דינן דין דבר מדבריהם, אלא שאינן בתורה בפירוש אלא ממדרש חכמים, אבל מכל מקום דין תורה הם. ולפי זה אמר באותו פרק[39] ויקומין אלו נקראין קידושין או אירוסין בכל מקום, ואשה שנקנית באחד משלושה דברים[40] אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת, וכיון שנקנית האשה ונעשית מקודשת, אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה הרי היא אשת איש, והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת בית דין וגו', ואילו היו מדבריהם אין חייב מיתה.

19 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: עדות. 20 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: אין. 21 כ"ה בכתה"י. בדפוסים בט"ס: הכא. 22 ראה באוצר הגאונים קידושין סי' קיח — קכח, ובשו"ת הרשב"א ח"א סי' אלף קפה. 23 כד, ב. 24 אוצר הגאונים שם. 25 קידושין שם תוד"ה הואיל. בכתה"י: כן פי' רבו' ז"ל. 26 התיבה נוספה ע"פ כתה"י ונשמטה בדפוסים. 27 מכאן עד סוף התשובה לשון רבנו כמעט זהה ללשונו בסי' א (ליד הע' 360 ואילך), וראה להלן הע' 42. 28 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: שא"כ. ורבנו נוקט את לשון הרמב"ן בהשגותיו, עיי"ש בתשובת הריב"ש (מהד' מכון ירושלים ליד הע' 45). 29 מכות כג, ב. 30 התיבה נוספה ע"פ כתה"י. 31 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: בענין. 32 ספר המצוות שורש שני. 33 בדפוסים נוסף לפני תיבה זו 'כיון'. 34 הלכה כ. 35 שו"ת הרמב"ם (מהד' בלאו) סי' שנה. 36 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: אותו. 37 בהשגותיו על השורש השני. 38 ה"ב (ועי' בשינוי נוסחאות במהד' פרנקל שם). 39 שם. 40 צ"ל דרכים (ראה קידושין ב, ב).

אלא ודאי אף על פי שהוא אומר בדברים הבאים מדרשא שהם מדברי סופרים, היינו לומר שלא באו בפירוש בתורה אלא ממדרש סופרים, אבל הם דין דברים הבאים בפירוש מן התורה יש להם. וכן נמי כשאמר בפרק י"ג מהלכות עדות[41] אבל שאר הקרובים מן האם או מדרך האישות כולם פסולים מדבריהם, רצונו לומר שלא באו בפירוש מן התורה אלא ממדרש דבריהם, אבל מכל מקום דין תורה הם. אם כן המקדש בפניהם אינה מקודשת כמו המקדש בפני קרובים מצד האב, כמו שחייב מיתה הבא על אשה שנתקדשה בכסף כמו אשה שנתקדשה בביאה או בשטר.

זה נראה לי לדעתו של הרמב"ם ז"ל, והרי אשה זו מותרת משלושה טעמים אפילו לדעתו ז"ל[42].

ענין קנב

ראובן ושמעון היו מתעסקים בסחורה, ראובן במיורקא ושמעון באלגזאיר, והיה הממון שלהם ושל שותפין אחרים. ומכר שמעון קצת סחורות לגויים באשרמי, ובשובו למיורקא הניח שטרי החובות ביד לוי שיגבם בשבילו. והגיד לשותפיו המאורע וייטב בעיניהם.

אחר זה הלך שמעון לבאלנסיא, ובא לוי למיורקא[1], והניח החובות ביד נערו. וראובן עם שאר השותפין אמרו ללוי שיכתוב לנערו ושילוהו שימסור החובות והנגבה מהם ביד יהודה שיקבלם בשביל ראובן, וכן עשה. ונשאר הכתב ההוא ביד ראובן. ועכשיו תובע ראובן ללוי שיתן לו החובות ומה שנגבה מהם מכח אומו כתב. ולוי טוען כי שמעון ציוהו בכתב[2] שלא יתן כלום לשום אדם, כי בהתחשבו עם שותפיו נתנו לו בחלקו אותם החובות.

על זה נתעצמו בדין בפני שר העיר, והשר ציוני לדון בזה כפי דיינינו. וראובן ביקש ממנו שיתן לו רשות לצרף אחר עימי, וכן עשה, ולירף עימי ה"ר משה גבאי נר"ו. וקיבלו אותנו עליהם שני הבעלי דינין, אף על פי שאנחנו קרובים, לפי שהוא אחי חמותי. ונשאנו ונתנו בדין, ולא הסכים עמי, והוצרכתי לכתוב זה, ולא מצא מענה.

לצאת ידי הבריות אני צריך לתת בספר ויחוקו[3] הדברים אשר אני סומך עליהם לפטור לוי מחביעת ראובן, ובמה אני דומה מה שכנגדי סומך עליו. ויגל[4] כמים משפטו[5] אם בצדק כל אמרי פי או אם יש בהם ניפתל ועיקש[6], ויוכיחו בין שנינו[7].

אין לחייב ללוי ולהוציא הממון מידו, אלא בבירור אחד משני דברים. האחד, שאלו המעות הם של המובע, כשנאמר שממון העסק אשר היה ביד שמעון היה הכל של ראובן ולא היה לו לשמעון שום חלק כלל באותו ממון. ואם יתברר הדבר שאלו המעות הם של ראובן אין לשמעון רשות לתיתם לאחר, ולא לעכב על ידי לוי שלא יתנו לראובן, אלא בראיות. והשני, שאלו המעות הם של ראובן מחמת הקנאה שהקנה אותם אליו שמעון באחד מדרכי ההקנאה, על ידי המחאה או צד אחר שיועיל על פי הדין. ואם יברר ראובן[8] אחד מאלו השני דברים אין בכל טענות לוי ממש, ואם אחד מאלו השני דברים לא יתברר בראיות אין על לוי חיוב ממון, כי אי אפשר להוציא מטלטלין או מעות מיד המחזיק בהם אלא או בטענת שלי הם, שאני הפקדתים אצלך או אחה גזלתם ממני, או בטענת הקנאה, כגון שיאמר פלוני בעל המטלטלין האלו הקנה אותם לי באחד מדרכי[9] ההקנאה, וזה פשוט.

ואחר זה אומר, כי בנדון הזה לא נתברר אחד מאלו השני דברים כלל, בלד שנוכל לחייב לוי ולהוציא הממון מידו.

אמנם הענין הראשון, והוא לומר שאלו המעות היו מעולם של ראובן וממון העסק היה שלו, זה לא ראיתי לא באותו מכתב שיש בידו ולא בהודאת פיו במה שטען לוי, אדרבה אני רואה כמעט ההיפך בטענותיו של ראובן, שהוא טוען שקודם שרצה לקבל לחלקו אלו החובות רצה לעמוד על אמיתת דברי שמעון, שהיה אומר לו שאלו הלווים היו אמודים[10], מפי סוחרי האדרן הזאת[11] שהיו מכירים אותם. והרי הדבר נראה שלא היו שלו, שאם היו שלו מה היה לו לחקור בזה, וכי אדם חוקר על נכסיו אם יחזיק בהם אם הם עדיתם או זיבורית.

ושכנגדי חלוק עלי, ולא השגיח בזה, ורוצה להוכיח שאלו החובות הם של ראובן מפני הודאתו של לוי. ותוכף דבריו הם כך, בודאי כיון[12] שנתרצה לוי לכתוב לנערו שימסור אלו המעות ליהודה בשביל ראובן, אם כן הרי הוא מודה בזה שהם של ראובן, ובהודאה זו קנאם. והביא בזה ראיה מאודיתא[13] דאיסור גיורא כדאיתא בפרק מי שמת[14].

41 הלכה א. 42 עיין לעיל בתשובת רבינו סי' א (סמוך להע' 350 עד 368) ובהערות שם. תשובת רבינו הובאה בקיצור בב"י אה"ע סוף סי' מב, וכ"פ הרמ"א שם סע' ה. ועיי"ש בח"מ ובב"ש, ובספר המקנה בקו"א, והם ראו רק את דברי רבינו כפי שהובאו בקיצור בב"י, אך לפנינו מבואר שלדעתו בכל גוונא בכל קידושי דרבנן בפסולי עדות דרבנן אין לחוש לקידושין כלל. וע"ע בשו"ת רע"א ח"א סי' צד, ובאוצר הפוסקים אה"ע סי' מב ס"ק נג אות ב. ועי' בתשובות ר' בצלאל אשכנזי סי' יח (מהד' י-ם תשנ"ד עמ' קמו ואילך) שהביא את רוב לשון רבנו בתשובה זו מכת"י (שהרי הספר טרם נדפס בזמנו), ועיין בדברי רבנו והריב"ש.

קנב. 1 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: במיורקא. 2 כ"ה בקיצור התשב"ץ. בדפוסים: בכתבו. 3 ע"פ איוב יט, כג. 4 כ"ה בכתה"י. בדפוסים: ויגלו. 5 עמוס ה, כד. 6 משלי ח, ח. 7 בראשית לא, לז. 8 'ראובן' נשמט בדפוס השני. 9 בדפו"ר: מדברי. 10 בכתה"י: אמידים. 11 התיבה נוספה ע"פ כתה"י. 12 התיבה נוספה ע"פ כתה"י. 13 כ"ה בכתה"י. בדפו"ר בט"ס: מדאורייתא, ותוקן בדפוס שני בסוגריים. 14 בבא בתרא קמט, א.

(15)

לעלמא בלא חליצה דפשיט להו לבית הלל [7] דכרת גמור יש בה כערוה [8] וא"כ היאך תפשי בה קדושין כלל. ואם תאמר כדברי [9] האומר שבית דין אחרים [10] חזרו ונשאו ונתנו [11] שתהא חולצת ולא מתיבמת הלא נודע בכל המון ישראל כי [12] משום ספיקה עשו. ואם כן זה היבם שקדשה אם בא אחר וקדשה צריכה גט משניהם ועני ודל [13] הצדיקו ומאיר עיני שניהם יזכה לביאת הגואל הוא וכל ישראל חברים.

תשובה

לא עלי תלונותיכם כמו שאמרתם ולא [14] על עצמכם אבל על הסופר [15] ועל המגיה אותו ונוסח דברי כך הם וכן היבם שקדש צרת היבמה [16] הרי אלו קדושין גמורין ולפי דבריכם [17] שכתבתם וכן היבם שקדש צרת ערוה הרי אלו קדושין גמורין טעות הוא מן הסופר ומן המגיה תקנו הספר ושלו"ם.

← ד שנה = פ"ן קס"ו (לר' פינחס הדיין).

תשובת עניין הקדושין

השאלה

מפני מה אמרתי [1] שקדושי ביאה ושטר מדאורייתא וקדושי כסף דרבנן ואמרת והא [2] כולדי ילפינן להו מן התורה בכסף מנא לן גמר קיחה קיחה [3] וכו'. זה הוא ענין השאלה [4].

7. לבית הלל: יבמות י"ג א'. 8. [כערוה: בערוה (כי"ש).
9. כדברי: דברי (שם).]
10. שבית דין אחרים: יבמות י"ד ב' וט"ו א'. — שב"ד שלאחריהם חזרו ונמנו שתהא חולצת (כי"פ ב' [כי"ש] פ'). 11. [חזרו ונשאו ונתנו: חזרו ונמנו (כי"ש).
12. ישראל כי: בכי"ש ליתא.]
13. ועני ודל: ועני ורש ([כיש"א] פ').
14. [ולא: וגם לא (כי"ש).]
15. אבל על הסופר: אבל תלונותינו על הסופר (מ"מ). אבל תלונות שגינו על הסופר (כי"פ א').
[אבל תלונות כלנו על הספר (! כי"ש).]
16. צרת היבמה: וכן גירסת הספרים שלפנינו. [כי"ש צרת יבמה].
17. ולפי דבריכם וכו' עד סוף הת': חסר במ"מ [בכי"ש] ובפ'.

שנה. כי"ס סי' קל"ו. ת דף ט' א'. השגות הרמב"ן לספר המצות שורש ב' (ד' אמ"ד ת"כ דף י"ו א') = לב שמח להר"א אליגרי על ס' המצות ד' קושטנטינא תי"ב דף מ"ו א'. פ סי' קמ"ד = ק סי' קמ"א. הובא בשו"ת תשב"ץ דוראן ח"א סי' קנ"א (דף ע"ה א') ובמ"מ ה' אישות פ"א ה"ב ובכ"מ שם פ"ג ה"כ. [שו"ת ר"א מזרחי סוף סי' מ"ב, קי"ד ע"ד. תוס' פ"ן.] [על ר' פינחס הדיין השווה עכשיו מ' לוצקי, התקופה ל—ל"א, עמ' 689—693.]

1. אמרתי: ה' אישות פ"א ה"ב. — אמרת (הש' פ'). 2. ואמרת והא: והא כולהו (שם).
3. קיחה קיחה: קידושין ב' א'.
4. זה הוא ענין השאלה: חסר הש' פ'.

תשובות הרמ"ם (ת"כ)
ונלא לאור מאות יבוא לאו
הובאו האוקן מס ניכין המבוא הרמ"ם

והתשובה

דרך קצרה כך היא. יש לי חבור בלשון ערבי בענין מנין המצות והוא אצל[5] מ' סעדיה[6] ש"ץ תלמידנו[5] ויש בתחלתו[7] ארבעה עשר פרקים בכללות גדולות בעיקרי מנין המצות צריך אדם לידע אותם ואחר כך יתברר לו טעות כל מי שמנה המצות חוץ ממני מבעל הלכות[8] גדולות עד עכשיו. ובאותן הפרקים ביארתי שאין כל דבר שלמדין אותו בהקש או בקל וחומר או בגזרה שוה או במדה משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן הוא דין תורה עד שיאמרו חכמים בפירוש שהוא מן התורה והבאתי על זה ראיות ושם ביארתי[9] שאפילו דבר שהוא הלכה למשה מסיני מדברי סופרים קרינן ליה ואין שם מן התורה אלא דבר שהוא מפורש בתורה כגון שעטנז וכלאים ושבת ועריות או דבר שאמרו חכמים שהוא מן התורה והן כמו שלשה ארבעה דברים בלבד. ובאותו הספר[10] ביארתי הכל וכשתקרא אותו יתבאר לך אע"פ שהוא[11] בלשון ערבי שרוב אותן הפרקים בדברי חכמים בלשון הקדש[11] וכן יש לשאל בודאי ולומר לי[12] הבעילה ודאי מן התורה שהרי לא למדוה במדה משלש עשרה מדות אלא ובעלה מלמד[13] שנקנית בביאה אלא הכסף והשטר בהקש למדו אותן[14] למה אמרת[15] שהשטר מן התורה והכסף מדבריהם. והתשובה על זה שודאי כך הייתי אומר שהכסף והשטר מדבריהם הואיל ומן הדין באו לולי הא דאמרינן[16] בהדיא[17] בענין נערה מאורסה דאמרינן נערה מאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה פי' מדאמר קרא נערה בתולה מאורסה שמע מינה[18] בודאי שיש מאורסה[18] מן התורה בלא ביאה[19] ובמה. ושקלו[20] וטרו וסוף המימרא אמר רב נחמן ביר' יצחק משכחת לה כגון שקידשה בשטר הואיל וגמר ומוציא גומר ומכניס שמע מינה שלדברי הכל השטר גומר

5. והוא אצל... תלמידנו : חסר בהש'.
6. מ' סעדיה : מוסב על ר' סעדיה בר ברכות המלמד. עי' מאן ח"ב 316 ועי' במבוא.
7. ויש בתחלתו וכו' : עי' במבוא לס' המצות לר"ח העליר ע' 8 הע' י"ב.
8. מבעל הלכות : ומבעל הלכות (פ).
9. ושם ביארתי : שהוא מדברי סופרים ואפילו בדבר (ת' פ').
10. ובאותו הספר : ביארתי הכל וכאן יש לשאול (הש'). יש לו לשאול (ק).
11. אע"פ שהוא... בלשון הקדש : חסר בהש' ת' ופ'.
12. ולומר לי : ולומר למה הבעילה (ת' פ'). ולומר לו הבעילה (הש').
13. אלא ובעלה מלמד : אלא בביאור מלמד שנקנית (ת).
14. למדו אותן : דמו אותן (ת' פ').
15. למה אמרת : אמרתי (פ).
16. הא דאמרינן : בההיא נערה נערה מאורסת (ת).
17. לולי הא דאמרינן בהדיא : קידושין ס' ב'.
18. שמע מינה... מאורסה : חסר בת' ופ'.
19. בלא ביאה : ובלא ביאה (ת).
20. ובמה. ושקלו : וכמה שקלו וטרו בסוף המימרא (הש').

(16)

ומכניס ועל זה סמכתי
להשיב על כל אלו הע
ענין המועיל שאני ט
הכתבים קל וחומר לה
כלל מפני חלישות גופי
בעומר[24]. משה בר' מי

על ענין אין אדם עוש
לבעילתו בעילת זנות
משראינוהו[5] נועל עם
שחזקה אין אדם עוש
משוה פרוטה שאינם ק
הראשונים בעל והרי נ

21. שהשטר מן התורה :
הגיעו הספרים שלכם בט
היה סובר בתחלה שקדו
דבריו המתוקנים בכתב
הר"א בן הרמב"ם בכ"מ
הרמב"ם על דברי סופרים
22. ובחייך אלופי וכו' :
ששאלת ממני כמה שאל
חוץ מזו שבאה ואני חול
ע"כ שם. באמת נספחה הו
24. <ל"ה בעומר וכו'>
25. ע"ד זמן חבור התשו
להר"א אליגרי על ספר
אמ"ד ט"ז ב') ובס' מר
המובא בסוף הע' 21].

שנו. כי"א דף ר

1. אין אדם עושה וכו' : י
2. הא דאמרינן : כתובוו
הרמב"ם ח"א ע' 351.
4. היכי דאמי : היכי דמי
5. משראינוהו וכו' : מי ש
6. ולפי חזקה זאת... והרי

ומכניס ועל זה סמכתי ופסקתי שהשטר מן התורה[21]. ובחייך אלופי[22] אל תצער עצמך להשיב על כל אלו הענינין ואל תתלה עצמך שאשיב על כל כתביך אלא דרך קצרה על ענין המועיל שאני טרוד הרבה בכמה ענינין וגופי חלש ואין בי יכולת אפילו לקרות הכתבים קל וחומר להשיב עליהן אלא אם יהיו שאלות על דבר חכמה[23]. ואין לי פנאי כלל מפני חלישות גופי תמיד ומפני תלמוד עצמי בכמה עניינין. ושלומה ירבה ויגדל. <ל"ה בעומר[24]. משה בר' מיימון זצ"ל>[25].

שנו = פ"ן קס"ז.

תשובת שאלה

על ענין אין אדם עושה[1] בעילתו בעילת זנות הקשית עליה הא דאמרינן[2] שויהה רבנן לבעילתו בעילת זנות ועוד אמרת[3] היכי דאמי[4] אי דאיכא עדים וכו' עיקר הדבר כך הוא משראינוהו[5] נועל עם אשה ונוהג בה מנהג אישות אין אנו אומרים שמא לשם זנות נתכוון שחזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ולפי חזקה זאת[6] אמרנו שהמקדש בפחות משוה פרוטה שאינם קידושין וראינוהו אחר כך שבעל אין אומרים שזה על דעת קידושין הראשונים בעל והרי בעילתו בעילת זנות[6] אלא אומרים כל הבועל אינו בועל אלא לשם

21. שהשטר מן התורה: ע"כ בהש'. — בשו"ת ברכת אברהם סי' מ"ד כתב ה"ר אברהם בנו וז"ל לא הגיעו הספרים שלכם בטוב וכמדומה לנו שקודם שתיקן אבא מארי זצ"ל הלכה זו העתיקו אותו שכך היה סובר בתחלה שקדושי כסף דרבנן ולאו משום דכסף אתי מדרשא אלא וכו'. ומכל מקום נוסח דבריו המתוקנים בכתב ידו כך בכסף או בשטר או בביאה ושלשתן דין תורה ע"כ. וכן הביא בשם הר"א בן הרמב"ם בכ"מ ה' אישות פ"א ה"ב. וצ"ע שהר"א לא ראה תשובת אביו זו. [ועי' י"י נויבואר, הרמב"ם על דברי סופרים, ירושלים תשי"ז, עמ' 153/4.]

22. ובחייך אלופי וכו': באגרתו לה"ר פינחס הדיין ק סי' ק"מ (כ"ו ג') כתב רבינו: וזה שאמרת ששאלת ממני כמה שאלות ולא השבותי לך בשבועה שאיני יודע לעולם שאלה שלא השבותי עליה חוץ מזו שבאה ואני חולה בענין קדושי כסף שאמרתי שהן מדבריהם והרי אני משיב עליה אחרונה. ע"כ שם. באמת נספחה התשובה לאגרת זו ב"ת דף ט' א'. 23. על דבר חכמה: של דבר חכמה (ת).

24. <ל"ה בעומר וכו'>: ליתא בכ"י והוספתיו עפ"י ת' ופ'.

25. ע"ד זמן חבור התשובה עי' רמש"ש ברשימת בודל' ע' 1908. בביאור התשובה עי' בס' לב שמח להר"א אליגרי על ספר המצות סוף שורש ב' ובפי' מגלת אסתר על סה"מ שם ד"ה גראה לי (ד' אמ"ד ט"ז ב') ובס' מרגניתא טבא שם אות א' ד"ה היוצא. [ועי' עכשיו גם בספרו של נויבואר המובא בסוף הע' 21].

שנו. כי"א דף רל"ב א'. ת סי' מ"ב = ק סי' קע"ט. כי"נ דף 116'. [כיב"א דף רמ"ה א'.]

1. אין אדם עושה וכו': יבמות ק"ז א' וש"נ. ה' אישות פ"ז הכ"ג.

2. הא דאמרינן: כתובות ע"ג א'. ועי' ה' גירושין פ"י הי"ט ומש"כ שווארץ במאסף המדעי על הרמב"ם ח"א ע' 351. 3. ועוד אמרת: אמרתם (כי"נ).

4. היכי דאמי: היכי דמי אי דאיכא אישות. אין אנו אומרים שמא לשם זנות (ת [כיב"א]).

5. משראינוהו וכו': מי שראינוהו בועל אשה (כי"נ).

6. ולפי חזקה זאת... והרי בעילתו בעילת זנות: חסר בת' [ובכיב"א].

שהוא עיקרי במצות מוצים מקרא מידי פשוטו וזלמי (א) הנדרש בו והיה הכבוד אשר מלד כמו שהוכירו במקבת יכמות (כ"ד) כי אין הכוונה להם אלא שיהיו המצוות אמת במליצה ומשל כענין שאמרו בשני של שבת (ס"ג) מתי עשמת דברי אלעזר דאמר מכניעין הן לו כלומר כלי היין דכתיב מגור מרכן על יכן גבור הודן והדרן אמר ליה רב כהנא נמר ברים דרבינא התי דדברי תורה כתיב אמר ליה אין מקרא יוצא מידי פשוטו אמר רב כהנא כי הוינא בר ממני קרי הוה גמירנא לכולי מלמודא ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא. הנה לדוגה לומר בכאן שאילו היו כלי המלחמה גנלי בגבור לא היה מעשיו בהם דברי תורה אבל מפני שהם לו הכשיר אחו הכחוב משלו בהם ואמר שיהיו דברי התורה והחכמה בידו כמו המרב ביד הגבור חנורה בו ומזומנת לו כאחר ידלה להלוחם מעמדה ולהתגבר בה על מצריו זה הוד והדר לו. וכן הענין בכ"מ המדרש להם בענין משל ומליצה ראמינו כי שניהם אמת פנימי ומילון (ב) ואם היה ביד חכמים קבלה שיהיה הכן אשר תלד הימנה יוכם נכסי דודו והיו מרכים עם זה מן המדרש שיהא גדול בחמים מיכם לא היו קוראים זה מקרא יוצא מידי פשוטו כלל אבל מפני שהם קבלו בכאן שזה הפשט לגמרי נקרא להם כן חו היה כוונתם בכל מקום שהוכיר זה במלחמה לא שיחכוונו לעקור הגזרות שוות והרבוין תולמם מהמדרשים הם ושלום. וכענין זה אמרו בשלום של המוכות (ל"ח:) בשהיו אומרים בשם ר"ע בענרה שנתחרטה ונתברשה יש לה קנס ואמרה המשנה קנסה לעצמה ובכריתת קנסה לאביה ושאלו רבי עקיבא דמפניתין לא אמיש בגירה שוה מקרא ליה לקרא מפשטיה לגמרי אלא רבי עקיבא דבריתא אמיש בגירה שוה מקרא ליה לקרא מפשטיה לגמרי. והוא מאמרם אין המקרא יוצא מידי פשוטו, לא אמרו אין מקרא אלא כפשוטו אבל יש לנו מדרשו עם פשוטו ואינו יוצא מידי לא אחד מהם אבל יקבול הכחוב אחת מהם הכל ויהיו שניהם אמת. [כח] וכן מה שאמר הרב (ג) שאפילו דבר שהוא הלכה למשה מפיני נקרא מדברי סופרים כלומר מדברנן. אינו כן וכבר למדתי בעיקר הרמבן שספק הלכה למשה מפיני לחומרא כדברי תורה ולא דנו אותו לקולא כדבר שהוא מדברנן. [כט] וכן נתבאר שם שאינו נעשה זקן ממנה על דבר שעיקרו דברי סופרים ונעשה זקן ממנה על הלכתא אחד עשר ומחלוקת שלישים אלא קבלת סופרים ואין לשם דמו בתורה ואין לאחר לכנסים בתנין המצות אלא שנגמרו מעלה. ואמ"פ שאין לו עיקר כלל אלא מהלכה [ל] קומיכים עליה כדבר המפורש שבתורה כמו שאמר בפרק ואלו הן המתקנין (פ"ו) וכמוכמת מיר (כ"ע) אמרו במיר אמרם לת נמו בגזיר ואמר רבי יוחנן הלכה היא בגזיר ואיתמר עלה בשלמא לרבי

ד הנה כבר התבאר כי תרי"ג מצות שנאמרו לו למשה בסיני לא ימנה בהן כל מה שילמד בשלש עשרה מדות ואפילו

הנראה מהפסוק ל"כ המדרש נקרא יוצא מידי פשוטו. ומה שאמר (ב) כי גם זה אם היה בא להם בקבלה שהכתוב אשר מלד ייכם נכסי דודו ואחר כך היו דורשים ג"כ עליו שהגדול מיכם לא היו קוראין אותו יוצא מידי פשוטו, הוא לפי שכתבו ואין דעתי נוחה הימנה. ומה שהרבה להביא ראיות (ג) כי ההלכה למשה מפיני הוא כדבר תורה ממש ואינה ד"מ כאשר כתב הרב, כבר בתבתי למעלה שהרמב"ן לא הבין לשון זה של ד"ש שנהג הרב כי אין כוונתו מקנת סופרים רק פירוש סופרים שקבלו למשה מפיני מפיני

מרגניתא טבא

פיעוו הרב המגיד משנה והרמב"ן בספר אחר הרקוש ואמרו אחיהו נמיב כל אמחרוים, אלא אמת נאמר כמה הדין סוחה יש לשם אלא שנקראים ענפים הוצאתם מפרחי הסורה כאחר ביאר רבינו בשרש הזה ואין לבכנים בתנין המצות אלא גופי הסורה שהמה עכרי הסורה כמו שהכרים מכמה לאיות. ומזה מבין מעל רבינו הרמב"ם מלוגת אלא הרמב"ן ומחיבה הדקדוק שדקדק על רבינו אלא אמרו אין המקרא אלא בפשוטו דאילו אחיהו מחרים כן היה משמש מלאומה שאין המקרא אלא בפשוטו אבל מה שאלרשו מ"ל איה אמתם מגילה חה אינו אלא שהם דרשות מכמים אמת אלא שאין המקרא יוצא מידי פשוטו שהו לו פשוט אולא הדרש והפשוט אלו שהם הסורה הנלכת הוא עוקר הסורה המשנה המורה, ומכאלי אלא בא בפיוטים מקובל למשה בסיני, אבל אם בא בפיוטים מקובל למשה בסיני הפיוטים הוא הוא

פשוטו הוא גוף ומכם הסורה כאמר מהמתר לעיל בתחיות עיין לעיל ויעוש לך:

[כח] שוב כתב הרמב"ן ז"ל וכן מה שאמר הרב שהפרי"ם אם נקרא מדר"ם. ח"ל הרב בעל מגילת אסתר כבר מתבתי למעלה שהרמב"ן לא הבין לשון זה של ד"ש שנהג הרב

לב שמח

ביאר המלוק הוא במקום אחר ומאלגו יוכן כשיאמר פעם זה דין תורה ופעם אינו דין תורה כי"ל: ואני הנני שב כל אחר טעמות הרמב"ן, ולמעלה בארם לי מתב מה שנעגב לל זה הבקרם הבי ז"ל וכן אלינו שהם מחמירין בכל דבר שהוא מלוה מהקבים אפי' ע"פ והלנו בדברים שהם הל"מ לשמור בהם בכל תורה כמ"ש ובפ"ק דקדושין ערלה בח"ל כל"מ והקנו קפק ערלה בארץ אסור ובכורים מוחר לומר שאם היה הל"מ היה סבקה אסור עכ"ל. פירוש שלפי דעת הרב שהקלו בד"פ אפשי שאינן כתובין בתורה בפירוש ח"ל הסל"מ שנע"פ היא גם כן ולא כתובה בתורה היה מן הדין לחקל בה וכנמ' אחרינן מערלה שאם היתה הל"מ היו ממחירין לאסור בספקה כמו בכל ספק מהבכרים הכתובים בתורה והיולא מזה שהוא הרמב"ן לדעתו כל הל"מ מחמירין בה כמו בכל תורה. והנה הבינו מוכפחת שהבאתה הרמב"ם הבכנות לעיל הוא מיבחים שפיטי בהל"מ דוקא כל דבר שעיקרו מד"מ ושיעורו מד"ם שפקו עמא. וכבר נכרתי לעיל מנהגו הרב דשיעורין הל"מ ומפ"ש אמרו מי עיקרן מד"ם אין ואי לא לא ולדעת הרמב"ם יש לנו לומר דערלה אם היתה הל"מ היה עיקרה מד"ם ופירוחה מד"ם דבקדושין בפרק הנזכר מ"ל הסוקים אלו המדרשות המשפטים אלו הדינין אשר אשמרון זו מבנה לעשות זה מעשה בארץ שומא אחי כל המלות לא יהו נהנגין אלא בארץ מ"ל כל הימים אשר אתם חיים אי כל הימים יכול יהיו כלן נהגין אף בח"ל בארץ אחר שרבה הכתוב משעו לא ולמד ממה שכתב בענין אחר מפלגדין וכו' מה ת"ל מיומתם שהיו חוכת הגוף ומהגות בין בארץ בין בח"ל אף כל כו' וכתב רש"י כל הימים אשר אתם חיים בכל מקום אשר אתם חיים משמע ע"כ. ומ"כ פפעיה דקרא הוא שכל המלות הנהגות בח"ל בין שאלה אומן בכל מקום אשר אתם חיים אלא לאמתם דכתב תו בארץ דמשמע דוקא בארץ אוקמוה להחוא כמוכה קרקע שהיא דוקא אינה מהגת אלא ח"ל וקרא דכל הימים אשר אתם חיים דמשמע בכל מקום אוקמוה לאמתם כמוכה אינה מהגת אלא דעבלה דשהגת בח"ל הוא הוא הימה מהדברים שעיקרן ד"ם ופירוחן מד"ם שסרי כמוכ אמרה כל הימים אשר אתם חיים דמשמע ממילא שהמלות שהגות ונהגות בכל מקום שהם חיים אלא דמלת בארץ אפקיטהו לחוך דמוכת קרקע ואמרי הלכתא וקמ"ל דערלה לא נאמרה אלא בדוכמה קיימא בקרא דכל הימים דמשמעותו בכל מקום ואפי' מ"ל ופ"ש דאי דאה פירוש היה לדבר שעיקרו מן הנורה ומיינו הלכן בספקו לאסור

ודוק:

ואחרי שהמלאני מעעגה הרמב"ן על הרב בהל"מ ממה שהביא בכורם הם' אלגים עוד מה שעגון בה ג"כ בכורם הוא הכי שכתב לעיים ח"ל וכן מ"ש הרב שפפי דבר שהוא הל"מ נקרא מד"ם כי כבר למדתי בכרם הם' שספק הל"מ לחומרא מ"ש כי וכן נתבאר שם שאינו נעשה זקן ממנה על דבר שעיקרו ד"ם ונעשה ז"מ על הלכתא אחד עשר כי' והכלכה ו' הוא דבר שחייבו על זדונו. כבר כי' ואע"פ שאין לו עיקר כלל אלא מהלכה כי' פכ"ל. הנה זה שאמר שאין לו עיקר דעתי קלה ואמינה ולא מפפיגא שאף זו עיקר יש לה מן המורה שהרי כתוב ומפה כי יחוב זוב דמה יעיים רבים כלא עם דמה כי' ואכי כאן שיחחד הכתוב וקבע זמן לאלו הימים הרבים שהם כלא עת ומחה אלא אלא אלא

מפיני. ומה שהכין לשון הרב (ד) שכתב כלומר קפ"ח שהאוכל טריפה שנתמנה בה אחת מן הטריפות המקובלות שלוקה מדרבנן ומשב שרצונו לומר מטות מרדות כשאר מכים על מקצותיהם, זה איננו רק כותבו שלוקה בטריפות אלו מלקות ממש, ואמרו מדרבנן לצונו כי גם שאלו הטריפות פיגום בתורה כך פסקו לנו החכמים שבא להם בקבלה. (ה) ובמבורו הגדול לא חזר בו מעומה. אמנם הרמב"ן משב שחזר בו לפי שלא כתב שם כפ"ד מהלכות מאכלות אסורות שילקה מדרבנן רק לוקה פחם והנה אין זה מוכח. כי אמנם על מה שכבר הקדים בשאר"ק שלו:

נראה לי כי גם כונת הרב בענין הפסוקים שבאו בנביאים היא ממש כדברי הרמב"ן (א) וה נראה מלשון שכתב וכבר הבאנו שכל מה שתקנו חכמים ונביאים שעמדו אחר מרע"ה הוא ג"כ מדרבנן ע"כ. הנה שהוקשה לתקנות הנביאים קודם לדרבן ולא לכל מה שבא בתקנות חכמים כי בודאי תקנות אלו שלו הם ולא בא בפיהם ובמורה יש לנו לומר כי היו בקבלה אלא וכמו שהביא דיוחנן לפי שלין

ואפילו בזמנו עליו השלום כל שכן שלא ימנה בהן כל מה שהוציאו באחרית הזמן, אבל אמנם ימנה מה שהיה בפירוש

קפ"ח (ד) בענין הטריפה שבהמה שיתחדש בה אחת מן הטריפות מן המקובלות שאסור לאכלה ואפילו נשחטה כראוי יש לה מלקות ומדרבנן ילקה לומר מכת מרדות. ואני אמיר שמשבאנו זאת כי מן הידוע לדעת רבותינו שהטריפה שאסרה הכתוב מלאה טריפה היא המתה שהרגה פרים שהיא בכר נאסרה אלא אבל היא הטריפה המתה ואין מלקין עליה אם התרגשים וכמו שבא בתקומות הרבה. ואם יאמר כי שבהמה שטרפה הארי ונקב קרום של מות אז הלב לבית מלון ילקה עליו מן התורה ואם נקבו מן הטולי יהיה מדרבנן, זה איננו ראוי לשמוע ואינו כדרך המלמוד ואינו כדרך הרפואה שבהמה קרובה לרפואה יותר מן הטולי (ה) וכבר חזר בו בחבורו הגדול. אבל יש לשם בזה הנמנאי שאין דנין אל ואומר שהלכה כמו שאמרנו בגמרא (גיטין ל"ו:) אמר ליה רבי עקיבא עלה בשעורה הלכה וביעית דם אל ואומר ואין דנין אל ואומר מהלכה. ודנין ממנה גזרה שוה כמו שאמרנו שם (פסחים עט) אלא אמר רבא גמר מועדו מועדו מפסח לענין טומאת המתים:

[לא] וכן מה שכתב הרב בעיקר הראשון שכל מה שקדרו אותו הנביאים העומדים אחר משה הוא כמו כן מדרבנן ולמד אותו מעירובין ויש שתקן שלמה ונקרא דרבנן וזה הענין הוא מחד בעיקר הוא. ולפי דעתי שגם זה איננו כמו שחשב (א) אבל מה שתקן שלמה לא נתקבל בנבואה הוא בלא ספק מדרבנים ומלבון עירובין ויש וכן מעשרות של עמון ומואב כמו שבארנו בתוספתא ספיקו לאיכות הסיקון ויבוא כדברי הרב ומעשה מן המעשים בגון מה שקבלו מן המעשרות ספיקו לאיכות הסיקון ונפטרו הדבר הרבו בני ישראל מעשר דגן מיהוא ולהבר וכל מבוטח הטהרה לרוב. וכמו שמפורש בגמרא בדרים (דף י"ב) זה כולו מדרבנן. וכן שבות דשבת בימי עזרא ובימי דיני מקנו ומהם בענין שכמוה והלוויים יבאו בה מבחוץ דג וכל מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה וירושלים וכמו שאמרנו בימי נחמיה בן אחליה בשעת מעבר וה המיקון ומזרו ומזרו וכו' בגמרת שבת (דף קכ"ג:) כי כל זה חומרא וקבלה שקבלו עליהם ועשו שייב לחורה מלבד כמה תקנות שתקן עזרא. וכן הנכרכות שתקן הוא ובית דיני הגדולה וכו' וכולן מדרבנן הן כלא ספק ואפילו מקומותיו אל משה רבינו ע"ה עלמו מדרבנן הן כמו שאמרנו משה תקן להם שבעה ימי המשתה ובשבעה ימי אבלות והם דרבנן כמו שאמרנו (מ"ק כ:) הלכה כדברי המיקל באבל, וכן אמרו (מגילה ל"ב) משה תקן להם לישראל שיהו מתאבלין ומודרשין בעניינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. אבל מה שכתוב בנביאים בדרך האלוקה כגון שמהרירין על עשה ומתרין על לא מעשה שהתרנו כמוהה אלה המצות (שבת ק"ד) מלמד שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. יראנו כי הבא בנבואה דבר תורה הוא או שהוא פירוש לפסוק של תורה או שהוא פירוש הלכה למשה מסיני כמו שאמרנו בגמרא תענית (י"ז:) הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואפמכה אקרא. ולפיכך פירשו מיהה על פרושי רלפ"ג) מלאו שבמשנה מן הכמוה ביחזקאל

מדרגניתא טבא

[לא] שוב כתב הרמב"ן ז"ל וכן מ"ש הרב בעיקר הראשון שכל מה וכו' אבל מ"ש בנביאים בדרך לאותות וכו' אז שהוא פירוש לפסוק התורה אז שהוא בדים הלא"ש וכו' ע"כ. וכבר כתב הרב בעל מגילת אסתר ח"ו. נ"ל מי גם כונת הרב בענין הפסוקים שבאו בנביאים הוא מתוך דברי הרמב"ן וזה נראה מלשון (ר"ל מלבון דרשו הרמב"ם) שכתב וכבר הקבלה שכל מה שתקנו חכמים ונביאים שעמדו אחר משה רבינו ע"ה הוא ג"כ מדרבנן, הנה שהוקשה לתקנות הנביאים קודם

קנאת סופרים

אלא מפי עצמו אמרה לפי שאינה מאותן ג"ש דחליא בהו קולא או חומרא דבהנהו דוקא אברהון דאין אדם דן בהן מעצמו אבל מלי דלא תליא בהו קולא או חומרא בגון זאת אדם דן בהן מעצמו שהרי הן ככל שאר ל"ב דרשות ואחני לה ר"א בר' יוסי ולאו מאותן דחני בהו ר' ישמעאל ל"ש מדות נתנו וכמ"ש ב' כריתות וה"ל זאת הברה חשב ר' ישמעאל אמנם חשב לה מדה מעפי תורה דלפנינו מיגה דין קולא או חומרא וכן אבר התורה נדרשת בהן וזה התנא (הינו ר"א בר' יוסי) חשיב אגדה נדרשת בהן ולכך קאמר אגדה שאין בה קולא וחומרא ע"כ. וכן נמצא כתוב להגאון רב שריריא ז"ל דוכא בהקדמת ס' מגורת האבור לרר"י אבוהב ז"ל כתב רב שריריא גאון במגילת סתריו על ענין האגדות הני מלי דופקי מפסוקי ומיקרו מדרש ואגדה אומרנא ניהו, ואמרו עליו כי דבר על קנת מהמדרשות שאמרו האחרונים כגון ר' חנחומא ור' הושעיא ועל דברים מעשים בדברי אגדה שבגמרא שבחוכים באומר כגון מה שאמרו בר"פ הזורק בבסכת שבת ת"ר מקושש זה צלפחד וכו' והחוכים לזה עד כאן:

ולפי דרכנו הנוך מדות ולימודים שהתורה נדרשת בהן וקבלנו דרכיהן ואופניהן וחנאיהן מסיני בכללות הינו דוקא לדרוש בהן בפירושי הכתובות וידינן השייכין להן דאיה בהו קולא או חומרא וחביבי לרבנן הוך דרשות בראשיתן בפ' אידו מקומן (דף ס"ח) אידי דאתי מדרשא חביבא ובן בריש פס' יבמות (דף ב:) אלא כתו כיון דאתי מדרשא חביבא ליה, והתחבל אחרים חביבא ליה ולא אמרו חשיבא ליה דבר שהאדם יוצא בהיקש שכלו והקיקרחו חביב לו הרבה ושבח עליו ובתחבר בו יותר ממה שנמסר לו מן הקבלה ומתוך חביבותיהו דנו בהן גם בגזרות וחקנות דרבנן להסמיכן אל המקראות וכמו שאמרו בדוכתי מוכא המדרבנן ואסמכתהו רבנן אקראי דעות נשתמשו באותן לימודים בטולי דאגדתא וכל זה לדרגיל בהן התלמידים ולתנכם ע"פ דרבנן להיותי להו שהיו בקיאין ומהירין בהן להגדיל תורה ולהאדיר. וגיל דהתיה דפ"ב דגדה (י"ט:) נמי כה"ג דא"ל ר"מ לרבנן אלפוה בנ"ש כתיב הבא שלחיך פרדס רמונים וכתיב התם ושולח מים על פני חוצות, ולאו דרשה נמורה היא דהוה מצי תלמודא לאסרה ולמיסר ולר"מ מסאי אשלחיך לישנא דאמנורי הוא פירוש מידי שלוח מן האשה דהיינו דם נדות ולמא לישנא דרבוי הוא דהיינו נדולך שנדלים יהיו כפרדס רמונים שנומה ומתגדל דהבי מפרשי לפשטה דהאי קרא נופה בפ"ק דנזיר (דף ג'), אלא ואי דאיכא למיסר דנזיה ליה לתלמודא לאמורי אבר ארחיה הך כללא דאין אדם דן ג"ש מעצמו ובאילו יאבר דאפי' נימא דשטבא דשלחיך הבי משמע ליבא למיתבר מיגה כי דף ג"ש: ועדיין אית לן לעיונו בטה שהאבר לעיל דדינים ששכתבם וחזרו והדשום אז מה שהתרש

הרמב"ן

[לא] שוב כתב הרמב"ן ז"ל וכן מ"ש הרב בעיקר הראשון שכל מה וכו' אבל מ"ש בנביאים בדרך לאותות וכו' אז שהוא פירוש לפסוק התורה אז שהוא בדים הלא"ש וכו' ע"כ. וכבר כתב הרב בעל מגילת אסתר ח"ו. נ"ל מי גם כונת הרב בענין הפסוקים שבאו בנביאים הוא מתוך דברי הרמב"ן וזה נראה מלשון (ר"ל מלבון דרשו הרמב"ם) שכתב וכבר הקבלה שכל מה שתקנו חכמים ונביאים שעמדו אחר משה רבינו ע"ה הוא ג"כ מדרבנן, הנה שהוקשה לתקנות הנביאים קודם לדרבן ולא לכל מה שבא בתקנות חכמים כי בודאי תקנות אלו שלו הם ולא בא בפיהם ובמורה יש לנו לומר כי היו בקבלה אלא וכמו שהביא דיוחנן לפי שלין דנין אל ואומר מהלכה כמו שאמרנו בגמרא (גיטין ל"ו:) אמר ליה רבי עקיבא עלה בשעורה הלכה וביעית דם אל ואומר ואין דנין אל ואומר מהלכה. ודנין ממנה גזרה שוה כמו שאמרנו שם (פסחים עט) אלא אמר רבא גמר מועדו מועדו מפסח לענין טומאת המתים:

[לא] וכן מה שכתב הרב בעיקר הראשון שכל מה שקדרו אותו הנביאים העומדים אחר משה הוא כמו כן מדרבנן ולמד אותו מעירובין ויש שתקן שלמה ונקרא דרבנן וזה הענין הוא מחד בעיקר הוא. ולפי דעתי שגם זה איננו כמו שחשב (א) אבל מה שתקן שלמה לא נתקבל בנבואה הוא בלא ספק מדרבנים ומלבון עירובין ויש וכן מעשרות של עמון ומואב כמו שבארנו בתוספתא ספיקו לאיכות הסיקון ויבוא כדברי הרב ומעשה מן המעשים בגון מה שקבלו מן המעשרות ספיקו לאיכות הסיקון ונפטרו הדבר הרבו בני ישראל מעשר דגן מיהוא ולהבר וכל מבוטח הטהרה לרוב. וכמו שמפורש בגמרת בדרים (דף י"ב) זה כולו מדרבנן. וכן שבות דשבת בימי עזרא ובימי דיני מקנו ומהם בענין שכמוה והלוויים יבאו בה מבחוץ דג וכל מכר ומוכרים בשבת לבני יהודה וירושלים וכמו שאמרנו בימי נחמיה בן אחליה בשעת מעבר הן המזרו ומזרו ומזרו וכו' בגמרת שבת (דף קכ"ג:) כי כל זה חומרא וקבלה שקבלו עליהם ועשו שייב לחורה מלבד כמה תקנות שתקן עזרא. וכן הנכרכות שתקן הוא ובית דיני הגדולה וכו' וכולן מדרבנן הן כלא ספק ואפילו מקומותיו אל משה רבינו ע"ה עלמו מדרבנן הן כמו שאמרנו משה תקן להם שבעה ימי המשתה ובשבעה ימי אבלות והם דרבנן כמו שאמרנו (מ"ק כ:) הלכה כדברי המיקל באבל, וכן אמרו (מגילה ל"ב) משה תקן להם לישראל שיהו מתאבלין ומודרשין בעניינו של יום הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג. אבל מה שכתוב בנביאים בדרך האלוקה כגון שמהרירין על עשה ומתרין על לא מעשה שהתרנו כמוהה אלה המצות (שבת ק"ד) מלמד שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. יראנו כי הבא בנבואה דבר תורה הוא או שהוא פירוש לפסוק של תורה או שהוא בדים הלכה למשה מסיני כמו שאמרנו בגמרא תענית (י"ז:) הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה אלא גמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואפמכה אקרא. ולפיכך פירשו מיהה על פרושי רלפ"ג) מלאו שבמשנה מן הכמוה ביחזקאל

לב שמח

שהיה בכלל כי אם מקומיות כל שוכב עם בהמה תות יומו ונשכר בארו מעמה וגם דמו הנה נדכן מן הרבוי מ"ש עיין הוא והבכר דבכל ו

ובכל-זה נכון והרמב"ן מי אפשר לו לבטמיאו אבל חוב וכו' מכתוב בתורה נלבד אלא אף לבטיל דבר מחודש שלי הנלמדות בה בגון אם שמותו ואם מתיו בת בנו ובת בתו כ כרב בעבל ומוסר ומומסן מי הם מיון מחודשים לגמרי ומי מלמנתו ואם ממיו מי מה ישיב מי אלו מחדשות בן לגמרי:

ולפ"ד הא שמי לא מברא ומעמה מכתו מלמנתו כבר דאם בשפר זה מהרבון מלו מהיתנו מבלא עדות הבא ע

לא הגלה ותמנם מה שהחבר בת הבן אז בת הבת ממנו נקם ר ש"ם הבת ובגמרת יבמות אמרו בתו עיקר לעקורת מדרבנן אם אמר בתו ובתה נאסרה כמה כן בלעור ובת בתו נאסרה כמה כן בלעור ובת בתו נאסרה כמה כן בלעור ובת בתו

ביחוקאל ופרש לא יאכלו ויין לא ישתו כל כהן ואיתקשו פרושי רלא לשתויי יין מה שתויי יין במיתה לף פרושי רלא במיתה. (ב) והנה הם לומדים איסור הספרא מדברי הקבלה והיין בו איקש לדברי תורה. ואמרו (סס:) בערל שהוא בתורה ואמלו מגא לן אמר רב חסדא דבר זה מסורת משה רבינו לא למדנו עד שבא יחזקאל ולמדנו כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשרתני ופסלו עבודה שלו. והזכירו מעלי בגזירה שוה ואמרו שדברי תורה מדברי קבלה לא בגזירון גזירה שוה כמו שהחזר בגמרא נדה (דף כ"ג), וכן למדו מדברי יחזקאל שיהיו בגדי כהונה של בוץ דכתיב פארי פאמיהם יהיו על ראשם וכו' ואמרו נמי (יומא ע"ח:) הא עד דאתא יחזקאל מאן אמרה וכו'. ולמדו למי שנתחייב שחי מיתות שנידון בחמורה מן הדרש הכתוב. ביחוקאל והוליד בן פרץ שופך דם ואמרו (סנהדרין פ"ט) והוליד בן פרץ שופך דם שאין לו אלא אם שאמרו כי הפקוקים יש לנו לומר כי כל המצות שיוצאו מפקוקי הגזיפים תורה היא אולם אם שאמרו כי הפקוקים ההם אמקמתא שאז נדון הדבר ההוא מדבריהם והקמיכוהו לאומו הפקוק. ומה שאמר עוד (ג) כי הדב עטה בגמרו שמד"ש הוא שנדון בעדות שבעטר אחרי כי בא כוח פקוק בגזיה כדבריהם וכתוב בספר ותמוס ומעד עדים. אני אומר כי אין עליו עונש כלל ותוכיח בגזרות גדולות כפי דעתי כי דעת שפטיו גדול מלב. וזה כי אמר שבאת מזה על פי שנעם עדים ובאה בקבלה מפיהם ולא מפי כתבם ל"ש לומר שפקוק זה שבא בגזיה

בפירוש מקובל ממנו והוא שיבארו המעתיקים ויאמרו שזה הדבר אסור לעשותו ואיסורו דאורייתא או יאמרו שהוא

מ"ש נגיפים ומ' נגיעות עמדו לבם ליגרמלו ולא פיתמו ולא תוכיחו וכו'. ופס כן בותלי יש לנו לומר כי כל המצות שיוצאו מפקוקי הגזיפים תורה היא אולם אם שאמרו כי הפקוקים ההם אמקמתא שאז נדון הדבר ההוא מדבריהם והקמיכוהו לאומו הפקוק. ומה שאמר עוד (ג) כי הדב עטה בגמרו שמד"ש הוא שנדון בעדות שבעטר אחרי כי בא כוח פקוק בגזיה כדבריהם וכתוב בספר ותמוס ומעד עדים. אני אומר כי אין עליו עונש כלל ותוכיח בגזרות גדולות כפי דעתי כי דעת שפטיו גדול מלב. וזה כי אמר שבאת מזה על פי שנעם עדים ובאה בקבלה מפיהם ולא מפי כתבם ל"ש לומר שפקוק זה שבא בגזיה

מרגניתא טבא

[לב] שוב כתב הרמב"ן ח"ל וכבר יגלא עוד מה נדברי הרב ע"ה הספר גדול שכתב בספר פופעים דין תורה וכו' ופע"ש שמלא הרב בגמ' שאמרו מסיימם הפרדים וכו' ומפורש אמרו בספרק הסולה וכו' ואני מולא ד"ל ודיני קנסות וכו' ובגמ' יכמות אמרו בזמן דשבר דבגיעין וכו' אבל מה שאמרו מפיהם וכו' שדברי נבואה ד"ל הם בפיולא דדברים הללו פכ"ל רמב"ן זלה"ה. ועיין בספר מגילה אקפר מ"ש ביאור קנאות הללו ובספר שפמי כהן לפ"ע מ"ש סימן כ"ח שהתרץ לאמרו דברי בעל מגילת אסתר. ואשר עלה על דעתי ליישב הקושיא שהקשה הרמב"ן מהא דתרץ הש"ס בפרק הסולה ובדברים מוחמין על הגבו אפני מיקון פעולה לאוריתא הוא דבאיר וכתוב בספר ותמוס והעד עדים. הוא דהש"ס פרץ לפיטא ר"מ דמ"ל עדי מתיתה בלחי ומ"ל דלא בעיון כתיבה לשמה כמו שהסיר הש"ס בדים ביטון (דף ג') ופירש"י שם בד"ה מתיתה לשמה כעי דמ"ל לר"מ דוכתב דקרא אתמיתה קאי מכ"ל. ותקשי עליה דר"מ היכי נוקו ומכל דקרא אתמיתה הא ילפינן דבר דבר ממנון ובתיב ע"פ שנים עדים יקום דבר ודבשיון מפיהם ולא מפי כתבם. וא"כ עדות שבטבר לא מהני מידי מלאוריתא ועי"כ צריך לישב לשיטת ר"מ כמו שפיש ר"מ ביבמות דף כ"ט בד"ה דמנו בכתבא דלא מתעסיון מפיהם ולא מפי כתבם אלא אלם שאינו בה הגדה כלל אבל עדים מיכולין לדבר גם בעדות בכתב מהני מלאוריתא דכל הראוי לגילה לגילה מין הילה מעכבת. או בספר מיכולים הנאמרים ביאור קושיא זו ותמד מן המיכולים כמ"ש הרמב"ן פה דמה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו בשטר שנעל דבר סומנו כגון נתינין וקיבוצין וחלוטה ומכירה. ואוקמה לאמתא דתלמודא מנ"ל לר"מ לאלן בהם אמרי שנא' ע"פ שנים עדים יקום דבר ודבשיון מפיהם ולא מפי כתבם ומשמ"ל ליה לחכ"ם דר"מ הוא"ל מילוק זה מדמוי בדברי הגיא ומהו בתבם ומהו העד עדים שבכתב מהני וקיים דבר תורה דמהיר על פי שנים עדים ובדשיון מפיהם ולא מפי כתבם על דברי הגיא אלא ע"כ צריך לאלן

לב שמח

שסיה בכלל כו' לו מקמיכות כל שוכב עם בהמה מות יומת, ובנה כל אלה מבותרים שעיקרן מד"ס ובסדר מהרי מעמא וגם דמו הנה נדרש מן הרמוי ומ"מ עיקרו מד"ס שהדם מגוף הבהן ובכללו הוא והלכי דבשו ומכו בעלמא:

ובל זה בהור הרמב"ן לו מפנר לו לשמיקו אבל מוד ומכב עוד בב"ש בתורה שלמה ולא לענין מה שכתוב בתורה בלבד אלא לף לגיל דבר מחודש שאינו כתוב בגון כמו מלטקתו לשפר בעדות הלמדות בה בגון אם מומנו ואם מחיו בת בנו ובת בתו כי' עכ"ל. וזה ממנו לאומר אף אם יהיבני הרב בפגול ובומר דומיהן כי הם אינן מומדשים בגמרי וכלאמנן שיש לגן עיקר בתורה מ"מ בגמרו מלמוקמו ולא ממיו כי' מה ישיב כי אלו מחדשות הן לגמרי ולגמדות מהמלות לו מדרשא בלבד ואם"ס הן בתורה שלמה:

ולפ"ד הא נמי לא מבנרא ושענגתו מבמו מלטקתו בבר לאה מוחה הרב ז"ל ובשמר ממנה בתר שבתב בספר זה בהחברות שלו הוסיבנו מבלום עדות סבת עלמה וזה לא אמר בתורה בפירוש עדות בתר לא מגלה ואמנם מה שהזכיר בן הבן לו בת הבת ממנו נקה לאיה לגיפור הדבר והגלומו כי אחר בה הבן וכ"ש הבת ובגמרת יבמות אמרו אמרו בתו עיקר ליקוח מדבשא אמיה הנה הבה זמה וכו' בתו בבפיקור אשה ובאה נקבה בתה בן בפיקור בת בנו ובת בתו בקבה בת ג"כ ומי שלא שת לבו אל ערבי הרב לו לא מבר מהם לא יתהבו הלשון בלה אלא כלל כלל דמעיקרא אמר אמר בת הבן וכ"ש הבת ומ"ה ליקוח דבת עלמו מק"ו. קל אמי ומה בעבו בתה דאמר בגמ' יבמות דעיקר ליקוח מדבשא ואיתו מג"ש דהבה הוה בו', ולבתוהה ולמי אלו דברים שמבין אם עלמן מוך מי בבור, אבל הם מחבתרין יפה מתוך מה שבתב עוד ז"ל ואמר בשוגה ופים אשר יקה אם אשה ואת אמה הוא בלם יבבפו ומ' בתו בן אשה ובת בנה ובת בתה בשריפה וכו' ובמרי לה מג"ש אמה ואמ"ה לבתו וכו' ולבון בתרא בבמים ג"ש קלה בעניין שהרי בתו אחר מבוטי תורה ולא לאדה בבמוד אלא בג"ש ואבן אמרה לא אמרה לא לאדה בבמוד ולא אמר לא בתו לא הדברים כלם בקבה מהבלים עליו הבלים בתו בפיקרא בו' ואמנם שתק הבמוד מלוכה לרוחה לפשר לבתלמד בג"ש חבו מבן אמרה לא לאדה בבמוד ואבן אמרה מגוסי תורה ע"ל.

וכונתו

קנאת סופרים

שנתחדש להם הדתיאום מן הבתוב באותן טהות שדתחורה נדרשת בהן שצריך לקבל מה שסבכמו כל בית דין ובי"ד מימות מרע"ה ואילך בדבתיב ובאת אל השופט וכו' ואם נפלה מחלוקת בין החכמים עומדים למנין ופוסקים ע"פ הרוב שנאמר אחרי רבים להטות, ולפי דעתי שעל זה הרמבן אמרו בפ"י דגדה (דף ע:) מתים שהיו לעתיד לבא צריכין הוצאה ג' ח' או אין צריכין א"ל לבשיהיו נהנים להם אבא ראמרי לבשיבא משה רבינו שמהם ע"כ. דמ"ד נהנים להם מ"ל שדהיה זה הענין מהריגים המתחדשים שהב"ד של אותו הדור דנונו בטהות שדתחורה נדרשת להתציא הדין לאמתו ולאיבא דאמרי הוא ספק שבא הוא מאותן דינין שניתנו בסיני ושבדומם ולמיכך אמר שיבא משה רבינו עמהם ונקבל ממנו כפי מה שקבל הוא מסיני. ולגבי אותן דינין מחדשין בהב הרב בפ"ד מה' סנהדרין ז"ל אפי' הוא אומר מפי הקבלה ואומר כך קבלתי מרבותי והם אומרים כך נראה בענינו וכו' חייב ע"כ. וג"ל הברח לומר דמפי הקבלה דקאמר הינו כך קבלה מרבותי לא שקבל מהם בהלכ"מ קאמר וכן מאי דאתמר נמי בפרק הנחנקין (דף פ"ח) הוא מפי השמועה וכו' ודבוותה נמי מה שנינו בפ"ה דעיות דקא"ל עקביא בן מהללאל לבנו אני שמעתי מפי הברובן וכו' כלן יוכנו ששמע מהב"ד וקבל מהם כפי מה שדנו הם ע"פ הדוב כדלעיל והיינו נמי מ"ש הרב בפ"ג מהל' סנהרין ז"ל ב"ד שדרשו באותה מן הבחות כפי מה שנראה בענינה שהדין כך ודנו דין ועמד אחריהן ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לפתור אותו הדין הו' סותר כפי מה שנראה בענינו ע"כ. וגי"ל שלפר זה הרב מבקומות שהבאתי לעיל ובן מבתרני דפ"ח ריבמות (ע"ו:) אם הלבה נקבל ואם לדין יש חשובה א"ל לא כי הלבה אני אומר, פירוש מעיקרא א"ל אם קבלת להלבה למ"מ נקבל והוא השיב להם לא להלמ"ם קבלתיה אלא מרבותי נדידא קבלתי דאילו הוה מעיד שקבלה מהם להלבה למ"מ הוו מקבלין אותה ממנו וכדראיתא בפ' הערל (דף ע"ו) בני יתרא הישראלי מלמד שתרו הרבו בישטעאל וכו' והקשו עלה ומי מהיטן והא אמר ר' אבא אמר רב כל ת"ח שמודה הלבה ובא וכו' ותירצו שאני

הבא

מרגניתא טבא

מין לפר להגדה לאין לפרי להגדה לו כמאר מיכולים. אמנם כ"ז מוכרח אם נימא דמה שאמר הגיא דמין לפר להגדה לאין לפרי לפרי אמר עוד מיה נדברי הרב ע"ה הספר גדול שכתב בספר פופעים דין תורה וכו' ופע"ש שמלא הרב בגמ' שאמרו מסיימם הפרדים וכו' ומפורש אמרו בספרק הסולה וכו' ואני מולא ד"ל ודיני קנסות וכו' ובגמ' יכמות אמרו בזמן דשבר דבגיעין וכו' אבל מה שאמרו מפיהם וכו' שדברי נבואה ד"ל הם בפיולא דדברים הללו פכ"ל רמב"ן זלה"ה. ועיין בספר מגילה אקפר מ"ש ביאור קנאות הללו ובספר שפמי כהן לפ"ע מ"ש סימן כ"ח שהתרץ לאמרו דברי בעל מגילת אסתר. ואשר עלה על דעתי ליישב הקושיא שהקשה הרמב"ן מהא דתרץ הש"ס בפרק הסולה ובדברים מוחמין על הגבו אפני מיקון פעולה לאוריתא הוא דבאיר וכתוב בספר ותמוס והעד עדים. הוא דהש"ס פרץ לפיטא ר"מ דמ"ל עדי מתיתה בלחי ומ"ל דלא בעיון כתיבה לשמה כמו שהסיר הש"ס בדים ביטון (דף ג') ופירש"י שם בד"ה מתיתה לשמה כעי דמ"ל לר"מ דוכתב דקרא אתמיתה קאי מכ"ל. ותקשי עליה דר"מ היכי נוקו ומכל דקרא אתמיתה הא ילפינן דבר דבר ממנון ובתיב ע"פ שנים עדים יקום דבר ודבשיון מפיהם ולא מפי כתבם. וא"כ עדות שבטבר לא מהני מידי מלאוריתא ועי"כ צריך לישב לשיטת ר"מ כמו שפיש ר"מ ביבמות דף כ"ט בד"ה דמנו בכתבא דלא מתעסיון מפיהם ולא מפי כתבם אלא אלם שאינו בה הגדה כלל אבל עדים מיכולין לדבר גם בעדות בכתב מהני מלאוריתא דכל הראוי לגילה לגילה מין הילה מעכבת. או בספר מיכולים הנאמרים ביאור קושיא זו ותמד מן המיכולים כמ"ש הרמב"ן פה דמה שאמרו מפיהם ולא מפי כתבם אינו בשטר שנעל דבר סומנו כגון נתינין וקיבוצין וחלוטה ומכירה. ואוקמה לאמתא דתלמודא מנ"ל לר"מ לאלן בהם אמרי שנא' ע"פ שנים עדים יקום דבר ודבשיון מפיהם ולא מפי כתבם ומשמ"ל ליה לחכ"ם דר"מ הוא"ל מילוק זה מדמוי בדברי הגיא ומהו בתבם ומהו העד עדים שבכתב מהני וקיים דבר תורה דמהיר על פי שנים עדים ובדשיון מפיהם ולא מפי כתבם על דברי הגיא אלא ע"כ צריך לאלן

קנאת סופרים

שנתחדש להם הדתיאום מן הבתוב באותן טהות שדתחורה נדרשת בהן שצריך לקבל מה שסבכמו כל בית דין ובי"ד מימות מרע"ה ואילך בדבתיב ובאת אל השופט וכו' ואם נפלה מחלוקת בין החכמים עומדים למנין ופוסקים ע"פ הרוב שנאמר אחרי רבים להטות, ולפי דעתי שעל זה הרמבן אמרו בפ"י דגדה (דף ע:) מתים שהיו לעתיד לבא צריכין הוצאה ג' ח' או אין צריכין א"ל לבשיהיו נהנים להם אבא ראמרי לבשיבא משה רבינו שמהם ע"כ. דמ"ד נהנים להם מ"ל שדהיה זה הענין מהריגים המתחדשים שהב"ד של אותו הדור דנונו בטהות שדתחורה נדרשת להתציא הדין לאמתו ולאיבא דאמרי הוא ספק שבא הוא מאותן דינין שניתנו בסיני ושבדומם ולמיכך אמר שיבא משה רבינו עמהם ונקבל ממנו כפי מה שקבל הוא מסיני. ולגבי אותן דינין מחדשין בהב הרב בפ"ד מה' סנהדרין ז"ל אפי' הוא אומר מפי הקבלה ואומר כך קבלתי מרבותי והם אומרים כך נראה בענינו וכו' חייב ע"כ. וג"ל הברח לומר דמפי הקבלה דקאמר הינו כך קבלה מרבותי לא שקבל מהם בהלכ"מ קאמר וכן מאי דאתמר נמי בפרק הנחנקין (דף פ"ח) הוא מפי השמועה וכו' ודבוותה נמי מה שנינו בפ"ה דעיות דקא"ל עקביא בן מהללאל לבנו אני שמעתי מפי הברובן וכו' כלן יוכנו ששמע מהב"ד וקבל מהם כפי מה שדנו הם ע"פ הדוב כדלעיל והיינו נמי מ"ש הרב בפ"ג מהל' סנהרין ז"ל ב"ד שדרשו באותה מן הבחות כפי מה שנראה בענינה שהדין כך ודנו דין ועמד אחריהן ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לפתור אותו הדין הו' סותר כפי מה שנראה בענינו ע"כ. וגי"ל שלפר זה הרב מבקומות שהבאתי לעיל ובן מבתרני דפ"ח ריבמות (ע"ו:) אם הלבה נקבל ואם לדין יש חשובה א"ל לא כי הלבה אני אומר, פירוש מעיקרא א"ל אם קבלת להלבה למ"מ נקבל והוא השיב להם לא להלמ"ם קבלתיה אלא מרבותי נדידא קבלתי דאילו הוה מעיד שקבלה מהם להלבה למ"מ הוו מקבלין אותה ממנו וכדראיתא בפ' הערל (דף ע"ו) בני יתרא הישראלי מלמד שתרו הרבו בישטעאל וכו' והקשו עלה ומי מהיטן והא אמר ר' אבא אמר רב כל ת"ח שמודה הלבה ובא וכו' ותירצו שאני

הבא

לעוסה מדם משום דומנין דמיימי מהדי מו אזלי למדינת הים ואין בידו להכיתם ויפקדו מעמיו לכן תקנו לדון כהם בעדות שבעבור. ומה שהקשה מאמרם בכתובות פ"ג (דף י"ט) (ח) עדים החתומים על הבטר נעשה כמי שנתקרע עדותם בב"ד, שנראה כי מן המורה הוא שנדון בעדות שבעבור, וכן מה שאמרו בריש גיטין בדין הוא דקיום שטרות לא ניבעי כדאמר ר"ל עדים החתומים על הבטר נעשה וכו', אני אומר כי כאשר יעיין עיונו על איזה ענין נאמר זה המאמר ילמד כי אין תשובה ממנו על הרב כלל. וזה כי שם בפ"ג דכתובות הנן העדים שאמרו כתב ידיהו הוא זה שכל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש בם עדים שהוא כתב ידם או שהיה מקוים אמר ליה ר"ל אי נמי אמר רבי אבא אמר רבי ממה דמן לא מו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנים אמר ליה רבא דיון שהגיד אינו מחר ומגיד וכי מיתת ר"מ על פה אבל בטבור לא והא אמר ר"ל עדים החתומים על הבטר נעשה כמי שנתקרע עדותם כב"ד. מכאן נראה שאמאמר זה מעדים שיש לדון על פי עדותן שבטבור אם הם עדים נאמנים בנוסח לפני הב"ד שבטבור כלומר העידו בב"ד שהרי לא על זה הענין הוכח שם בגמרא רק לומר שהעדות אשר שמעו בב"ד וכן כשהיו זה המאמר בריש גיטין על כדומה לזה הנוסחא הנ"ל דאמר כי הטעם שהאנוס נדון דיון אמר בפני נכתב וכו' הוא מפני שאין עדים הקיימים לגיבוי מדי דהוה אקיום שטרות דעלמא ומפני לבקוף בדין הוא דבקיום שטרות ומי לא ניבעי כדר"ל דאמר ר"ל עדים החתומים על הבטר נעשה וכו', ופירש"י ח"ל נעשה כמי שנתקרע עדותן בב"ד דלא אלף אינש לאיפוי בב"ל. הנה כי זה המאמר לא נאמר רק לענין שיש לנו להאמין בכל הכמוב בבטר אשר שהעדים יעידו בפיהם כל הכתוב בו, וזהו מן המורה, אמנם מחקנת החכמים היא לדון על פי הבטר בלבד וזולת ביאת העדים לפנינו. ומפורש אמרו בפ' מי שחזו (דף ע"ט) אמרו אם לא יגיד פרנו לאלה שאינו יכול לגביר אמאי הא יכול לגביר מתוך הכתב אמר ליה אחני עדות דרחמנא אמר מפיהם ואם אינו כתבם. הנה שאמרם לן תנא בוחה הכרחיים אם זה בל עדות ולא אלף בין עדות שבטבור לעדותו של אלה הבאה לפנינו אם אלה דמי עדות אלמלא על פי הכתב לעדות שבטבור שהתמהנו ביותר להבות הוחיה לבני, מ"מ דעת הרב הוא שגם שהבאו כך לדון על פי עדות הבטרות מ"מ אינו דין תורה לפי שלא יצאו שקבלו לנוסה מפיהם ולא מפי הכתב כי

מרגניתא טבא

[לג] ומעתה הקושיא שהקשה הרמב"ן על הרמב"ם מהא דפריך הש"ס בהמולה ומפי תיקון המולה לתוריאמא הוא דכתיב וכתוב בספר ומחוט והעד עדים נתיבבה דוחלי מהני תמימה עדים בטבור מדאוריאמא כ"י לליכא מעברר ומתברבא בעדים הקתמין על הגבן אע"ג דמתו העדים אמר ר"מ כדי שלא תעול דלת בפני לוין הייט בדאיכא מעברר הו"ל ומחוסן הדין בעדים שבטבור כל עיון בין איכא מעברר בין ליכא מעברר מד"ם, והייט דקתי פתמא ומחוסן דיש ר"ל לעולם בין ליכא מעברר בין ליכא מעברר ומיהו דיש קנסות ודיש מכות וגלות אין מחוסן בעדים שבטבור כלל כדמוכח מה' ד' אחין ומהו שבחר הרב בגל כ"מ בפ"ג מכלי עדות. ור"ל דהא דיקא להם לחו"ל לחלק בין ד"ל לד"ם ונעשין וקידושין דאין מחוסן בד"ל בעדות שבטבור כלל הייט מקרא יחיל דסדר כתב דחמנא על פי שנים עדים יומת המת. וגם שם דרשינן מפיהם ולא מפי כתבם

קנאת סופרים

שהתורה נדרשת בהן דבר הלמד מענינו וכו'. אבל הכא דלאו לפרושי אתא לעולם דלא כקרא הוא ואפ' לפאן דס"ל דעדיפא מהיקשא מ"מ אינה כקרא ממש אלא דרך רמז בעלמא. כן בחב מהרא"ם ז"ל לשם שמשת הרב בחידושיו על פ' סמ"ג בהל' שופר ועוד ביאר שם מה שכתבנו לעיל דנ"ש הוכא דאתיא לפרושי קרא חשיבא כקרא אבל לאוסופי אקרא ולא לפרושי קרא לא חשיבא כקרא:

ולא וכיתי לדתשיב בשיטת אותם גדולים דפליגי על הרב וס"ל דלא בוהיה בנ"ש לדידהו חשיבא כקרא ורדמב"ן ז"ל שמהן שדרי קשיא לי בטאי דשקלי ומרו בפ' איזהו מקומן ופ' דם שחטאה אי נ"ש עדיפא או היקש עדיף דאי נימא בחדוייהו דחשיבי כקרא מאי עדיפותא איכא בהו שהרי שקולין הן ומאי חזית לסדחי הר מקמי אחדך ואי חדא מינייהו חשיב כקרא ואיתך לאו בקרא דמי בהכי הוה לרז לסתלי פלוגתייהו דלכר חשיב ליה כקרא ולמר לא חשיב ליה ועוד דלגבי היקש אמרו דדנין בו מעצמן ולגבי נ"ש אמרו דאין דנין והיכי קס"ד שהתא נ"ש נדחיה לפני היקש. ואע"פ שהתוס' ז"ל בפ' שלשה שאבלו (דף ג') נדחקו לפרושי דהאי לישנא דעדיף לאו דוקא אלא הוי כמו חשוב כלומר דאין לבטל זה מפני זה עדיין הדבר דשה דאיך יתכן שלא יהא נדחה דהיקש שאדם דן בו מעצמו מפני הנ"ש שאין דנין בה מעצמן אלא מקובלת היא מסיני ובתוס' פ' לולב הגזול (דף ל"א) בד"ה ורי"ס סבר לא מקשינן כתבו דכל הסדרה אדם דן מעצמו הוץ מנ"ש דאין דן אלא א"כ לסדה מרבו ולא התנו בה שתהא מסיני דוקא אולי כונו גם דם שתהא מקובלת עד מפי ב"ד הגדול שהסכימו הם לדון בה והיינו דקאמרי שאין אדם דן מעצמו פירוש אדם שאינו ב"ד הגדול ולפ"ז שמא הסכימו גם דם למה שכתבתי בשיטת הרב ז"ל:

ותו לא יכולתי להלום לפום רבותא דלעיל מאי דאיבעיא לן פרק אחדו מקומן (דף ג') דבר הלמד בהיקש מתו שלמד בנ"ש דאי היקש קמא דנו בו מעצמן ולאו מסיני הוא איך אפשר שתהא נ"ש נדונת אחרי ההיקש והלא דבר הנמסר מסיני הוא קודם במעלה ובמנן למה שהוא נדון מעצמו והיכי חלי מאי דמתניא מסיני בדלא מתניא מסיני אם לא נאמר דאע"פ שההיקש יכולין לדון בו מעצמן מ"מ איכא מיניהו נמי שקבלום מסיני ולגבי הנהו קא מיבעיא להו, וכל זה איננו שוה דמנו שלמד בנ"ש דקאמר משמע דקא מבעיא להו אי מצו לדון בנ"ש מדבר שלמד מקמי הכי בהיקש:

וגם אין הדעת נוחה בפ"ש הרמב"ן ז"ל וה"ל ובנ"ש הנרשו בו קבלה פסורשת מפני שהוא דבר שיכול אדם לדרוש בו כל הזמן ולפסדר בו כל דיני התורה כי הדיבות יוכפלו בתורה כמה פעמים א"א לספור גדול להיות כלי במלות פסורשות יתפרש זה מן התלמוד שאמרו אדם דן קל"ו מעצמו ואין אדם דן נ"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו כמו שהחבר בשני של נדה עכ"ל, ודוקא לפי שיטת הרב נוחא דמפני זה אמרו דאין אדם דן נ"ש מעצמו אא"כ קבלה מרבו פירוש שהתא שלשלת קבלתה מתחלה ב"ד הגדול כמו שבארתי לעיל אבל לרש"י ז"ל וכמה דבוהא דאית להו דקבלה מ"מ הייט דדבו מרבו עד מסיני איך יתכן שיאמרו כן בטעמו של הרמב"ן ז"ל דלעיל או מטעם של רש"י ז"ל בפ"ב דנדה דדלמא קרא למלתא אריריתי אצטריך וכי תעלה על דעתך שבדורו של משה הזה מקום לאסתפוקי כי האי ספיקא ואלא ידעים הוו כל התיבות המופנות דלא אצטריכו למלתא אריריתי והיו כולן לדרוש מעצמן אותן תיבות מבלי זה החשש, והרב כתב ז"ל ובלי ספק היו אותן הדינין המצאים בנ"ש ולולתו מן המדות אלפים רבים ואלו כלם נודעים בימי משה ואמר עליהם דקדוקי סופרים כי כל מה

[לד] שוב מ"ש הרמב"ן ומה שאמרו קיום שטרות לדנגן כוונתם הכך מדברי הרב וכו' כדין דקיום שטרות לא ניבעי כדר"ל וכו'. ברר בלומי ופירשתי דזה כונתם הכך מדברי הרב דכו' כדין דקיום לגבינו הרמב"ם מבר הוא דגיבו אמגדור ז"ל, אבל כשיש מעברר שום קיום לא מהני מגזרת מכתם המוחר מפיהם ולא מפי כתבם, ומהמתי הוכחה לדברי רבינו מתמיהת המוס' בכתובות הנ"ל ומתמיהת הש"ס בכל קיום שטרות דדנגן ולא הזכירו כשום מקום דאיכא קיום שטרות דאמרינן דמוחזק. וזהו יפה כח רבינו הרמב"ם מכח רבינו אמגדור. אלמעות רבינו מהה הקושיא שהקשו על סברת רבינו אמגדור מהזכירו בכל הש"ס מחמת קיום שטרות דדנגן ולשיטת רבינו הרמב"ם ניחא. וגם הקושיא שהקשה הש"ך הנ"ל על רבינו אמגדור לשיטת רבינו ניחא מ"מ לעיל:

טוב

לב שמח

ויגלה אמרים ערות האמרת בכלל פוהרה זו וקיבר כמשון כי אמר על מה שכבר כתב בערות אשה ובתה שהוא תמלה בפסוק ולא הוצרך לאומרו בפוסו דאמרלא אם בת בנה ואם בת בתה נמי סבי הוא בת בנה ובת בתה ועל בת בתה דהוו להו אם אמותו ואם אמו אילבך כמו אשה מה ואין לאור שיעבה אשה ובתה ובתה לשמי פוהרות כן מויב בת בנה על אשה אם אמותו ואם אמו ואשה בת בתה ועל בת בתה על אשה ואשה בת בתה ומעתה כשכתב הרב בפ' מלישות בשיטת שאותם גדולים הקמולות בפרשת אחרי מות הן הנקולות ערות לא שלא מהן אם אמותו ואם אמו ואשה בת בתה ומעתה אם אמותו ואם אמו ואשה בת בתה ובת בתה ובת בתה המפורשות שם כנו. ולעיל דנפרק הנמצרין מקשין מה בנוגע עשה למעשה לעשה לא בתהרה עשה למעשה כלומר ובת בתה וכת בתה וכו' ע"כ. ולא לבא בתה אם אמותו ואם אמו ואשה בת בתה ובת בתה ובת בתה וב

שנהרג עליה, גם מכלן אין תקוכה כי מה שנהרג עליה הוא על היותנו יודעים כלנו שהיא מגורשת מן הרלשון ויש עדים על קדושי השני. והנה הגנו הוהו לא היה מחייבו מיתה אם לא היו עדי הקדושין לפני ועדי הכיאה לראשון רק הגנו מבקרים לו היותה מגורשת. ומה שאמר (ט) וכן בדיני השור והכור וכו' ומתיישן כופר שהוא קנס נרשיה של שור, אלא בעניינים לא בגמרא. וגם מה שהביא (י) מהבית דיכמות שנראה שאם היה יוצא שור לפנינו היינו דינן אותה מחנק, זהו ג"כ כעוסה שבמכות לעיל, כעניין לראשון אינו בדין יום לו יומים וכעניין אמנון שכתב על אשתו אחר שנתגרשה ממנו שאין הגנו מחייבו מיתה רק העדים הכתיב להעיד על הזנות. ודי כזה השיעור בהסדרים שרשי זה השורש:

נרפא

באחת משלש עשרה מדות להראות חכמת הכתוב כמו שבארנו בפירוש המשנה:

ל השורש

ז"ל עניני הממקים וכולו מחמנים מלבד העיקר הזה שהוא עוקר הרים גדולים בתלמוד ומפיל מומות בלורות בגמרא, והענין לגומדי הגמרא דע ומר, יתמכה הדבר ולא יאמרי:

העיקר

מרגניתא טבא

[לו] שוב מ"ש הרמב"ן ח"ל וכגמ' יבמות יתמות אחרו כומן דשטר בעיגון וכו' ניהוגות בפ"ש לתנן וכו' עכ"ל. נ"ל דמגרוהון קדש ומן הכסוב בגנו לעת דינא ולית ד"ש דינדות בפ"ש ולאו משום עדות שבשטר ובעדו מזיעתה קודש ומן הכסוב בגנו לעת דינא ולית ד"ש דינדות בפ"ש ולאו משום עדות שבשטר שמעידין על זמן שנגנו אלא משום דמוקמינן אחזקה שהיא בחזקת אשת איש כמו שפירש"ש דהשתא דתקון ומי לא מיתי שטרא לאשגרשם מקמי הכי מוקמינן לה אחזקה ס"ש וקטלין לה ופרי לשיטת הנוגע: דאלקו הוא על כ"ש ביבמות (דף ל"ט) ד"ה לאלמה דיקה ומכנו דכי ליכא זמן לא קטלין לה מטום חזקה דאל"ש היינו בלילה דיקה קטלי אשת איש כל מטום דמפקיה לא קטלין לה כ"ש הרשב"ש בחידושי לגמ' יבמות דף ל"ש ח"ל הוה לאלמה דיקה קטלי פירש"ש דהשתא דתקון ומן בגיעון לי מחזקה לה מוקמינן אחזקה וקטלין לה, ומינו מחוור דמפקיה לא קטלין לה דמפקי נפשות לקטל וכו' עכ"ל. אבל בלאיכא זמן כתוב בגנו לפנינו ויש עדים שיוחזה קדוש הוזן הכתוב בגנו דהשתא הוזן הכתוב בגנו מפיש לחזקה ס"ש דאלמ"ג דלא דיינינן דיני נפשות בעדות שבשטר לקטל וכו' עכ"ל. מוקמ"ל ס"ש דבגנו לפנינו ויש עדים שיוחזה קדוש הוזן הכתוב בגנו דהשתא הוזן הכתוב אלמ"ג מוקמינ לחזקה ס"ש דאלמ"ג דלא דיינינן דיני נפשות בעדות שבשטר לקטל וכו' עכ"ל. מוקמ"ל ס"ש דבגנו לפנינו ויש עדים שיוחזה קדוש

עדים ואחר כך תהיה לו לאשה. שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה (דברים כב יג).
[ב] ולקוחין אלו מצות עשה של תורה הם. ובאחד משלשה דברים אלו האשה נקנית, בכסף או בשטר או בביאה. ושלשתן מן התורה יב). ולקוחין אלו הן הנקראין קדושין או ארוסין בכל מקום. ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו היא הנקראת מקודשת או מאורסת. [ג] וכיון שנקנית האשה ונעשת מקודשת, אף על פי שלא נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה, הרי היא אשת איש. והבא עליה

ויש באיסור הקדשה תועלת גדולה מאד, והיא מניעת הנזקים, כי אלו היתה הקדשה מותרת כי אז היו פונים לאשה אחת מספר גברים בזמן אחד באופן מקרי, ובהכרח יתקוטטו, ובמקרים רבים יהרגו זה את זה או יהרגוה, וכפי שהדבר ידוע תמיד, ובית זונה יתגודדו [ירמיה ה ז]. וכדי למנוע את הנזקים הגדולים הללו, ולהביא התועלת הכללית והיא ידיעת היחוסים נאסרו הקדשה והקדש, ולא תמצא דרך התר לתשמיש אלא ביחוד אשת ונשיאתה בפרהסיה. כי אלו הסתפקנו לכך ביחוד בלבד היו רוב בני אדם, מביא קדשה לביתו זמן מסויים שהסכימו עליו ביניהם ויאמר היא אשתו, ולפיכך ניתנו הקדושין בעשיית דבר מה יהיה בו יחודה לו והוא הארוסין, ושיפורסם הדבר והוא הנשואין, ויקח בעז עשרה אנשים וכו' [רות ד ב]. ואפשר שלא יתאים איחודם ולא יסתדר בנין ביתם, לפיכך הותרו להם הגרושין. ואלו היו הגרושין אפשריים בדברים בלבד או בשלוחה מביתו, היתה האשה נמלכת לפתע ותצא ותטען שנתגרשה, או אם זנתה עם איש תטען היא והנואף שכבר נתגרשה מקודם, ולפיכך נצטוינו שלא יתקיימו הגרושין אלא בשטר המעיד על כך וכתב לה ספר כריתות וגו' [דברים כד א].

יב) כ"ה הנוסחה הנכונה בדברי רבנו והיא מהדורה אחרונה שיצאה מתחת ידו, וכפי שכתבתי לעיל אות ה ע"ש. וכ"כ ר' אברהם בן רבנו בשו"ת ברכת אברהם סי' מד וז"ל, לא הגיהו הספרים שלכם בטוב, וכמדומה לנו שקודם שתקן אבא מארי זצ"ל הלכה זו העתיקו אותו. שכך היה סבור בתחלה שקדושי כסף דרבנן... ומכל מקום נוסח דבריו המתוקנים בכתב ידו כך "בכסף או בשטר או בביאה ושלשתן דין תורה". וכפי שכתבתי לעיל גם אנכי הזיתי ראיתי כתב יד עתיק בתימן שכן

היא נוסחתו, ולצערי נגנב בדרך בין שאר הספרים שגנבו ממני, והכחשת הכס"מ עדות ר' אברהם תמוהה ביותר, וכדלקמן. אך בדפוסים וברוב כה"י נוסח מה"ק "בכסף אן בשטר או בביאה, בביאה ובשטר מן התורה ובכסף מדברי סופרים".

כתב המ"מ משנה רפ"א קדושין [דף ב] האשה נקנית בכסף בשטר ובביאה. ומה שכתב רבנו שהכסף הוא מדברי סופרים, הוא מן השרש השני שהניח הרב בסה"מ שאין הדברים הנדרשים בגז"ש או באחת מי"ג מדות נקראים דבר תורה אלא דברי סופרים, אא"כ יאמרו בהם בבאור שהם מן התורה, והוא ז"ל סובר כמו שפירשו קצת המפרשים דבשטר אמרו שהוא מן התורה ולא בכסף, וכבר השיב הוא ז"ל למי ששאל ממנו מה טעם אמר שהכסף מדברי סופרים. והרמב"ן האריך להשיב עליו בספר התשגות שחבר על סה"מ, והרבה בזה דברים. ודע שאף לדברי רבנו אע"פ שהכסף מדברי סופרים הרי הוא גומר בה לכל דבר כמו השטר והביאה, ובבאור כתב כאן שכיון שנקנית האשה באחד משלשה דברים אלו נעשת מקודשת והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיתת בית דין, וכ"כ בפ"ה מהלכות תרומות ומעשרות [צ"ל בפ"ו מהלכות תרומות הל' ג] שארוסה בת ישראל דבר תורה אוכלת בתרומה ולא חילק בין נתארסה בכסף לנתארסה בשטר, וכן מתבאר בדבריו בהרבה מקומות שאין קדושי אחר תופסין בה אחר הכסף ואפלו קדשה בשטר. והטעם לכל זה שאע"פ שהוא סובר שהכסף מדברי סופרים אינו מתקנת חכמים אלא מכלל תורה שבעל פה והוא דבר נאמר למשה ולא נכתב בפירוש בתורה שנאמר בגזרה שוה ולזה נקרא דברי סופרים לדעתו ז"ל. וכבר כתב הוא שאף הדברים שנאמר בהם הלכה למשה מסיני נקראים דברי

יובא לעיל רפ"ו כתבי יד תימן
בביה"ל קק ופירוש תרמ"ג ר' יוסף קאפח נצ"ר

(24)

לאוין ולאו באיסורי כהונה בלבד פליגי אלא בכל חייבי לאוין פליגי כדאמר ז"ל והרי נתברר
דליכא עליה קושיא מכל אלו הקושיות ואי איכא עליה קושיא בהאי ענינא אינה אלא מדבריו
ז"ל בלבד ולא ראיתי מי שדקדק אותה עליו ואוא שאמר ז"ל בהלכות נערה בתולה היתה בתולה
זו אסורה על האונס או המפתה אם היתה מהלכות כריתות כגון אחותו ודודתו והגדה וביולא
בכן אז שהיתה מחייבי לאוין אם התרו בו הרי זה לוקה היתה עם התראה שואל ואינו חייב
מלקות הרי זה משלם דהלכה זו לדבריו ז"ל קושיא שזו הבתולה שהיא מחייבי לאוין אם אינה
מקודשת לו בין התרו בו בין לא התרו בו אינו לוקה עליה ואם מקודשת היא בין התרו בו
בין לא התרו בו אינה בת קנס דליכא לא פהוי ולא אונס הלכך קשיא ואני מתרץ בה דלעולם
בלא קידושין היא ואם התרו בו משום קדושה לוקה משום קדושה ואפילו אינה מאיסורה לאוין
כל שכן אם תהיה מאיסורי לאוין תדע שכך עניני דבריו ומפני זה אמר אז שהיתה מחייבי לאוין
ולא אמר אז שהיתה מאיסורי לאוין שהפרש בין איסור לחיוב וכך אמר בהלכת הלכות איסות
כל שאסר ביאתו בתורה ולא חייב עליו כרת הן הנקראין איסורי לאוין וכו' וקדשה ודאי מחייבי
לאוין היא וזה שהצריך בסוף פרק שני שהכין עצמה לכך לענין חיובא היא במלקות לא לענין
חיובא הוא אלא לעולם אם היה הוא בעדים והתראה לוקה ואע"ג דאנוסה היא הגערה ולאו
בן קנס הוא וכמה ברור הוא תירוץ זה למבינים ומתוך דבריו למדנו אותו שהוא ז"ל אע"פ שהצריך
בראיותיו החזקים לקידושין באיסורי לאוין ואחר כך ילקה עליהן לאו למימרא שאם בעל אחת
ואיסורי לאוין בעדים והתראה והיא בלא קידושין לא שייך ביה מלקות כלל אלא לעולם לוקה
אבל משום איסור קדשה לא משום איסורי לאוין והדע שכך אמר בהלכות ביאות אסורות כל
כהן שבעל אחת מהשלש נשים בין גדול בין הדיוט ובעל לוקה ואם באו עליה דרך זנות אינו
לוקה משום זונה או גרושה או חללה כלומר אלא משום אחד והוא איסור הקדשה וכך אמר
בפרק חמשה עשר בעל ולא קידש אינן לוקה משום ממזרת כלומר אלא משום קדשה ואם יש
נפש אדם לומר אם כן למה לנו זה הדקדוק כולו והואיל והוא לוקה מה לי משום קדשה מה
לי משום איסורי לאוין נאמר לו כמה הואיל ז"ל זה הדקדוק שאם התרו בו משום איסורי לאוין
אינו לוקה ואם התרו בו משום קדשה לוקה כגון שבא על גרושה או ישראל שבא על ממזרת
בלא קידושין אם יאמרו לו בעת ההתראה פרוש דגרושה היא או ממזרת היא וחייב אתה עליה
מלקות ולא פירש אלא עבד אינו לוקה דהתראה זו כמאן דליתה דמיא שלא הפש שהתרו בו
עליו הוא הפש שחייבו בו ואם יאמרו לו פרוש דקדשה היא הואיל ואין שם לא כתובה ולא קידושין
ולא פירש חייב מלקות שהפש שהתרו בו עליו הוא הפש שחייבו הנה הרהבנו בתשובה זו דהלכה
חמורה היא וגריכה דעת רחבה מרובה ובינה יתירה ולא השאירנו בה מקום קושיא עליו כלל
בסייעתא דשמיא ....

שאלה מד.

אמר הרב ז"ל בתחלת ספר נשים מצות עשה של תורה לקדש את האשה באחד משלשה דברים
בכסף או בשטר או בביאה ובשטר מדאוריתא ובכסף מדברי סופרים וקשיא לי בגוף תחלה
דאי חיובא דאוריתא לקדש באחד מן השלשה דברים במצאת קידושי כסף דאוריתא ואמאי הדר
אמר בכסף מדברי סופרים ואי אמרת מדאוריתא חייב לקדש באחת משתים הכי נפיק ידי המצוה
בכסף שהוא מדרבנן היכי אשכחן חיובי דאוריתא מיפטר במידי דהוא מדרבנן ועוד אי קדושי
כסף דרבנן הוא נפקא מינה שהבא עליה במזיד פטור ממיתת בית דין ושוגג פטור מן החטאת
ולא אשכחן דפליגי רבנן בין קדושי כסף ובין קדושי שטר וביאה אלא בכולה הבא על אחרוסה
חייב סקילה ואי שוגג חייב חטאת ובכולהו הולד ממזר אי נמי דקדושי כסף דרבנן נפקא מינה
שהמקדש בכסף ובא אחר וקידשה לאחר כן בביאה או בשטר מקודשת דאתי דאוריתא מבטיל
דרבנן ולא אשכחן דהכי הוא אלא אין קידושין קדושין וחייב על ביאתה ואין צריכה ממנו גט
ועוד

ספר ברכת אברהם

ספר תשובות לרבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל

ועוד אמר עולא דבר תורה ארוסה את ישראל אוכלת בתרומה שנאמר וכהן כי יקנה נפש קנין כספו ומה טעם אמרו אינה אוכלת וכו' וליכא למימר דאכילת תרומה מדרבנן אלא שמע מינה דאוריתא היא ובפירוש הוא אומר דבר תורה וכן מהא דאמר ליה אביי לרבא דקאמרת שלש תנן ארבע לא תנן מילתא דכתיבא בהדיא קתני מילתא דאתיא בקל וחומר לא קתני שמאי דקידושי כסף בהדיא כתיבי ועוד מאי שנא שטר מכסף שטר מהקישא נפק וכסף מגזרה שוה נפיק ואם כן תרויהו מדרשא קאתי לן ואי סבירא ליה דכל מידי דאתי מדרשא דרבנן הוא אפילו שטר נמי ואי דאוריתא אפילו כסף דאוריתא היא ועוד קשיא לי על עיקר מימריה ז"ל שהקידושין מצוה על אדם חוץ ממצות פריה ורביה ואי מצוה בפני עצמה היא קשיא הא דקא מתרצינן בפרק ואלו מגלחין לא מיבעי קאמר לא מיבעי לאדם דלא קא עביד מצוה שאסור אלא אפילו ליתא דקא עביד מצוה נמי אסור...

תשובה.

לא הגיהו הספרים שלכם בטוב וכמדומה לנו שקודם שתיקן אבא מארי ז"ל הלכה זו העתיקו אותו שכך היה סובר בתחלה שקדושי כסף דרבנן ולאו משום דכסף אתי מדרשא אלא כמדומה לי מהא דמקשינן בתחלת גמרא דכתובות מי איכא מידי דמדאוריתא לא הוי גיטא ומשום גזיעות ומשום פרילות שרינן אשת איש לעלמא ופרקינן אין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקינה רבנן לקידושיה אמר ליה רבינא לרב אשי הא תינח היכא דקדיש בכספא בביאה מאי אמר ליה שויו רבנן לבעילתו בעילת זנות ושמא נראה לו ז"ל כשתיקן הספר שראיה זו דחויה ושלא אמרו הא תינח דקידש בכספא משום שקידושי כסף דרבנן אלא משום שקדושי כסף אפשר למימר בהו כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכאלו תנאי הוא בקידושין אבל ביאה מאי איכא למימר כל הבועל אדעתא דרבנן בועל ודאינן דאפילו בבעילה שויו הא רבנן לבעיל' וכו' בעילת זנות ומכל מקום נוסח דבריו המתוקנים בכתב ידו כך בכסף או בשטר או בביאה ושלשתן דין תורה ואותה הקושיא שהקשית על עיקר דבריו לא קשיא עליה שבמניף המצוות בתחלת הלכה אמר שהמצוה ליאסר אסה בכתובה וקידושין ולא אמר לקדש אשה וכן אמרינן ליאסר דקא עבד מצוה וזה שאמר וליקוחין אלו מצות עשה לפי שסיא תחלת מצות הנשואין וכך אמר בתחלה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר כי יקח איש אשה ובא אליה אבל קידושין בלא נישואין ודאי לא השלים המצוה עדיין ומצות פריה ורביה מצוה אחרת היא שמצות פריה ורביה כשיהיה לו בן או בת קיים המצוה ומצות הקדושין והנשואין אפילו יש לו כמה בנים וכמה בנות ויש עמו כמה נשים כל אשה שירצה ליאסר אותה מצוה עליו שיאסר אותה בקדושין ועיין בדבריו ז"ל בספר מצות יתבאר לך הספרים שביניהם ואין בנו צורך להאריך בדבר זה...

שאלה מה.

ומצאתי שאמר ז"ל בהלכות מקוה ואפילו שכח הכלים תחת הצנור פסולה גזרו על השכח מפני המניח וקשיא לי בגוה דהא גזרה זו מחלוקת ר' מאיר ור' יוסי אליבא דבית הלל דתנן המניח כלים תחת הצנור אחד כלים גדולים וכו' עד אחד המניח ואחד השוכח כדברי בית שמאי ובית הלל מטהרין בשכח אמר ר' מאיר נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל ומודים בשכח בחצר שהוא טהור אמר ר' יוסי עדיין מחלוקת במקומה עומדת הלכך לדברי ר' יוסי טהורין הן אליבא דבית הלל וקימא לן דר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי ובית שמאי במקום בית הלל איכא משנה וגזרה זו כדאתן לאוקמה משמונה עשר דבר שגזרו בו ביום אקשינן הניחא לר' מאיר אלא לר יוסי שכשר הוין ובטלה לה ונמנו ורבו ואוקימנא אחרייתי למינא ולא עוד אלא אפילו

26

מסכת קידושין

ב' ע"א האשה נקנית. נקיט האשה מבוררת בקרא כמ"ש התוס', לפי שאמרו בגמרא דף ג' ע"א דמנינא למעוטי חופה, ובירושלמי ריש כתובות פסק שאין חופה קונה באלמנה אפילו אחר קידושין, ולכן פסק דאילין דכנסין ארמלתא [בערב שבת] צריכין למכנס מבעוד יום, ועיין בבית שמואל [אה"ע] סי' [ס"ד] ס"ק ו', לכך שלא (תפוס) [תפרש] משנתינו דממעט חופה היינו דוקא אלמנה, (וכן) [לכן] נקיט האשה המבוררת בפסוק דכתיב כי יקח איש אשה ושם לה עלילות דברים, ומיירי בבתולה, ואפ"ה אינה נקנית אלא בשלש דרכים למעוטי חופה. ואמנם לרב הונא דסובר חופה קונה ומניינא למעוטי חליפין, לא שייך סברא הנ"ל. ודע דלפי הסברא הנ"ל נסתר קושיית הגמרא דליתני הכא האיש קונה, דהוי צריך למיתני האשה המבוררת שאפילו בתולה לא מקניא בחופה. וצריך לומר שקושית הגמרא היא רק לרב הונא, ועיין לקמן דף ג' בחידושינו שם ובחידושינו לקמן דף ה' ע"ב.

שם ובשטר ובביאה. עיין בר"ן טעם על סדר הזה, ועיין בתוס' יו"ט. ולדידי נראה לפי דאמרינן בעלמא איידי דאתיא מדרשא חביבא ואקדמיה ברישא, ועיין בריש יבמות [ג' ע"א], והרמב"ם בריש הלכות אישות קורא לקדושי כסף מדברי סופרים לפי שהוא נלמד מגזירה שוה ומקרא אצלו דברי סופרים, וקדושי שטר אף דג"כ לא כתיבא ומהקישא אתי דאיתקש הויה ליציאה, קורא דברי תורה, מטעם שכתב המגיד משנה שם, ועיין שם, וקידושי ביאה מפורש בקרא ובעלה או בעולת בעל לכל מר כדאית ליה לקמן דף ט' ע"ב, ולכך שנאן כסדר הזה כסף שטר וביאה. ודע דלקמן דף ה' ע"ב אמר אביי הא דאמר שלש תנן וארבעה לא תנן תנא מילתא דכתיבא בהדיא קתני ומילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני ע"ש, הרי שקורא לכל שלש דרכים הללו כתיבא בהדיא, וזה משמע דלא כדברי הרמב"ם. שוב מצאתי שהרמב"ן הקשה זה על הרמב"ם, ועיין שם בלחם משנה. ונראה דאף להרמב"ם משכחת כסף דכתיב מפורש בקידושי יעוד.

שם וקונה את עצמה בגט. הנה לקמן דף י"ג ע"ב אמרו בשלמא גט כתיב אלא מיתת הבעל מנא לן. ולדידי שכתבתי מלתא דאתי מדרשא היה לו להקדים, א"כ היה לו להקדים מיתת הבעל לגט. אמנם למסקנא שם דיבם לא אקרי אחר א"כ גם מיתת הבעל מפורש בקרא פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה. אמנם בסיפא גבי יבמה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם, חליצה מפורש ביבמה אבל מיתת היבם אינו מפורש ביבמה אלא דילפינן לה לקמן דף י"ד ע"א בק"ו מאשת איש שהיא בחנק, א"כ היה לו להקדים מיתת היבם לחליצה. ונראה דלא רצה להתחיל בפורעניות שהיא מיתה ולכן אקדים גט וכן חליצה למיתה, ועוד דהיא גופא לא ידעינן שיוצאה במיתת היבם אלא מכח שיצאה בחליצה, דאל"כ פרכינן מה לאשת איש שכן יוצאה בגט, ועיין לקמן דף י"ד ע"א.

שם היבמה נקנית. נקיט היבמה המבוררת בתורה, לפי שאמר נקנית בביאה למעוטי כסף ושטר, והיינו מן התורה אבל מדרבנן גם כסף ושטר מועילים לפוסלה על שאר האחין, לכך נקיט היבמה. ואמנם יש לדחות דגם מדרבנן אינה נקנית ליבם בשטר וכסף אלא שנפסלת על שאר האחין.

שם היבמה נקנית. כתב הרמב"ם בפירוש המשנה וכן כתבו התוס' בשמעתין דאגב שאמר האשה נקנית אמר ג"כ היבמה נקנית, והיה ראוי שיאמר היבם קונה, לפי שעיקר אצלנו שהמאנס יבמתו ובא עליה בלא כוונה שקנאה. ולי נראה לפי שבא למעוטי כסף ושטר, ואם היה אומר היבם קונה דמשמע בעל כרחך הייתי אומר שבעל כרחך של היבמה הוא שיש חילוק בין ביאה לכסף ושטר, אבל ברצונה נקנית גם בכסף ושטר, וקמ"ל משנתינו היבמה נקנית דהיינו ברצונה, ואפ"ה בביאה דוקא ולא בכסף ושטר.

שם מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומ"ש התם דתני האיש מקדש. הנה יש מקום לומר רישא איידי סיפא דתני היבמה נקנית דלא מצי למיתני מתקדשת, דמתקדשת היינו דאסר לה אכולי עלמא כהקדש, והיבמה גם קודם שבא עליה כבר אסורה על כולי עלמא מטעם יבמה לשוק, ואי נימא שאסרה על שאר האחים כהקדש ע"י ביאתו, גם זה אינו נכון דמאי איריא ע"י ביאה גם ע"י כסף ושטר נאסרה על שאר האחים מדרבנן. ואמנם לפי מה שכתבתי דנקט היבמה המבוררת דהיינו מן התורה, א"כ שפיר קאמר, דרק ע"י ביאה נעשית כהקדש על שאר האחים. אך דין לא הונח לנו, דאיך יאמר היבמה מתקדשת בביאה והיה צריך לסיים וניתרת כמ"ש בתוספות (ד"ה) בד"ה מאי שנא, וכיון דמתקדשת היינו לגבי שאר האחים, איך שייך וניתרת בחליצה ובמיתת היבם, וקשה תרתי, חדא הלא לא היתה אסורה לשאר אחים כלל קודם ביאה, ועוד איך ניתרת להם ע"י חליצה, ואדרבה ע"י חליצה נאסרת לשאר אחים, ועד כאן לא פליג ר' יוחנן וריש לקיש ביבמות דף יו"ד ע"ב אלא אם בחליצה היא בכרת גבי שאר אחים אבל בלאו אסורה בודאי. ומתוורתא דהיה יכול לומר אגב סיפא וכמ"ש התוספות בד"ה מאי שנא.

שם מאי שנא הכא דתני האשה וכו'. הנה הקשה שתי קושיות בהא, למה קתני נקנית ולא תני מתקדשת, וגם למה תני האשה ולא תני האיש, והיה לו להקדים מה דתני האשה ולא תני האיש שזה מוקדם במשנה, ואנן חזינן להמקשה שהקשה תחלה דקדוק לשון נקנית ואח"כ דקדוק לשון האשה, והיינו משום שמה ששנה נקנית ולא מתקדשת הוא יותר אלים להקשות למה שינה לשונו כאן ממה ששינה לקמן, אבל מה שהקשה על מה ששינה האשה ולא נקיט האיש אין כאן קושיא מחמת משנה דלקמן, שהרי באמת לקמן בפרק ב' [מ"א ע"א] תנן תרוייהו האיש מקדש בו ובשלוחו האשה מתקדשת בה ובשלוחה, ועיקר קושיא שלו הוא דיותר נוח למיתני לשון זכר שהוא לשון המורגל בכל התורה, ולכך איחר בקושיא זו. וגם לפי מה שכתבנו במשנתינו שקושיא א' דקתני האשה [היא] דוקא לרב הונא אבל למ"ד דמניינא למעוטי חופה לא קשיא, בלא"ה ניחא.